

ASSISEN IN VRAAG GESTELD

EEN KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR DE PUBLIEKE
PERCEPTIE VAN LEKENRECHTSPRAAK IN BELGIË

Aantal woorden: 16.901

Janne Vandenberghe

Studentennummer: 02110744

Promotor: Prof. dr. Ben Depoorter

Commissaris: dr. Jef De Mot

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master of Science in de Criminologische Wetenschappen

Academiejaar: 2024 - 2025

Abstract

This master's thesis investigates how the public perceives the jury system within the Belgian courts of assize. Although the assize procedure is rooted in Belgium's legal culture, it faces increasing pressure in light of contemporary challenges such as budget constraints and demands for efficiency. Despite its foundational reliance on lay participation, the citizen's voice remains notably absent in academic and public debates. This study addresses this knowledge gap by posing the central research question: *'How is the system of lay jury trial within the Belgian assize court perceived by the public?'*

To answer this question, a mixed legal-sociological framework was developed. The empirical core of the research consists of a quantitative online survey (n=380). The survey explored citizens' attitudes towards the jury system and preferences regarding its maintenance or reform. Sociodemographic characteristics, legal education and victim experiences were included as explanatory variables. The theoretical frame was established through a critical literature review and comparative legal analysis involving France and the Netherlands.

The results of the quantitative survey reveal a nuanced public stance: while the jury system has symbolic legitimacy due to its democratic character, concerns persist about jurors' legal expertise in complex criminal cases. Two-thirds of respondents support jury trials, yet an overwhelming 83% prefer a mixed model where citizens and professional judges deliberate together. Legal professionals and individuals with legal education were significantly more critical of the current jury system. Moreover, attitudes toward correctional sentencing strongly predicted support for the jury: respondents who viewed existing punishments as too lenient were more likely to support lay participation. In contrast, sociodemographic variables and victimhood showed limited predictive value.

This study contributes to legal and criminological scholarship by empirically documenting public attitudes toward a key institution of participatory justice. It also holds policy relevance by mapping the societal support for reform scenarios. The findings suggest that the legitimacy of lay participation in criminal justice hinges on the ability to balance democratic inclusion with professional standards. The assize jury is not perceived as outdated, but as a system in need of adaptation.

Trefwoorden: Lekenrechtspraak - Publieke opinie – Juryhervorming

Keywords: Lay participation - Public opinion - Jury reform

Woord vooraf

Het schrijven van deze masterproef aan het einde van mijn opleiding Criminologische wetenschappen bood mij een uitgelezen kans om mijn kennis en vaardigheden te bundelen in een waardevol eindproduct. Met dit eindwerk sluit ik ook mijn studententijd af. Dit traject was niet alleen een intellectuele uitdaging, maar ook een persoonlijke reis vol leermomenten. Omdat ik deze weg niet alleen heb doorlopen, wil ik graag enkele mensen bedanken.

Allereerst wil ik mijn ouders in het bijzonder bedanken. Zij hebben me belangrijke waarden meegegeven die essentieel zijn geweest om mijn studie succesvol af te ronden. Zonder hun steun zou het niet mogelijk zijn geweest om mijn jeugd, mijn schoolcarrière en deze masterproef tot een goed einde te brengen. Daarnaast ben ik mijn vrienden dankbaar. Hun opbeurende woorden, luisterend oor en momenten van ontspanning boden me telkens motivatie.

Verder wil ik mijn oprechte dank uitspreken aan alle respondenten die hun tijd en inzichten met mij hebben gedeeld. Dankzij hun waardevolle medewerking kon ik de nodige data verzamelen om mijn onderzoek vorm te geven en mijn onderzoeksvragen te beantwoorden.

Tot slot wil ik mijn promotor dr. Ben Depoorter en begeleider dr. Jef De Mot van harte bedanken. De begeleiding, kritische inzichten en constructieve feedback hebben me geholpen om mijn onderzoek naar een hoger niveau te tillen.

Aan iedereen die, op welke manier dan ook, heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze masterproef: bedankt!

Ik wens u veel leesplezier.

Janne Vandenberghe,
Brugge, 14 mei 2025

Inhoudsopgave

1	<i>Inleiding</i>	1
1.1	Centrale probleemstelling	1
1.2	Onderzoeksvraag	1
1.3	Onderzoeksdoelstellingen en academische bijdrage	2
1.4	Methodologische situering	2
1.5	Opbouw	3
2	<i>Het assisenproces in historisch perspectief</i>	5
2.1	Klassieke wortels: Griekenland en Rome	5
2.2	Heropleving van lekenrechtspraak en ontstaan van het Engelse jurysysteem	5
2.3	Herintroductie van lekenrechtspraak op het Europese continent: Franse revolutie	6
2.4	Afschaffing van de volksjury in Nederland en haar herinvoering in België	6
2.5	Institutionele evolutie van de Belgische volksjury	7
2.5.1	Wet van 30 juni 2000: Modernisering van de assisenprocedure	7
2.5.2	Commissie Verstraeten-Frydman en het wetsvoorstel Mahoux (2004–2008)	7
2.5.3	Arrest Taxquet en de Wet van 21 december 2009	8
2.5.4	Potpourriwetten onder minister Geens en het actuele hervormingsdebat	8
2.6	Conclusie	8
3	<i>Het huidige assisenproces</i>	9
3.1	Samenstelling	9
3.2	Procedure	10
3.2.1	Selectie van juryleden	10
3.2.2	Zitting ten gronde	11
3.2.3	Beraadslaging en uitspraak	12

4	<i>Internationale perspectieven op juryrechtspraak</i>	14
4.1	Rechtsvergelijkend kader	14
4.1.1	Nederland: Nadruk op professioneel rechterlijk apparaat	14
4.1.2	Frankrijk: Gemengd systeem met leken en beroepsrechters	14
4.1.3	Kritische reflectie	15
4.2	Internationale lessen	15
4.2.1	Volledige professionalisering als efficiëntiekeuze	15
4.2.2	Gemengd model als evenwichtsoefening	15
4.2.3	Status quo als waarborg voor traditie	15
5	<i>Debatten en hervormingsdynamieken</i>	17
5.1	Democratisch argument	17
5.1.1	Pro: Burgerparticipatie als legitimiteitsbron	17
5.1.2	Contra: Botsing met hedendaags burgerschapsideaal	17
5.2	Diversiteitsargument	18
5.2.1	Pro: Diversiteit van perspectieven in de rechtspraak	18
5.2.2	Contra: Niet-representatieve samenstelling van de jury	18
5.3	Legitimiteitsargument	18
5.3.1	Pro: Transparantie en publieke aanvaarding	18
5.3.2	Contra: Twijfel over transparantie en publieke gedragenheid	18
5.4	Deskundigheidsargument	19
5.4.1	Pro: Gezond verstand van de jury	19
5.4.2	Contra: Gebrek aan juridische expertise in complexe dossiers	19
5.5	Kosten- en efficiëntieargument	20
5.5.1	Pro: Uitvoerigheid en kwaliteit primeert op snelheid en kosten	20
5.5.2	Contra: Vertraging van de procesgang en hoog kostenplaatje	20
5.6	Rechtsmiddelenargument	20
5.6.1	Pro: Plichtsbewustheid en ernst bij de jury	20
5.6.2	Contra: Beperkte mogelijkheid tot aanwending van rechtsmiddelen	20

6	Onderzoekscontext en positionering	21
6.1	Empirisch opinieonderzoek over juryrechtspraak	21
6.1.1	Internationale inzichten	21
6.1.2	Belgische stand van zaken	21
6.1.3	Kritische reflectie en onderzoeks noodzaak	21
6.2	Probleemstelling en doel van dit onderzoek	22
7	Methodologie	23
7.1	Inleiding	23
7.2	Conceptualisering en operationalisering	23
7.2.1	Attitude	23
7.2.2	Keuzeoriëntatie	23
7.3	Onderzoeksvragen	24
7.4	Onderzoeksstrategie	25
7.4.1	Onderzoeksdesign en steekproefmethode	25
7.4.2	Verloop van de dataverzameling	26
7.5	Ethische overwegingen	27
7.5.1	Informed consent	27
7.5.2	Gebruik van incentives	27
7.5.3	Datamanagementplan	27
8	Resultaten	28
8.1	Inleiding	28
8.2	Onderzoeksdeelvraag 1: Attitude tegenover de volksjury als actor	28
8.2.1	Vertrouwen in het huidige juridisch systeem	28
8.2.2	Vertrouwen in volksjury versus beroepsrechters	30
8.2.3	Oordeelsbekwaamheid	31
8.2.4	Actorvoorkeur	33
8.2.5	Conclusie deelvraag 1	34
8.3	Onderzoeksdeelvraag 2: Keuzeoriëntatie	35
8.3.1	Dominante publieke standpuntkeuze	35
8.3.1.1	Geünificeerde weergave standpuntkeuze	35
8.3.1.2	Categoriale weergave standpuntkeuze	36
8.3.2	Dominante institutionele hervormingsvoorkeur	37
8.3.3	Conclusie deelvraag 2	38

8.4	Onderzoeksdeelvraag 3: Argumentatiepatronen	39
8.4.1	Voordelen per standpuntgroep	39
8.4.2	Nadelen per standpuntgroep	40
8.4.3	Conclusie deelvraag 3	40
8.5	Onderzoeksdeelvraag 4: invloed sociodemografische kenmerken	41
8.5.1	Vershil in standpuntkeuze op vlak van leeftijd	41
8.5.2	Vershil in standpuntkeuze op vlak van gender	42
8.5.3	Vershil in standpuntkeuze naargelang de nationaliteit	42
8.5.4	Vershil in standpuntkeuze naargelang de huidige werkstatus	43
8.5.5	Vershil in standpuntkeuze naargelang het hoogst behaalde diploma	44
8.6	Onderzoeksdeelvraag 5: Juridische geschooldheid	44
8.7	Onderzoeksdeelvraag 6: Zelfgerapporteerd slachtofferschap	45
8.8	Onderzoeksdeelvraag 7: Strafrechtelijke attitude	45
9	Discussie	46
9.1	Standpuntkeuze: Geen polarisatie, wel nuance	46
9.2	Attitudevorming: Tussen legitimiteit en deskundigheid	47
9.3	Sociodemografische verschillen	48
9.4	Juridische expertise en slachtofferschap: Kennis creëert kritiek, ervaring niet	48
9.5	Van straffeloosheidsgevoel naar lekenvertrouwen: De impact van strafattitudes	49
10	Beperkingen en aanbevelingen	50
10.1	Beperkingen van het onderzoek	50
10.1.1	Niet-representatieve steekproef	50
10.1.2	Beperkte controle over begripsinterpretatie	51
10.1.3	Afwezigheid van controlevraag	51
10.2	Aanbevelingen voor verder onderzoek	51
10.2.1	Longitudinaal en contextueel onderzoek	51
10.2.2	Mixed methods-onderzoek	51
11	Conclusie	52

12	Bibliografie	I
13	Bijlagen	V
13.1	AI-checklist UGent: Generatieve AI-gebruik	V
13.2	Enquête	IX
13.3	Datamanagementplan	XV
14.4	Tabellen en grafieken	XXV
13.3.1	Tabel 3: weergave van de spearman-correlatieanalyse tussen leeftijd en standpuntkeuze	XXV
13.3.2	Tabel 4: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen gender en standpuntkeuze	XXV
13.3.3	Tabel 5: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen nationaliteit en standpuntkeuze	XXVI
13.3.4	Tabel 6: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen huidige werkstatus en standpuntkeuze	XXVII
13.3.5	Tabel 7: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen studentenstatus en standpuntkeuze	XXVIII
13.3.6	Tabel 8: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen hoogst behaalde diploma en standpuntkeuze	XXIX
13.3.7	Tabel 9: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen juridische geschooldheid en standpuntkeuze	XXX
13.3.8	Tabel 10: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen zelfgerapporteerd slachtofferschap en standpuntkeuze	XXXI
13.3.9	Tabel 11: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen de attitudeschaal en standpuntkeuze	XXXII

1 Inleiding

1.1 Centrale probleemstelling

De volksjury in het Belgische hof van assisen is een historisch verankerd instituut binnen onze rechtscultuur. Toch staat de procedure vandaag onder toenemende druk door uitdagingen zoals gerechtelijke overbelasting, budgettaire beperkingen en de roep om efficiëntie. Hierbij rijst de vraag of de klassieke lekenrechtspraak nog strookt met de verwachtingen van een hedendaagse rechtsstaat.

Het assisenproces, met zijn uitzonderlijk karakter binnen het Belgische strafprocesrecht, wijkt fundamenteel af van de wijze waarop de meeste strafzaken worden behandeld. Ondanks zijn uitzonderingspositie blijft het assisenhof een bron van grote maatschappelijke belangstelling. Spraakmakende moordzaken halen frequent de media en roepen bij het publiek sterke emoties en betrokkenheid op.

Opmerkelijk genoeg wordt het debat over de toekomst van het assisenhof grotendeels gevoerd door juridische professionals. Hoewel het assisenproces fundamenteel steunt op burgerparticipatie, blijft de stem van de burger opvallend afwezig in zowel het publieke debat als de academische literatuur. Het gevolg is een duidelijke kenniskloof, aangezien het onduidelijk is in welke mate de bevolking het huidige systeem van lekenrechtspraak legitiem acht. Ook is het onduidelijk hoe men aankijkt tegen mogelijke hervormingsopties. Deze lacune vormt het vertrekpunt van deze masterproef.

1.2 Onderzoeksvraag

De masterproef vertrekt vanuit de centrale onderzoeksvraag: *‘Hoe percipieert de publieke opinie de rol van de volksjury binnen de hedendaagse Belgische assisenprocedure?’*

Het beantwoorden van deze vraag vereist een systematische analyse van hoe burgers betekenis geven aan de rol van leken in de strafrechtspleging. Omdat percepties zelden losstaan van persoonlijke kenmerken en maatschappelijke context, wordt deze centrale vraag verder uitgewerkt gebruikmakend van verschillende deelvragen. Zo wordt nagegaan in welke mate deze perceptie samenhangt met sociodemografische kenmerken, juridische scholing, slachtofferschap en strafrechtelijke attitudes. Daarnaast wordt gepeild hoe burgers bestaande argumentaties rond lekenrechtspraak beoordelen en internaliseren. In het methodologisch deel van deze thesis worden deze hoofd- en deelvragen ingebed in het conceptueel kader en geoperationaliseerd in concrete variabelen. Zo vormen de onderzoeksvragen de inhoudelijke ruggengraat van deze studie.

1.3 Onderzoeksdoelstellingen en academische bijdrage

Deze studie beoogt een dubbel doel. Enerzijds levert zij een empirische bijdrage aan het juridisch en criminologisch debat over de wenselijkheid van lekenrechtspraak. Anderzijds biedt ze een beleidsmatige meerwaarde door het maatschappelijk draagvlak voor mogelijke hervormingsscenario's in kaart te brengen. Hierbij ligt de academische meerwaarde in de integratie van juridische analyse, theoretische reflectie en empirische onderbouwing. Terwijl bestaande literatuur zich richt op de procedurele aspecten of argumentaties pro of contra assisen, tracht dit onderzoek een brug te slaan naar de publieke perceptie. Via een kwantitatieve bevraging worden nuance en verklarende patronen blootgelegd.

Bovendien sluit de thesis aan bij een breder maatschappelijk debat over de rol van burgers in de rechtsstaat. In een tijd waarin participatie vaak wordt verwacht maar zelden kritisch wordt onderzocht, wil deze studie een noodzakelijke spiegel voorhouden.

1.4 Methodologische situering

Deze masterproef combineert een juridische en sociaalwetenschappelijke benadering om inzicht te verwerven in de publieke opinie over de volksjury binnen het Belgische assisenproces. Het onderzoek vertrekt vanuit een theoretisch kader dat werd opgebouwd op basis van juridische, criminologische en sociaalwetenschappelijke literatuur. In deel I en II van dit werkstuk worden deze inzichten grondig geanalyseerd, met bijzondere aandacht voor de Belgische context en rechtsvergelijkende reflecties op systemen in Frankrijk en Nederland. Daarbij werd gebruikgemaakt van verschillende brontypes, waaronder academische artikels uit wetenschappelijke tijdschriften, empirisch surveyonderzoek en wetgeving.

Deel III bestaat uit een empirisch luik, dat opgebouwd is rond een kwantitatieve analyse van surveydata. De online vragenlijst peilde naar de publieke percepties ten aanzien van de volksjury. Hierbij lag de focus op de keuzeoriëntatie en attitudes. Deze kernbegrippen worden verder uitgewerkt in het operationaliserend gedeelte. Demografische kenmerken en persoonlijke ervaringen, zoals juridische scholing en slachtofferschap, werden eveneens bevraagd om opinieverschillen te duiden.

De survey werd online verspreid via verschillende platformen. Hoewel deze strategie een brede respons opleverde, vormt het ontbreken van een gestratificeerde steekproef een beperking voor de representativiteit. De resultaten bieden dus waardevolle inzichten in maatschappelijke tendensen, maar kunnen niet zonder voorbehoud worden veralgemeend naar de volledige bevolking (Baarda et al., 2010).

Overeenkomstig de richtlijnen van de Universiteit Gent werd op transparante wijze gebruikgemaakt van generatieve AI-tools ter ondersteuning van schrijfstijl en structuur. Alle inhoudelijke keuzes en analyses zijn het resultaat van zelfstandig kritisch denken, conform de regelgeving van de UGent.¹

1.5 Opbouw

Om tot een onderbouwd antwoord op de onderzoeksvraag te komen, is een gefaseerde onderzoeksaanpak nodig die vertrekt vanuit thematische analyse en eindigt bij empirische toetsing. De structuur van dit werkstuk is daarom opgebouwd in vijf delen die inhoudelijk op elkaar voortbouwen. Elk deel biedt inzichten die noodzakelijk zijn om het volgende correct te interpreteren. De structuur is bewust gekozen om het theoretisch kader stapsgewijs te vertalen naar een empirisch onderbouwd werkstuk.

Deel I: Juryrechtspraak in context geplaatst

Dit eerste deel plaatst de lekenrechtspraak in historisch, juridisch en rechtsvergelijkend perspectief. Er wordt nagegaan hoe het Belgische assisenhof ontstaan is, welke hervormingen het doormaakte en hoe het zich op heden verhoudt tot strafrechtspraak in Frankrijk en Nederland. Deze contextuele verdieping vormt de noodzakelijke basis om het huidige model te evalueren.

Deel II: Thematische analyse en normatief debat

In het tweede deel wordt het debat rond de werking van het assisenproces thematisch uitgediept. De reflectie focust op argumentatiepatronen rond democratie, diversiteit, deskundigheid, efficiëntie, legitimiteit en toegankelijkheid. Elk van deze dimensies wordt kritisch geanalyseerd, met oog voor spanningen en dilemma's. Deze analyse vormt het noodzakelijke begrippenkader om in het empirisch deel de betekenis en nuance van publieke opinies correct te kunnen duiden.

Deel III: Onderzoekscontext en methodologisch kader

Het derde deel vormt de brug tussen het theoretisch kader en het empirisch luik. Het licht toe waarom dit onderzoek nodig is, hoe het werd opgezet en volgens welke methodologische principes de survey werd ontwikkeld en uitgevoerd. De Belgische context van opinieonderzoek wordt geschetst, waarna het onderzoeksontwerp stap voor stap wordt toegelicht: van conceptuele keuzes, doelstellingen en onderzoeksvragen tot de steekproefstrategie, meetinstrumenten en operationalisering van kernbegrippen. Ook het verloop van de dataverzameling en de genomen ethische waarborgen worden toegelicht. Dit deel garandeert transparantie en reproduceerbaarheid en biedt het noodzakelijke kader om de surveyresultaten in deel IV correct te interpreteren.

¹ Zie bijlage 1: AI-checklist UGent: Generatieve AI-gebruik

Deel IV: Resultaten

Na het verkennen van de juridische en maatschappelijke argumentatiepatronen, richt het vierde deel zich op de resultaten van het empirisch onderzoek. Daarbij wordt geanalyseerd in welke mate burgers zich in dit debat herkennen en welke attitudes, ervaringen en sociodemografische kenmerken samenhangen met hun standpunt. Dit deel beantwoordt de onderzoeksvragen rechtstreeks, geïnformeerd door de theoretische inzichten uit de voorgaande hoofdstukken.

Deel V: Discussie en conclusie

In het afsluitende deel worden de bevindingen samengebracht en wordt de centrale onderzoeksvraag beantwoord. Er wordt gereflecteerd over de legitimiteit en toekomstbestendigheid van de volksjury, bekeken door de lens van de publieke opinie. Daarnaast worden de beperkingen besproken en aanbevelingen voor verder onderzoek geformuleerd. Op die manier draagt deze studie bij aan zowel het academisch discours als het breder maatschappelijke debat over burgerparticipatie in de strafrechtspleging.

DEEL I. Juryrechtspraak in context geplaatst

2 Het assisenproces in historisch perspectief

Om het hedendaagse systeem van lekenrechtspraak in België te begrijpen, is een terugblik op haar historische wortels noodzakelijk. De historische analyse moet toelaten om de hedendaagse procedure beter te begrijpen.

2.1 Klassieke wortels: Griekenland en Rome

Het systeem van juryrechtspraak is doorheen de jaren geleidelijk geëvolueerd uit bestaande gebruiken en sociale praktijken. De oudste sporen van juryrechtspraak dateren uit de klassieke oudheid (Nikodimov et al., 2020). In het antieke Athene werden de allereerste juryrechtbanken opgericht, waarbij tot 500 willekeurig gekozen burgers als juryleden zetelden in civiele én strafzaken. Deze vroege vorm van lekenrechtspraak vertrok vanuit een diepgeworteld geloof in burgerparticipatie als fundament voor een legitiem rechtssysteem (Tumanov et al., 2016). Net zoals bij de hedendaagse Belgische procedure was juridische kennis geen vereiste om in de jury te zetelen (Duquenne, 2015; Tumanov et al., 2016).

De juryrechtspraak die door de oude Grieken werd geïntroduceerd, verdween terug van het toneel onder Romeins bewind (Nikodimov et al., 2020). Hoewel de Romeinse republiek aanvankelijk gebruikmaakte van lekenpanels (*iudices*), verdween de burgerlijke betrokkenheid onder keizerlijk gezag. Vanaf de eerste eeuw na Christus werd de strafrechtspleging steeds meer overgenomen door beroepsrechters, aangesteld binnen een sterk gecentraliseerde staatsstructuur (Duquenne, 2015). Dit markeerde het einde van een actieve volksjury zoals men die bij de klassieke Grieken kende.

Na de val van het West-Romeinse Rijk in de vijfde eeuw na Christus verdween de gecentraliseerde rechtspraak grotendeels uit West-Europa. In het feodale Europa werden groepen vrije mannen betrokken bij opsporing en oordeelsvorming, wat kan worden gezien als een vroege voorloper van collectieve waarheidsvinding (Duquenne, 2015).

2.2 Heropleving van lekenrechtspraak en ontstaan van het Engelse jurysysteem

In het Angelsaksisch Engeland ontstond opnieuw een vorm van volksdeelname aan rechtspraak. Na de Normandische veroveringen werd het systeem verder ontwikkeld onder het bewind van Willem de Veroveraar (1066-1087). Er werd een jurysysteem geïntroduceerd waarbij mannen een onderzoeksfunctie bekleedden. Dit was de zogeheten *jury of presentment*, die werd opgeroepen om onder eed te verklaren welke misdaden in hun regio hadden plaatsgevonden (Von Moschzisker, 1921). Deze vroege jury kende nog geen oordeelstaak, maar lag wel aan de grondslag voor het latere *verdict jury*-model (Emerson & Hardwicke, 2021). Het systeem had als voordeel dat het lokale kennis en betrokkenheid combineerde met legitimiteit in de ogen van het volk, wat belangrijk was in tijden van groeiende centrale macht (Von Moschzisker, 1921).

In 1215 werd de Magna Charta het scharnierdocument dat de basis legde voor eerlijke procesrechten. Hierdoor werd de lekenjury erkend als een belangrijk middel om burgers te beschermen tegen de willekeur en macht van de feodale heersers (Emerson et al., 2020). Na de verankering van de volksjury in Engeland werd het recht op juryrechtspraak via de koloniale expansie internationaal verspreid (Speltens, 2018).

2.3 Herintroductie van lekenrechtspraak op het Europese continent: Franse revolutie

In tegenstelling tot het Angelsaksische rechtssysteem, waar de volksjury een relatief stabiele en organische ontwikkeling doormaakte, kenden we op het Europese continent een meer abrupt en ideologisch geïnspireerd ontstaan van lekenrechtspraak (Hamitov et al., 2017). De gebeurtenissen tijdens de Franse Revolutie waren cruciaal voor de ontwikkeling van de Belgische volksjury zoals die vandaag de dag bestaat (Jackson & Kovalev, 2006).

Tijdens het Ancien Régime verliepen strafprocessen in het geheim, zonder recht op verdediging. Bovendien waren ze vaak gekenmerkt door willekeur en foltering. Dit leidde tot een groot wantrouwen tegenover de rechterlijke macht (Duquenne, 2015). Als reactie hierop werd tijdens de Franse Revolutie in 1789 de oude rechterlijke organisatie afgeschaft. In 1791 werd vervolgens, naar eerder genoemd Engels voorbeeld, een volksjury ingevoerd (Speltens, 2018). Deze hervorming was diep geworteld in de revolutionaire ideologie van volkssoevereiniteit en democratische legitimiteit (Tumanov et al., 2016). Dit vormde een breuk met het ancien régime, waarin gerechtigheid werd uitgesproken door aristocratische instellingen. De jury werd gepresenteerd als hét instrument bij uitstek om de macht terug bij het volk te leggen (Duquenne, 2015).

Deze hervorming kreeg haar definitieve vorm met de *Code d'instruction criminelle* van 1808, opgesteld onder Napoleon Bonaparte (Pradel, 2001). Deze codificatie introduceerde het assisenhofsysteem, waarin ernstige misdrijven behandeld werden door een jury van twaalf burgers. Door Napoleons codificaties verspreidde dit systeem zich over de gebieden die tijdelijk onder Frans bestuur vielen, waaronder de Zuidelijke Nederlanden - het latere België (Heirbaut & Martyn, 2005).

Hoewel het Belgische model dus juridisch geworteld is in het Franse revolutionaire en Napoleontische recht, zijn de ideologische invloeden deels afkomstig uit de Angelsaksische traditie van juryrechtspraak.

2.4 Afschaffing van de volksjury in Nederland en haar herinvoering in België

Nederland herwon in 1814 zijn onafhankelijkheid via het Eerste Verdrag van Parijs. Niet veel later ging het imperium van Napoleon in 1815 ten onder. Koning Willem I schafte kort daarna de volksjury af om zich bewust te distantiëren van het Franse rechtsmodel, waarin hij een te grote invloed van ideologie en wantrouwen tegenover beroepsrechters zag (Demeulemeester, 2010). Omdat België toen deel uitmaakte

van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, verdween het systeem ook hier. Pogingen van Belgische vertegenwoordigers om de jury te behouden bleven zonder resultaat (De Hert, 2004).

Nederland heeft na de afschaffing van de volksjury onder Koning Willem I gekozen voor een rechtssysteem dat volledig steunt op professionele rechters (Tak, 2008). België keerde echter terug naar het lekenrechtspraakmodel en stelde zich, in tegenstelling tot Nederland, fundamenteel anders op in de inrichting van haar strafrechtspleging. Na de Belgische onafhankelijkheid in 1830 werd opnieuw gekozen voor een herinvoering van de volksjury. Deze keuze werd in 1831 grondwettelijk verankerd in het toenmalige artikel 98 (vandaag de dag artikel 150 Gw.).

2.5 Institutionele evolutie van de Belgische volksjury

Na 1830 bleef het assisenhof nagenoeg een lange tijd ongewijzigd. Toch leidde groeiende kritiek vanaf de late 20e eeuw tot een reeks hervormingsvoorstellen die het systeem gradueel hebben hertekend.

2.5.1 Wet van 30 juni 2000: Modernisering van de assisenprocedure

Als reactie op toenemende kritiek op de trage en complexe assisenprocedure werd in 1997 een wetsvoorstel ingediend dat in 2000 resulteerde in *‘de wet teneinde de rechtspleging voor het hof van assisen te moderniseren en te stroomlijnen’*. Hoewel er werd gesleuteld aan de procedure, werden specifiek voor de lekenjury geen veranderingen doorgevoerd (Duquenne, 2015). Daarom wordt verder niet ingegaan op deze wetswijziging.

2.5.2 Commissie Verstraeten-Frydman en het wetsvoorstel Mahoux (2004–2008)

Een belangrijk keerpunt volgde in 2004 met de oprichting van een parlementaire commissie onder leiding van Verstraeten en Frydman, op initiatief van toenmalig minister van Justitie Onkelinx. Deze commissie Verstraeten-Frydman kreeg de opdracht om de assisenprocedure door te spitten en hervormingsvoorstellen uit te werken. Voor het eerst gingen binnen de Belgische politieke besluitvorming stemmen op voor een volledige afschaffing van lekenrechtspraak. Hoewel de meerderheid van de commissieleden voorstander bleek van een volledige afschaffing, weigerde Onkelinx dit standpunt over te nemen en vroeg zij expliciet om een hervormingsscenario uit te werken in plaats van een afschaffingstraject (Duquenne, 2015).

De commissie stelde onder meer een vermindering van het aantal juryleden, verruimde leeftijdsgrenzen en strengere selectiecriteria voor. Ook zou de voorzitter actiever betrokken worden bij de beraadslaging over schuld, om tot een meer juridisch onderbouwde motivering te komen. De voorstellen kenden onvoldoende politiek draagvlak en belandden uiteindelijk in de lade. Het wetsvoorstel Mahoux (2008), dat de voorstellen gedeeltelijk wilde implementeren, kende geen succes in het parlementaire circuit (Duquenne, 2015; Latoir, 2009).

2.5.3 Arrest *Taxquet t. België* (2009) en de Wet van 21 december 2009

Het EHRM-arrest *Taxquet t. België* (2009) gaf de hervormingsbeweging een nieuwe impuls. België werd veroordeeld wegens een schending van artikel 6 EVRM, aangezien juryvonissen onvoldoende gemotiveerd waren. De Wet van 21 december 2009 was een directe reactie hierop (Duff, 2011). Het voorbereidend werk van de eerder genoemde Commissie Verstraeten-Frydman en het daarop gebaseerde wetsvoorstel werden opnieuw geanalyseerd en vormden de basis voor de nieuwe wet (Duquenne, 2015).

Deze hervorming voerde structurele wijzigingen door. Juryleden moesten voortaan hun oordeel over de schuldvraag expliciet motiveren aan de hand van genummerde vragen. Daarnaast waren er concrete veranderingen voor de samenstelling van de juryleden. Zo mochten sindsdien maximum twee-derden van de juryleden hetzelfde geslacht hebben. De leeftijdsgrenzen om in de jury te zetelen werden bovendien verruimd naar hoe we ze vandaag de dag kennen. Deze ingrepen hadden als doel de procedure beter te laten aansluiten bij internationale mensenrechtennormen (Duquenne, 2015; Rosendor, 2017).

2.5.4 Potpourriwetten onder minister Geens en het actuele hervormingsdebat

Onder minister Geens werd het strafprocesrecht verder hervormd via de Potpourri-wetten. Zijn Justitieplan (2015) legde de nadruk op efficiëntie, vereenvoudiging en snellere afhandeling van strafzaken (Geens, 2015). De Potpourri II-wet van 5 februari 2016 leidde tot een aanzienlijke uitbreiding van de correctionalisering van misdaden. Hierdoor konden zowel de raadkamer als de kamer van inbeschuldigingstelling ernstige misdrijven overdragen aan de correctionele rechtbank, mits verzachtende omstandigheden (Franssen, 2016; Rosendor, 2017).

Met de hervorming beoogde Geens een structurele afbouw van de assisenprocedure, die bekendstaat als kostelijk en tijdrovend (Franssen, 2016). Toch kreeg de hervorming een stevige tegenwind. Na een korte tijd van kracht te zijn geweest, wees het Grondwettelijk Hof de Potpourri II-wet deels terug. Dit gebeurde omdat de wet strijdig werd bevonden met het gelijkheidsbeginsel en het recht op juryrechtspraak bij criminele zaken.² Na een korte tijd van kracht te zijn, werd de wet in 2017 vernietigd (Van Beethoven, 2019).

2.6 Conclusie

De geschiedenis leert ons dat de Belgische volksjury het resultaat is van een unieke kruisbestuiving, waarbij ze institutioneel verankerd is in de Franse codificaties, maar ideologisch beïnvloed wordt door de Engelse traditie waarin burgerparticipatie als legitimatiebron geldt. Sinds de herinvoering in 1830 bleef het systeem formeel overeind, ondanks kritiek en hervormingsgolven. De wetgever koos stevast voor bijsturing en inperking, eerder dan afschaffing. Hierdoor houdt het kernmodel van de lekenrechtspraak tot op heden stand.

² Art. 10, 11 en 150 Gw.

3 Het huidige assisenproces

3.1 Samenstelling

Het huidige hof van assisen speelt een centrale rol binnen het Belgische rechtssysteem door zich te buigen over criminele zaken, politieke misdrijven en drukpersmisdrijven, afgezien van drukpersmisdrijven die ingegeven zijn door xenofobie of racisme (Devloo et al., 2018). Door de enge definitie die gehanteerd wordt van de politieke en drukpersmisdrijven, worden deze slechts uitzonderlijk behandeld door het assisenhof.

Zoals grondwettelijk bepaald, wordt in de assisenzaken een jury samengesteld om te oordelen over de schuld of onschuld van de beschuldigde.³ Deze lekenjury bestaat uit twaalf willekeurig geselecteerde burgers.⁴ Daarnaast bestaat het hof van assisen uit drie beroepsrechters, meer bepaald twee assessoren en een voorzitter.⁵ Deze beroepsrechters dienen zich enkel mee te buigen over de straftoemingsvraag, terwijl de jury ook over de schuldvraag een oordeel moet vellen (Van den Wyngaert et al., 2019).

De voorzitter heeft een functie als raadsheer bij het hof van beroep te vervullen om aangesteld te worden. Hij is verantwoordelijk voor de leiding van de zaak en dient erop toe te zien dat de materiële waarheid zo nauwkeurig mogelijk wordt achterhaald. Hierbij kan hij, indien nodig, gebruik maken van zijn discretionaire bevoegdheid om alle maatregelen te nemen die hij noodzakelijk acht om dit doel te bereiken. Zo kan hij beslissen om getuigen of deskundigen op te roepen.⁶ De assessoren vervullen een functie als rechter in eerste aanleg van de provincie of het administratief arrondissement waar de zitting wordt gehouden (Van den Wyngaert et al., 2019). Tijdens het assisenproces staan zij de voorzitter bij in zijn taken.⁷

Het openbaar ministerie wordt vertegenwoordigd door de procureur-generaal bij het hof van beroep, de federaal procureur of een substituut van de procureur-generaal. In de praktijk neemt meestal de procureur-generaal zelf deze rol op. Het openbaar ministerie is belast met de behartiging van de maatschappelijke belangen gedurende de verschillende fasen van het proces.⁸ Bijkomend waken zowel de verdediging van de slachtoffers en de burgerlijke partij(en) als die van de beschuldigde(n) over de naleving van de rechten van de betrokken partijen.⁹

Het rechtscollege kenmerkt zich door zijn niet-permanente aard en wordt enkel samengesteld wanneer een zaak effectief naar het hof wordt verwezen. Deze verwijzing gebeurt door de kamer van inbeschuldigingstelling (KI). Aan deze verwijzing gaat een gerechtelijk onderzoek vooraf, waarbij de

³ Art. 150 Gw.

⁴ Art. 123 Ger. W.

⁵ Art. 216octies Sv.

⁶ Art. 301 Sv.

⁷ Art. 216octies Sv.

⁸ Art. 284 Sv.

⁹ Art. 277 Sv.

raadkamer oordeelt of er voldoende bewijzen zijn tegen de verdachte. De raadkamer verwijst vervolgens door naar de Kamer van Inbeschuldigingstelling, die beslist of de verdachte in staat van beschuldiging wordt gesteld. Ook kan de KI ervoor kiezen om de zaak te correctionaliseren. Deze correctionalisering is echter slechts mogelijk indien de strafwet een correctioneel straf toelaat en er wordt geoordeeld dat er verzachtende omstandigheden aanwezig zijn (Van den Wyngaert et al., 2019).

De geografische spreiding van deze hoven omvat de gerechtelijke hoofdplaatsen van alle Belgische provincies. Daarnaast beschikt ook het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad over een hof van assisen.¹⁰ De hoven kunnen worden samengesteld in Brussel, Antwerpen, Aarlen, Brugge, Gent, Luik, Leuven, Bergen, Namen, Nijvel en Tongeren.

3.2 Procedure

3.2.1 Selectie van juryleden

De selectie van juryleden verloopt volgens een strikt gereguleerde procedure (Vilain & Royer, 2020). Het hof van assisen is bevoegd voor de berechting van misdaden die niet gecorrectionaliseerd zijn. Het hof bestaat uit een voorzitter en twee assessoren en wordt bijgestaan door een jury van twaalf gezworenen.¹¹ Afhankelijk van de complexiteit van de zaak, kunnen er tot 24 plaatsvervangende gezworenen worden toegevoegd om de debatten bij te wonen.¹² Deze plaatsvervangende juryleden hebben een aanwezigheidsplicht, maar vervullen slechts een beslissende rol indien een effectief jurylid zou wegvallen.

Alle juryleden zijn belast met het beoordelen van de schuldvraag, terwijl enkel de effectieve juryleden samen met de beroepsrechters beslissen over de strafmaat.¹³ Voorafgaand aan de zitting leggen zij formeel de eed af en zweren zij hun taak onpartijdig en gewetensvol uit te voeren.¹⁴

Elke vier jaar, in de loop van de maand januari, wordt een lijst samengesteld van potentiële gezworenen, bestaande uit Belgische burgers die aan specifieke voorwaarden voldoen.¹⁵ De vereisten stellen onder meer dat zij tussen de 28 en 65 jaar oud zijn, staan ingeschreven in het kiezersregister, hun burgerlijke en politieke rechten behouden hebben en niet zijn veroordeeld tot een werkstraf van meer dan zestig uur of een gevangenisstraf van meer dan vier maanden.¹⁶ Personen die de taal van het proces niet machtig zijn, worden bovendien automatisch uitgesloten van deelname aan de jury. Daarenboven worden

¹⁰ Art. 114 Ger. W.

¹¹ Art. 119 Ger. W. en Art. 123 Ger. W.

¹² Art. 124 Ger. W.

¹³ Art. 329quater Ger. W. en Art. 343 Ger. W.

¹⁴ Art. 290 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

¹⁵ Art. 218 Ger. W.

¹⁶ Art. 217 Ger. W.

bepaalde beroepsgroepen, zoals magistraten, politieke ambtsdragers en hoge ambtenaren, uitgesloten van deelname aan de lekenjury (Van den Wyngaert et al., 2019).

Na een lijvige voorafgaande procedure wordt een definitieve lijst opgesteld waaruit men de gezworenen kan loten.¹⁷ Deze lijst wordt opgesteld door de griffier van de vijf hoven van beroep in België, via loting uit de bevolkingsregisters. Elk hof van beroep is verantwoordelijk voor het opstellen van de voorlopige jurylijsten voor de provincies die binnen zijn ressort vallen (Safaryan, 2019). Voorafgaand aan elk assisenproces worden juryleden willekeurig geselecteerd uit deze lijst van potentiële gezworenen. Ten minste twee werkdagen voor de zitting ten gronde, worden ze opgeroepen.¹⁸ Zowel de verdediging als de aanklager beschikt over het recht om kandidaat-juryleden zonder motivering te wraken.¹⁹

3.2.2 Zitting ten gronde

Nadat de jury is samengesteld, wordt de aanvangsdatum van de zitting ten gronde bepaald. Deze zitting start met het voorlezen van de akte van beschuldiging.²⁰ In deze akte van beschuldiging wordt zowel de aard van het misdrijf dat aan de beschuldiging ten grondslag ligt, als eventuele verzwarende of verlichtende omstandigheden opgenomen.²¹ De (raadsman van) de verdediging volgt onmiddellijk met de akte van verdediging.²²

Vervolgens start het onderzoek op de terechtzitting. Het assisenproces onderscheidt zich in deze fase door zijn mondelinge karakter, wat betekent dat alle bewijsstukken en getuigenverklaringen opnieuw worden besproken tijdens de openbare terechtzitting.²³ De onderzoeksverrichtingen die tijdens het gerechtelijk vooronderzoek reeds plaatsvonden, worden op de openbare terechtzitting opnieuw volledig mondeling besproken. De voorzitter van het hof neemt een leidende rol op in deze fase en kan interveniëren indien gewenst (Van Beethoven, 2019).

Na het onderzoek op de terechtzitting, worden de mondelinge debatten gevoerd. Tijdens deze debatten komt eerst de burgerlijke partij en de procureur-generaal aan het woord. De beschuldigde krijgt hierbij de kans om zich te verdedigen. Eventuele replieken kunnen volgen, waarna de verdediging als laatste het woord voert en de debatten formeel door de voorzitter worden gesloten.²⁴

¹⁷ Art. 217-241 Ger. W.

¹⁸ Art. 287 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

¹⁹ Art. 289 Sv.

²⁰ Art. 292 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

²¹ Art. 261 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

²² Art. 292 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

²³ Art. 280 Sv.

²⁴ Art. 320 Sv.

3.2.3 Beraadslaging en uitspraak

Na de presentatie van alle bewijzen trekt de jury zich samen met het hof terug om een oordeel te vellen over de schuldvraag. Daar vindt, na uitgebreid overleg, een stemming over de schuldvraag plaats. Het hof stelt hierbij schriftelijk de ja-nee-vragen op die moeten bepalen of de beschuldigde al dan niet schuldig is.²⁵ Om iemand schuldig te bevinden, moeten ten minste 8 van de 12 juryleden de schuldvraag positief beantwoorden. Indien de meerderheid van de jury (6 personen of meer) de beschuldigde als onschuldig bestempelt, wordt hij vrijgesproken. Wanneer 7 juryleden de beschuldigde schuldig achten en 5 onschuldig, zal het hof (de drie beroepsrechters) deelnemen aan de stemming. Als de meerderheid van het hof de beschuldigde niet schuldig acht, wordt de beschuldigde vrijgesproken (Van den Wyngaert et al., 2019). De gezworenen beraadsagen voor elke beschuldigde over het hoofdfeit en vervolgens over elke omstandigheid.²⁶ Indien de beschuldigde slechts bij eenvoudige meerderheid wordt schuldig verklaard, spreekt ook het hof zich uit.²⁷ Bij staking van stemmen zal de beschuldigde worden vrijgesproken.²⁸ Het aantal stemmen wordt nooit met de buitenwereld gedeeld, behalve wanneer de beschuldigde werd veroordeeld bij eenvoudige meerderheid.²⁹

Zodra de beraadslaging over de schuldvraag is afgerond en de jury tot een besluit gekomen is, gaan zij samen met het hof terug naar de zittingszaal.³⁰ Daar wordt de beschuldigde opnieuw binnengeleid, zodat de uitspraak in zijn aanwezigheid wordt voorgelezen. De voorzitter leest het arrest in openbare terechtzitting voor. Het arrest bevat zowel bij vrijspraak als bij veroordeling een uitgebreide motivering. Deze verplichting tot motiveren vloeit voort uit een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 13 januari 2009 (supra), waarin België werd veroordeeld wegens het ontbreken van een voldoende gemotiveerde beslissing door de jury van het hof van assisen (Duff, 2011). Om aan de vereisten van een eerlijk proces te voldoen, staan de drie beroepsrechters de jury bij in het opstellen van deze motivering.³¹ Op die manier wordt een gelijkaardig principe gehanteerd als in correctionele zaken, waarin beroepsrechters steeds de beslissing motiveert.

Indien door de jury werd beslist dat de beschuldigde onschuldig is, volgt de vrijspraak.³² Wanneer de beschuldigde schuldig wordt bevonden, worden de debatten opnieuw aangevat. In dit laatste scenario trekt de jury en het hof zich een laatste keer terug voor beraadslagen om over de strafmaat een oordeel te vellen. Ook de beroepsrechters oordelen mee over de strafmaat.³³

²⁵ Art 323 Sv. En Art. 329bis Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

²⁶ Art. 329 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

²⁷ Art. 335 Sv.

²⁸ Art. 331 Sv.

²⁹ Art. 330 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

³⁰ Art. 332 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

³¹ Art. 6 EVRM

³² Art. 338 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

³³ Art. 343 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

Na de beraadslaging keren het hof en de gezwoeren terug naar de zittingszaal en nemen zij opnieuw hun plaats in. Vervolgens leest de voorzitter het arrest voor, waarbij de straf wordt opgelegd aan de veroordeelde op basis van de bevindingen van de jury en de rechtbank. In het beschikkend gedeelte van het arrest wordt de beslissing met redenen omkleed.³⁴

Een bijzonder kenmerk van het assisenproces is dat er slechts beperkte rechtsmiddelen openstaan tegen het arrest.³⁵ Zo bestaat er geen mogelijkheid tot hoger beroep. Het hof oordeelt zowel in eerste als in laatste aanleg. Beroep aantekenen is niet mogelijk voor eender welke partij. Hierdoor heeft het arrest van het hof een definitief karakter. Enkel cassatieberoep is mogelijk, waarbij procedurefouten kunnen worden aangevochten binnen een termijn van 15 dagen na de uitspraak (Van den Wyngaert et al., 2019).

³⁴ Art. 346 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

³⁵ Art. 355 Wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen

4 Internationale perspectieven op juryrechtspraak

4.1 Rechtsvergelijkend kader

De Belgische volksjury staat niet op zichzelf. Wereldwijd hebben landen op uiteenlopende manieren vorm gegeven aan de verhouding tussen leken en beroepsrechters. Een rechtsvergelijking met onze noorder- en zuiderburen maakt het mogelijk om de Belgische positie scherper te analyseren. Een blik over de landsgrenzen vormt een waardevolle achtergrond bij het nadenken over de toekomst van het Belgische systeem. Ze biedt een referentiekader voor de maatschappelijke en juridische argumenten die verderop in deze studie aan bod komen.

4.1.1 Nederland: Nadruk op professioneel rechterlijk apparaat

Zoals eerder aangehaald, koos Nederland in de 19e eeuw resoluut voor een professioneel rechterlijk apparaat. Het idee van een ‘rationeel bestuur’ en de nadruk op deskundigheid in de Nederlandse bestuurscultuur verklaren mede de afwezigheid van lekenrechtspraak vandaag (Tak, 2008). Er bestaat noch een volksjury, noch een gemengd rechtscollege (De Roos, 2007b). Misdrijven waarvoor België een volksjury inzet, worden in Nederland toevertrouwd aan beroepsrechters binnen kamers die vergelijkbaar zijn met de Belgische correctionele rechtbank van eerste aanleg.

4.1.2 Frankrijk: Gemengd systeem met leken en beroepsrechters

Frankrijk hanteert met de *Cour d'Assises* een gemengd model van lekenrechtspraak waarin zowel drie professionele als zes lekenrechters gezamenlijk beslissen over de schuldvraag en de strafmaat. Hierbij is een verschil op te merken met het aantal juryleden in België.³⁶ In totaal moeten zes van de negen stemmen ‘ja’ antwoorden op de schuldvraag. Anders dan bij ons, streeft dit model expliciet naar een evenwichtige formule tussen volksinbreng en juridische deskundigheid (Germain, 2018). Dit is een belangrijk verschil met België, waarbij het enkel de gezworenen zijn die over op de schuldvraag antwoorden.³⁷

Opvallend is ook de mogelijkheid tot hoger beroep. In België is het hof van assisen een rechtscollege van eerste en laatste aanleg. Frankrijk daarentegen heeft sinds 2001 een beroepsmogelijkheid ingevoerd tegen een beslissing van de *Cour d'Assises* (De Roos, 2006). In beroep kan de zaak volledig opnieuw worden beoordeeld door een nieuwe lekenjury, in tegenstelling tot het Belgisch model waar enkel cassatieberoep mogelijk is. In hoger beroep zetelen in het Franse model negen juryleden en drie beroepsmagistraten, tegenover de zes leken in eerste aanleg (Germain, 2018).

³⁶ Art. 123 Ger. W.

³⁷ Uitzondering bij enkelvoudige meerderheid zoals omschreven in Art. 335 Sv.

4.1.3 Kritische reflectie

In vergelijking met deze twee modellen, blijft België opvallend trouw aan het klassieke systeem van een zuivere lekenjury. De internationale vergelijking toont dat elk systeem ingebed is in een eigen juridische cultuur, met uiteenlopende accenten op legitimiteit, participatie en efficiëntie. België lijkt daarin een uitzondering te vormen door vast te houden aan een zuivere lekenjury, terwijl andere landen evolueerden naar professionele of gemengde modellen. De vraag rijst dan ook in welke mate het Belgische systeem toekomstbestendig is.

4.2 Internationale lessen

Vanuit de rechtsvergelijkende blik kunnen drie mogelijke paden worden geïdentificeerd voor de toekomst van de Belgische juryrechtspraak. In wat volgt worden deze scenario's kort besproken, met aandacht voor hun werking in het buitenland en hun potentiële impact op het Belgische systeem.

4.2.1 Volledige professionalisering als efficiëntiekeuze

Een eerste scenario bestaat erin de volksjury volledig af te schaffen en het assisenproces te vervangen door een criminele kamer samengesteld uit louter beroepsrechters, naar Nederlands voorbeeld (Tak, 2008). De voornaamste voordelen zijn een efficiëntere rechtsgang en lagere kosten. Tegelijkertijd roept dit model fundamentele vragen op over de legitimiteit van de strafrechtspleging. De uitsluiting van burgers uit het oordeel over de zwaarste misdrijven, kan het gevoel van democratische betrokkenheid ondermijnen in een context waar justitie reeds worstelt met een gebrek aan transparantie en nabijheid. Een afweging tussen efficiëntie en participatie dringt zich dan ook op.

4.2.2 Gemengd model als evenwichtsoefening

Indien België zou kiezen voor een gemengd systeem, zoals in Frankrijk bestaat, zouden leken en beroepsrechters samen zetelen en gezamenlijk oordelen over schuld en straf (De Roos, 2006). Dit model wordt geprezen om zijn combinatie van democratische legitimiteit en juridische deskundigheid (Malsch, 2009). De formule combineert lekeninzichten met juridische expertise, wat zowel de kwaliteit van de oordeelsvorming als de efficiëntie ten goede kan komen. De internationale praktijk toont dus aan dat alternatieve modellen werkbaar zijn, zonder de kern van burgerparticipatie los te laten.

4.2.3 Status quo als waarborg voor traditie

Een derde scenario is het behoud van het huidige assisenmodel met zijn zuivere lekenjury, eventueel aangevuld met gerichte bijsturingen op procedureel vlak. Deze optie behoudt de fundamenteën van het systeem, maar erkent tegelijk de nood aan optimalisatie.

Hoewel de volksjury vaak wordt voorgesteld als een alles-of-nietsmodel, bestaat er in werkelijkheid een grijze zone tussen volledige afschaffing en ongewijzigde voortzetting. Diverse technische of procedurele hervormingen kunnen het assisenproces efficiënter en toegankelijker maken, zonder de kern van lekenparticipatie in criminele zaken aan te tasten. Zo wordt in de literatuur onder meer gewezen op

mogelijkheden om de duur van het proces te verkorten door het aantal getuigen of deskundigen tijdens de zitting te beperken. Ook voorstellen om het aantal juryleden in aantal te beperken vormt een mogelijkheid (Verstraeten & Gyselaers, 2006). Deze kunnen worden doorgevoerd in het kader van procedurele efficiëntie, zonder teniet te doen aan de jurystructuur.

Het behoud van de jury als democratisch ankerpunt in het strafrecht blijft in dit scenario essentieel. Dat betekent echter niet dat het systeem immuun is voor bijsturing. Door in te zetten op optimalisatie in plaats van omwenteling, kan beter ingespeeld worden op de actuele noden van een moderne rechtsstaat zonder afbreuk te doen aan zijn historische legitimiteit.

DEEL II. Thematische analyse en normatief debat

5 Debatten en hervormingsdynamieken

De discussie over de wenselijkheid van lekenrechtspraak binnen de strafrechtsbedeling blijft bijzonder actueel en kent zowel voor- als tegenstanders. De volgende paragraaf bundelt de meest genoemde argumenten die in het publieke en academische debat naar voren worden geschoven. Deze worden systematisch geordend in voor- en tegenargumenten, wat een helder overzicht biedt om beide standpunten kritisch te doorgronden.

Het is belangrijk te benadrukken dat dit overzicht niet als een allesomvattende opsomming kan worden beschouwd. De discussie over lekenrechtspraak is complex en blijft voortdurend evolueren. Hoewel hier de meest voorkomende standpunten worden geschetst, dient benadrukt te worden dat dit een niet-exhaustieve lijst is.

5.1 Democratisch argument

5.1.1 Pro: Burgerparticipatie als legitimeitsbron

Een veelgehoord argument ter verdediging van lekenrechtspraak is de versterking van de democratische participatie. Door burgers actief te betrekken bij het oordelen over de zwaarste misdrijven, wordt het arrest gedragen door ‘het volk’, wat de legitimiteit en het vertrouwen in justitie versterkt (de Roos, 2007a; Malsch, 2009). Jurydeelname wordt daarbij vaak gepresenteerd als een vorm van burgerzin en democratisch bewustzijn (De Hert, 2004). Het assisenproces wordt in dat opzicht beschouwd als een uitgesproken vorm van directe democratie binnen de strafrechtspleging.

5.1.2 Contra: Botsing met hedendaags burgerschapsideaal

Tegenover het ideaal van democratische participatie en burgerzin, kan als tegenargument worden aangevoerd dat het concept van lekenrechtspraak niet meer past binnen de context van een gemoderniseerde samenleving. De verplichting om als jurylid deel te nemen aan een vaak langdurige en emotioneel belastende procedure botst met hedendaagse invullingen van burgerschap. Volgens politiek filosoof Patrick Loobuyck, verbonden aan de Universiteit Gent, krijgt participatie vandaag steeds vaker vorm op vrijwillige en individueel gemotiveerde wijze (Loobuyck, 2022). Waar de lekenjury steunt op een klassiek republikeins plichtsideaal, blijkt dit moeilijk te verzoenen met de meer keuzegerichte burgerschapsmodellen die vandaag dominant zijn. Vanuit deze visie is verplichte jurydeelname eerder in strijd met het hedendaagse burgerschapsideaal, omdat ze participatie oplegt zonder ruimte voor persoonlijke motivatie of keuzevrijheid.

5.2 Diversiteitsargument

5.2.1 Pro: Diversiteit van perspectieven in de rechtspraak

Een ander veelgehoord pleidooi ten gunste van de volksjury vertrekt vanuit het idee dat juryleden een bredere waaier aan maatschappelijke perspectieven meebrengen in de rechtszaal dan beroepsrechters. Deze verscheidenheid in perspectieven zou bijdragen tot een oordeel dat niet louter juridisch-technisch, maar ook maatschappelijk geworteld is (de Roos, 2007a). De volksjury fungeert zodoende als een spiegel van de samenleving en vergroot de legitimiteit van het arrest.

5.2.2 Contra: Niet-representatieve samenstelling van de jury

Critici wijzen erop dat de jury vaak minder representatief is dan verondersteld. Juryleden worden theoretisch willekeurig gekozen, maar in de praktijk kunnen bepaalde groepen systematisch worden uitgesloten. Mensen met een juridische of politieke achtergrond, bepaalde overheidsfuncties of gezondheidsproblemen worden vaak geweerd. Daarnaast kunnen potentiële juryleden zich beroepen op vrijstellingsgronden, zoals beroepsverplichtingen of familiale omstandigheden. Dit zorgt ervoor dat bepaalde profielen minder snel in een jury zetelen. Daarnaast kunnen wrakingsmogelijkheden strategisch worden ingezet om juryleden met bepaalde kenmerken uit te sluiten. Dit kan leiden tot een jury die minder divers is dan vooropgesteld. In die zin is de representativiteit van de jury eerder theoretisch dan feitelijk, wat het diversiteitsargument relativeert (Malsch, 2009). De assumptie dat lekenrechtspraak per definitie leidt tot meer pluraliteit in de besluitvorming, wordt daardoor in vraag gesteld.

5.3 Legitimiteitsargument

5.3.1 Pro: Transparantie en publieke aanvaarding

Voorstanders wijzen op de open en mondelinge aard van het assisenproces als bron van transparantie (De Hert, 2015). Het ruime publiek en de media hebben zicht op wat er zich tussen de vier muren van het rechtscollege afspeelt en kunnen het proces van dichtbij volgen (Van den Wyngaert et al., 2019). In tegenstelling tot de meeste correctionele procedures, verloopt het assisenproces volledig mondeling. Tijdens de zitting worden alle elementen van de zaak openlijk besproken. De feiten worden op een duidelijke manier gepresenteerd, zodat juryleden op het einde van het proces een onderbouwde beslissing kunnen maken over schuld en straf. De participatieve kenmerken worden vaak gezien als essentieel voor een legitieme rechtspraak.

5.3.2 Contra: Twijfel over transparantie en publieke gedragenheid

Hoewel het assisenproces in de praktijk meer publieke zichtbaarheid geniet dan andere strafprocedures, betekent dit niet automatisch dat het ook maatschappelijk breder gedragen is. De aanwezigheid van een lekenjury kan de indruk wekken dat het publiek rechtstreeks betrokken is bij de rechtspleging, maar deze participatie blijft beperkt tot een kleine, strikt geselecteerde groep burgers.

Na een kritische eigen reflectie kan dus worden gesteld dat het publieke karakter van de zittingen en de aanwezigheid van burgers in de rechtszaal niet noodzakelijk meer transparantie of vertrouwen garanderen. De interne beraadslaging van de jury blijft voor buitenstaanders bovendien gesloten. Daardoor heeft het assisenproces eerder symbolische dan substantiële legitimiteit. De veronderstelling dat lekenrechtspraak automatisch leidt tot bredere publieke aanvaarding is dus niet vanzelfsprekend.

5.4 Deskundigheidsargument

5.4.1 Pro: Gezond verstand van de jury

De inzet van leken binnen de strafrechtspleging wordt niet zelden verdedigd op basis van de meerwaarde die hun gezond verstand en maatschappelijke ervaring kunnen bieden. In tegenstelling tot beroepsrechters, die redeneren binnen een juridisch denkkader, benaderen juryleden strafzaken vanuit hun dagelijkse leefwereld (de Roos, 2007a; Malsch, 2009). Die insteek laat toe om het juridisch oordeel te toetsen aan sociale intuïties over wat als rechtvaardig wordt ervaren. Leken brengen morele gevoeligheden, empathie en maatschappelijke normen binnen in een procedure die anders zou kunnen veranderen in juridisch-technische analyses. Bovendien is de jury geen volledig autonoom beslissingsorgaan. De aanwezigheid van drie beroepsrechters waarborgt een juridisch kader en zorgt ervoor dat de lekenjury op cruciale momenten ondersteund wordt, bijvoorbeeld bij het formuleren van de vragenlijst of de motivering van het arrest. In deze wisselwerking zien sommige auteurs een manier om de afstand tussen recht en samenleving te verkleinen, zonder in te boeten aan juridische kwaliteit (De Hert, 2004).

5.4.2 Contra: Gebrek aan juridische expertise in complexe dossiers

Tegenover deze argumentatie staat de bezorgdheid dat juryleden onvoldoende zijn uitgerust om complexe strafzaken op een juridisch verantwoorde manier te beoordelen. Beroepsrechters ondergaan een jarenlange juridische opleiding en ontwikkelen door ervaring een diepgaande kennis van het recht. In tegenstelling hiermee worden lekenjuryleden geselecteerd uit de algemene bevolking zonder vereiste juridische voorkennis. De beslissing over de schuldvraag wordt toevertrouwd aan individuen die slechts voor korte tijd in het systeem worden opgenomen. Dit roept vragen op over de kwaliteit van de besluitvorming, zeker in technisch-juridisch uitdagende zaken (Malsch, 2009; Van den Wyngaert et al., 2019).

5.5 Kosten- en efficiëntieargument

5.5.1 Pro: Uitvoerigheid en kwaliteit primeert op snelheid en kosten

Hoewel de procedure met een lekenjury vaak wordt bekritiseerd als tijdrovend en kostelijk, zien voorstanders de uitvoerigheid net als een waarborg voor zorgvuldigheid en ernst. In dossiers die de zwaarste misdaden betreffen, moet rechtspraak volgens hen niet primair worden beoordeeld op haar snelheid of kostprijs, maar op haar vermogen om rechtvaardigheid zichtbaar en gewetensvol toe te passen. De extra inzet van middelen wordt in dat opzicht beschouwd als een investering in de kwaliteit en het draagvlak van de strafrechtspleging (De Hert, 2004).

5.5.2 Contra: Vertraging van de procesgang en hoog kostenplaatje

Ondanks deze inhoudelijke verdienste wordt het assisenproces ook bekritiseerd vanwege de zware organisatorische last. De selectie van juryleden, de mondelinge behandeling en de uitgebreide zittingen leiden tot lange doorlooptijden. Dit verhoogt de werklast voor justitie en vertraagt andere strafzaken. Daarnaast brengt het systeem aanzienlijke kosten met zich mee (De Standaard, 2015; Van Driessche & Leestmans, 2022; Van Hulle, 2015). Deze financiële druk stelt de kostenefficiëntie ter discussie, zoals eerder besproken werd in de voorafgaande bachelorproef (Vandenberghe, 2024).

5.6 Rechtsmiddelenargument

5.6.1 Pro: Plichtsbewustheid en ernst bij de jury

Hoewel het hof van assisen in eerste en laatste aanleg oordeelt en er dus geen hoger beroep mogelijk is, wordt dit door voorstanders niet noodzakelijk als een tekortkoming gezien. Net doordat het arrest meteen definitief is, zouden zowel juryleden als magistraten zich scherp bewust zijn van de ernst en het gewicht van hun beslissing. Deze finaliteit bevordert volgens sommigen het plichtsbesef van de gezworenen, die weten dat hun oordeel directe en ingrijpende gevolgen heeft (De Hert, 2004).

5.6.2 Contra: Beperkte mogelijkheid tot aanwending van rechtsmiddelen

Tegen deze visie wordt ingebracht dat het ontbreken van een hoger beroep op feitenniveau een fundamentele beperking vormt op het recht op een eerlijke rechtsgang.³⁸ In het Belgische strafrecht is het hof van assisen de enige instantie waarbij geen feitelijk beroep mogelijk is. Noch de beschuldigde, noch de burgerlijke partij of het openbaar ministerie kunnen het arrest laten herbekijken op basis van de inhoud van de zaak. Enkel een voorziening in cassatie blijft open, en die beperkt zich tot een zuiver juridische toetsing van de procedure (Van den Wyngaert et al., 2019).

³⁸ Art. 6 EVRM

Deel III: Onderzoekscontext en methodologisch kader

6 Onderzoekscontext en positionering

6.1 Empirisch opinieonderzoek over juryrechtspraak

6.1.1 Internationale inzichten

In common law-landen met een brede jurytraditie zoals het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Canada en Australië, wordt deelname aan een volksjury gezien als een essentieel onderdeel van burgerschap en democratische betrokkenheid. Binnen die context bestaat ook empirisch onderzoek naar de publieke opinie over lekenrechtspraak (Roberts & Hough, 2009). In civil law-landen, zoals België, is het beeld genuanceerder. Dit verschil kan volgens onderzoekers verband houden met de meer prominente rol die jury's vervullen binnen het common law-systeem van rechtspraak, in vergelijking met civil law-rechtsstelsels (Roberts & Hough, 2009). De publieke perceptie van de volksjury is met andere woorden contextafhankelijk en sterk beïnvloed door nationale tradities, mediabeelden en persoonlijke ervaring.

6.1.2 Belgische stand van zaken

In België ontbreekt een vergelijkbare uitgebreide empirische traditie. Zo zijn de bovengenoemde verbanden onvoldoende onderzocht binnen de Belgische context. Eén van de weinige recente indicatoren van de publieke opinie over de volksjury is de Justitiebarometer, gepubliceerd door de Hoge Raad voor de Justitie. De periodieke bevraging bij een representatieve steekproef van de Belgische bevolking peilt naar de perceptie van burgers over justitie. In de editie van 2010 en 2024 werd een expliciete vraag opgenomen over de volksjury. Uit de Justitiebarometer blijkt dat het vertrouwen in het systeem van de volksjury stabiel positief is: in 2010 gaf 66% van de respondenten aan (eerder) voorstander te zijn van deze vorm van lekenrechtspraak, een percentage dat in 2024 licht steeg tot 69% (Hoge Raad voor de Justitie, 2024).

6.1.3 Kritische reflectie en onderzoeksnoodzaak

De resultaten van de Justitiebarometer wijzen op een mogelijk breed maatschappelijk draagvlak voor lekenrechtspraak in België. Tegelijk dient deze vaststelling genuanceerd te worden en is voorzichtigheid geboden in de interpretatie. De bevraging omvatte slechts één algemene vraag over de volksjury, zonder context of toelichting, waardoor onduidelijk blijft waarop respondenten hun mening baseerden. De beperkte informatiedichtheid van de Justitiebarometer illustreert een breder methodologisch tekort in België: het ontbreken van diepgaand en systematisch onderzoek naar publieke opvattingen over de volksjury.

Het huidige maatschappelijke debat wordt in hoofdzaak gevoerd binnen professionele kringen. Juridische actoren uiten zich in opiniestukken en mediaoptredens vaak in absolute termen over de wenselijkheid of onwenselijkheid van het assisenproces. Zo pleitte procureur-generaal Frédéric Van Leeuw in 2020 openlijk voor de afschaffing van het assisenhof. Zijn standpunt wordt breed gedeeld binnen het College van Procureurs-Generaal (Van Leeuw, 2020).

Binnen de balie lopen de meningen uiteen. Strafpleiter Jef Vermassen verdedigt het assisenproces omwille van zijn grondigheid en maatschappelijke meerwaarde (Stevens, 2015). Daartegenover pleit Sven Mary voor een volledige afschaffing. Hij wijst op het gebrek aan representativiteit van de jury en de complexiteit van dossiers die de draagkracht van leken overschrijdt (Debacker, 2015). Hierdoor neemt hij hetzelfde standpunt in als het College van Procureurs-Generaal. Ook mensenrechtenadvocaat Paul Bekaert sluit zich daarbij aan: volgens hem is het problematisch dat leken oordelen over iemands lot in plaats van deskundige rechters (Bekaert, 2020). Bovendien ondernam de wetgever reeds hervormingspogingen en sprak zich uit tegen assisen (Geens, 2015). Toch blijft het maatschappelijke draagvlak daarvoor moeilijk te peilen. Het ontbreken van empirische data over hoe burgers lekenrechtspraak ervaren en beoordelen, vormt een opvallende lacune.

Hoewel het kwalitatieve materiaal waardevolle inzichten biedt in de meningen van professionals, ontbreekt het aan empirisch onderbouwde kennis over de perceptie van burgers. Dit vormt een opvallend hiaat, zeker gezien het fundamentele uitgangspunt van lekenrechtspraak: burgerparticipatie.

6.2 Probleemstelling en doel van dit onderzoek

Deze kenniskloof vormt het uitgangspunt van deze masterproef, die via een kwantitatieve survey peilt naar de publieke opinie over diverse aspecten van de volksjury. Via de informatierijke formule wordt de doelstelling van het onderzoek uiteengezet (Hardyns, 2019). Gebruikmakende van deze formule kan worden gesteld dat het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in hoe sociodemografische kenmerken, juridische geschooldheid en slachtofferschap samenhangen met verschillende attitudes, voorkeuren en hervormingsgezindheid ten aanzien van juryrechtspraak.

Wat betreft het interne doel, beoogt dit onderzoek een bijdrage te leveren aan de wetenschappelijke kennisproductie over publieke percepties van lekenrechtspraak in België. Daarmee richt het zich op een onderzoeks domein dat tot op heden relatief onderbelicht blijft binnen het empirisch criminologisch onderzoek. In het kader van het externe doel draagt dit onderzoek bij aan het academische en beleidsmatige debat over de legitimiteit en wenselijkheid van lekenparticipatie in strafprocessen. Door deze empirische invalshoek wil deze masterproef niet alleen een methodologische lacune opvullen, maar ook bijdragen aan een meer geïnformeerd debat over de plaats van burgerparticipatie binnen het strafrecht.

7 Methodologie

7.1 Inleiding

In wat volgt wordt het onderzoeksontwerp van deze masterproef toegelicht. Dit ontwerp vormt de brug tussen het eerder besproken theoretisch kader en de empirische uitwerking van het onderzoek. In het kader van wetenschappelijke transparantie, reproduceerbaarheid en betrouwbaarheid van het onderzoek is dit onderdeel cruciaal (Hardyns, 2019).

7.2 Conceptualisering en operationalisering

In dit onderzoek staat de publieke perceptie over het Belgische assisenproces centraal. Om het centraal begrip hanteerbaar te maken voor empirische analyse, werd de term verder afgebakend in twee complementaire deelaspecten. Door het begrip ‘publieke perceptie’ op te splitsen in ‘attitude’ en ‘keuzeoriëntatie’, wordt het mogelijk om zowel de bestaande evaluaties van het huidige systeem als de toekomstgerichte institutionele voorkeuren systematisch te analyseren. Deze tweedeling vormt de leidraad voor de verdere uitwerking van de onderzoeksvragen en empirische uitwerking van de statistische analyses.

7.2.1 Attitude

Het eerste component van publieke perceptie betreft de attitude van burgers ten aanzien van de volksjury als strafrechtelijke actor. Attitude verwijst in dit onderzoek naar de mate van vertrouwen, waardering en legitimiteit die burgers aan lekenrechtspraak toekennen. Deze houding weerspiegelt zich in evaluaties van deskundigheid, betrouwbaarheid en voorkeur voor burgerparticipatie. De attitude werd gemeten aan de hand van een reeks Likert-items. Deze items geven samen een genuanceerd beeld van publieke houdingen en vormen de basis van de eerste onderzoeksvraag in het empirisch onderzoek.

7.2.2 Keuzeoriëntatie

Het tweede component betreft de keuzeoriëntatie van burgers. Dit begrip omvat enerzijds de ‘standpuntkeuze’, waarmee wordt bedoeld in welke mate men voor- of tegenstander is van lekenrechtspraak. Anderzijds wordt in dit component geoperationaliseerd door de ‘institutionele hervormingsvoorkeur’, die verwijst naar de mate waarin burgers het bestaande systeem met volksjury wensen te behouden, te hervormen of af te schaffen.

De keuzeoriëntatie werd geoperationaliseerd via drie afzonderlijke surveyitems die toelaten om de publieke opinie ten aanzien van mogelijke hervormingen concreet en gedifferentieerd in kaart te brengen. Ze bieden bovendien een belangrijke aanvulling op de attitude-items, omdat niet enkel gepeild wordt naar intuïtieve beoordeling, maar ook naar toekomstgericht denken over institutionele verandering. Op die manier wordt publieke opinie niet louter als een momentopname van waardering gevat, maar ook als een richtinggevend oordeel over wenselijke institutionele evoluties.

7.3 Onderzoeksvragen

Vanuit de probleemstelling en operationalisering van kernbegrippen, werden een aantal thematische onderzoeksdeelvragen geformuleerd die als basis dienden voor de ontwikkeling van een kwantitatieve survey. Door een thematische opdeling wordt getracht een empirisch onderbouwd antwoord te formuleren op de hoofdvraag. Het beantwoorden van deze vragen gebeurt in deel IV via statistische analyses in SPSS.

De hoofdvraag van dit kwantitatief onderzoek luidt: ***‘Hoe percipieert de publieke opinie de rol van de volksjury binnen de hedendaagse Belgische assisenprocedure?’*** Deze vraag wordt thematisch opgesplitst in zeven overkoepelende onderzoeksvragen, om verschillende dimensies van publieke perceptie te kunnen analyseren.

Onderzoeksdeelvraag 1 ***‘Wat is de publieke attitude ten aanzien van de volksjury als juridische actor binnen het Belgische assisenproces?’*** onderzoekt de algemene attitude van burgers tegenover de volksjury als onderdeel van het assisenproces. Deze attitude wordt gemeten aan de hand van Likert-schalen en spiegelvragen die variëren in formulering en context.

Onderzoeksdeelvraag 2 ***‘Wat is de keuzeoriëntatie van het publiek over het behoud, de hervorming of de afschaffing van het assisenproces?’*** focust op de publieke opinie omtrent het voortbestaan en de mogelijke hervorming van het assisenproces. Binnen deze vraag worden twee componenten onderscheiden. Het eerste component peilt naar het keuzestandpunt waarmee burgers zich het meest identificeren: voorstander, tegenstander of neutraal. Het tweede component peilt naar de voorkeur voor één van drie institutionele toekomstscenario's: het behoud, de afschaffing, of de invoering van een gemengd model.

Onderzoeksdeelvraag 3 ***‘Welke argumenten worden, afhankelijk van het standpunt ten aanzien van juryrechtspraak, als meest doorslaggevend gepercipieerd in het debat over de volksjury?’*** gaat dieper in op de inhoudelijke motivaties achter de geuite voorkeuren. Op die manier wordt niet alleen gemeten *wat* men denkt, maar ook *waarom* men een bepaald standpunt inneemt ten aanzien van lekenrechtspraak.

Onderzoeksdeelvraag 4 ***‘Welke invloed hebben sociodemografische kenmerken op de standpuntkeuze ten aanzien van de volksjury?’*** richt zich op de invloed van persoonskenmerken op de publieke opinie. Deze vraag is opgesplitst in vijf deelvragen, waarbij telkens wordt onderzocht of er significante verschillen bestaan op vlak van standpuntkeuze naargelang leeftijd, gender, nationaliteit, werkstatus en hoogst behaalde diploma.

Onderzoeksdeelvraag 5 ***‘Verschilt de standpuntkeuze tussen juridisch geschoolde en niet-juridisch geschoolde respondenten?’*** onderzoekt of systeemkennis significant samenhangt met de standpuntkeuze ten aanzien van juryrechtspraak. De vraag wordt geoperationaliseerd door te toetsten of er een verschil bestaat in opinie tussen respondenten met een juridische opleiding en zij zonder.

Onderzoeksdeelvraag 6 ***‘Verschilt de standpuntkeuze ten aanzien van juryrechtspraak tussen zelfgerapporteerde slachtoffers en niet-slachtoffers?’*** peilt naar het effect van slachtofferschap op de houding tegenover juryrechtspraak. Daarbij wordt onderzocht of burgers die in het verleden slachtoffer waren van een misdrijf, een andere standpuntvoorkeur uiten.

Onderzoeksdeelvraag 7 ***‘Heeft de overtuiging dat correctionele straffen te licht zijn een invloed op het keuzestandpunt ten aanzien van de volksjury?’*** onderzoekt ten slotte in welke mate inhoudelijke attitudes over het functioneren van de rechterlijke macht samenhangen met de institutionele voorkeur voor of tegen juryrechtspraak. De centrale hypothese luidt dat burgers die de correctionele rechtspraak als te mild percipiëren, mogelijk sterker geneigd zijn het assisenproces te verdedigen.

7.4 Onderzoeksstrategie

7.4.1 Onderzoeksdesign en steekproefmethode

Dit onderzoek maakt gebruik van een cross-sectionele online survey om op gestructureerde wijze publieke percepties over de volksjury in kaart te brengen. Het cross-sectioneel onderzoeksdesign laat toe om op één bepaald moment in de tijd een momentopname te verkrijgen van publieke attitudes, zonder de tijdsintensieve en complexe structuur van longitudinaal onderzoek (Hardyns, 2019). Het gekozen design is methodologisch verantwoord, gezien het gericht is op het in kaart brengen van publieke percepties over lekenrechtspraak binnen het assisenproces.

Voor dit onderzoek wordt de theoretische populatie gedefinieerd als alle burgers op Belgisch grondgebied, aangezien zij als potentiële juryleden en belanghebbenden in het assisenproces centraal staan. Deze groep omvat burgers met uiteenlopende leeftijden, opleidingsniveaus, werkstatuten, juridische kennis en slachtofferervaringen, ongeacht hun nationaliteit. De operationele populatie verwijst daarentegen naar de specifieke groep individuen uit de theoretische populatie die daadwerkelijk werd bereikt via de online survey (Baarda et al., 2010). Deze groep vormt een noodzakelijke praktische afbakening van de theoretische populatie om het onderzoek uitvoerbaar te maken.

In dit onderzoek werd gebruikgemaakt van een niet-probabilistische steekproefmethode, namelijk een convenience sample (Hardyns, 2019). Dat betekent dat de respondenten zichzelf vrijwillig konden aanmelden om deel te nemen aan het onderzoek, zonder dat er sprake was van een vooraf bepaalde kans voor elk individu binnen de populatie om geselecteerd te worden. De deelnemers werden hoofdzakelijk bereikt via sociale media, e-mail en persoonlijke netwerken. Hierdoor was de selectie sterk afhankelijk

van bereikbaarheid en bereidheid tot deelname. De keuze voor een convenience sample werd ingegeven door praktische en logistieke overwegingen, eigen aan masteronderzoek met beperkte middelen en tijd.

De online verspreiding via Qualtrics bood een efficiënte en anonieme dataverzameling, maar controle over de steekproefsamenstelling bleef beperkt. Zo bijvoorbeeld vooral oudere respondenten ondervertegenwoordigd. De resultaten dienen dan ook geïnterpreteerd te worden als indicatief voor opinies binnen een brede, maar niet representatief samengestelde populatie. Ondanks deze beperkingen biedt de online survey een zinvolle en methodologisch verantwoorde manier om publieke opinies over lekenrechtspraak in kaart te brengen.³⁹

7.4.2 Verloop van de dataverzameling

Voorafgaand aan de lancering werd op 10 februari een pilotfase uitgevoerd met 15 deelnemers. Hierbij werd de inhoudelijke relevantie en technische werking van de vragenlijst getest. Feedback leidde tot aanpassingen in terminologie (zoals het schrappen van vakjargon) om de toegankelijkheid te verhogen. Technische problemen deden zich niet voor.

De definitieve versie van de survey werd op 22 februari 2025 online geplaatst via Qualtrics. De vragenlijst werd verspreid via de persoonlijke sociale media van de onderzoeker (Facebook, Instagram, WhatsApp). Daarnaast werd de vragenlijst via e-mail doorgestuurd naar het professioneel netwerk van de onderzoeker. Respondenten werden telkens gevraagd om de survey verder te verspreiden binnen hun eigen netwerk. Door deze sneeuwbalmethode was er een snelle stijging in het aantal respondenten in het brede netwerk.

Naarmate het aantal dagelijkse reacties afnam, werd na twee weken een herinneringsbericht verstuurd en werd de enquête opnieuw via bovenvermelde platvormen gedeeld. Deze heractivatie leidde tot een tweede golf van deelnames. Na ruim een maand online te staan, werd de dataverzameling op zondag 30 maart 2025 afgesloten. Vanaf deze datum konden de verzamelde gegevens statistisch worden geanalyseerd om verdere inzichten te verkrijgen.

³⁹ Zie bijlage 2: Enquête

7.5 Ethische overwegingen

7.5.1 Informed consent

Voorafgaand aan de vragenlijst werd een duidelijke informed consent-verklaring opgenomen.⁴⁰ De verklaring benadrukte dat deelname volledig vrijwillig was en dat respondenten op elk moment de enquête konden beëindigen zonder enige consequenties. Verder werd expliciet vermeld dat alle antwoorden anoniem verwerkt worden en uitsluitend voor academische doeleinden gebruikt worden. Voor de eigenlijke vragenlijst van start ging, bevestigden alle deelnemers hun geïnformeerde toestemming voor deelname en gegevensverwerking.

7.5.2 Gebruik van incentives

Een incentive die werd gebruikt om een vlotte dataverzameling te bekomen, was het aanreiken van een waardebon aan één van de respondenten die de vragenlijst volledig invulde en zijn of haar e-mailadres op het einde van de enquête doorgaf. Door de beloning aan te reiken, werden zoveel mogelijk deelnemers aangesproken om de survey in te vullen. Zo werd het risico op non-respons verkleint. Met het oog op anonimiteitsbewaring werd het e-mailadres strikt gescheiden van de enquêtegegevens.⁴¹ De mailadressen werden afzonderlijk opgeslagen en pas na afsluiting van de dataverzameling gebruikt om één winnaar te selecteren. Deze werd in mei gecontacteerd. De financiering van de waardebon gebeurde met eigen middelen van de onderzoeker.

7.5.3 Datamanagementplan

Tot slot werd er een datamanagementplan (DMP) opgesteld waarin werd vastgelegd hoe de verzamelde gegevens tijdens het hele onderzoeksproces werden opgeslagen, beveiligd en verwerkt.⁴² Dit draagt bij aan de betrouwbaarheid, reproduceerbaarheid en transparantie van het onderzoek. Daarnaast verzekert het de naleving van ethische en wettelijke normen rond gegevensbeheer.

⁴⁰ Zie bijlage 2: Inleidend gedeelte van de enquête

⁴¹ Zie bijlage 3: Datamanagementplan

⁴² Zie bijlage 3: Datamanagementplan

Deel IV: Resultaten onderzoek

8 Resultaten

8.1 Inleiding

De volledige dataset, verzameld via Qualtrics, werd geëxporteerd naar SPSS voor analyse. Na grondige datacleaning, gericht op betrouwbaarheid en validiteit, bleven van de oorspronkelijke 433 respondenten enkel diegenen over die alle inhoudelijke surveyvragen invulden. Na deze filtering resulteerde de definitieve steekproef in een totaal van 380 respondenten. De vereiste steekproefomvang bij surveyonderzoek is afhankelijk van het nagestreefde betrouwbaarheidsniveau en de gewenste foutenmarge. Bij een betrouwbaarheidsniveau van 95% en een foutenmarge van 5% wordt in de literatuur ongeveer 384 respondenten aanbevolen om proporties in een populatie van onbeperkte grootte met voldoende nauwkeurigheid te schatten. Met een uiteindelijke steekproef van 380 deelnemers benadert deze studie deze statistische drempel zeer nauw, wat toelaat om uitspraken te doen met een hoge mate van betrouwbaarheid (Medallia, 2015).

Vertrekkend van de centrale vraag hoe burgers vandaag aankijken tegen de rol van de volksjury binnen het Belgische assisenproces, wordt in het vervolg van dit hoofdstuk stap voor stap een antwoord geformuleerd op de bijhorende deelvragen.

8.2 Onderzoeksdeelvraag 1: Attitude tegenover de volksjury als actor

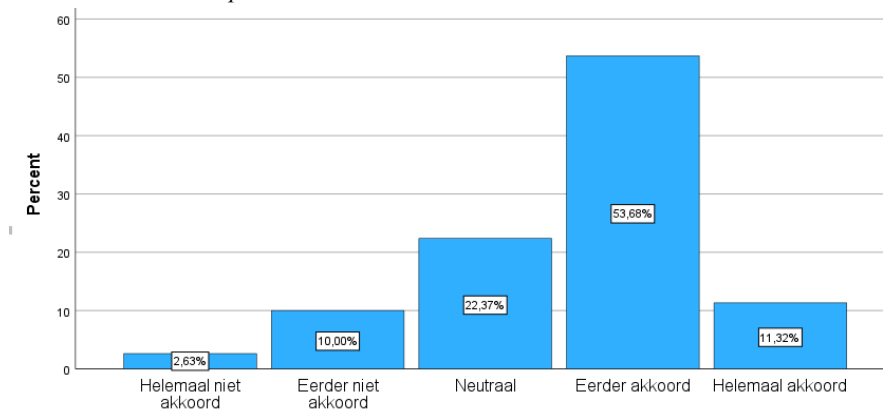
De eerste vraag *‘Wat is de publieke attitude ten aanzien van de volksjury als juridische actor binnen het Belgische assisenproces?’* vormt de basis van het onderzoek. Het tracht aan de hand van de vijfpuntenschaal te onderzoeken hoe mensen überhaupt tegenover de volksjury als instelling staan. De attitude, zoals eerder uitgelegd in het operationaliserende gedeelte, wordt zodoende onderzocht. In wat volgt worden de resultaten per thematische categorie besproken. Telkens wordt de bijhorende grafiek gepresenteerd, gevolgd door een interpretatie waarin de algemene trends, opvallende patronen en mogelijke verklaringsmechanismen worden toegelicht.

8.2.1 Vertrouwen in het huidige juridisch systeem

Een cruciale invalshoek bij het meten van de publieke attitude ten aanzien van de volksjury betreft het vertrouwen dat burgers stellen in het juridische systeem. In dit verband bieden twee survey-items relevante inzichten. Zo wordt enerzijds gepeild naar de mate waarin het assisenproces bijdraagt aan het vertrouwen in de rechtspraak. Anderzijds wordt nagegaan hoe tevreden respondenten zijn over de strafmaat die door beroepsrechters wordt opgelegd in correctionele zaken.

Uit de resultaten blijkt dat opvallend veel respondenten een sterke instemming uitdrukken met de stelling dat het assisensysteem bijdraagt aan hun vertrouwen in de rechtspraak.⁴³ 53,68% duidde ‘eerder akkoord’ aan, 11,32% ‘volledig akkoord’. Dit komt samen neer op bijna twee derde (65%) van de respondenten die het assisensysteem als vertrouwensversterkend percipiëren. Daartegenover staat een minderheid van 12,63% die het (eerder) oneens was met de stelling. De overige 22,37% bleef neutraal.

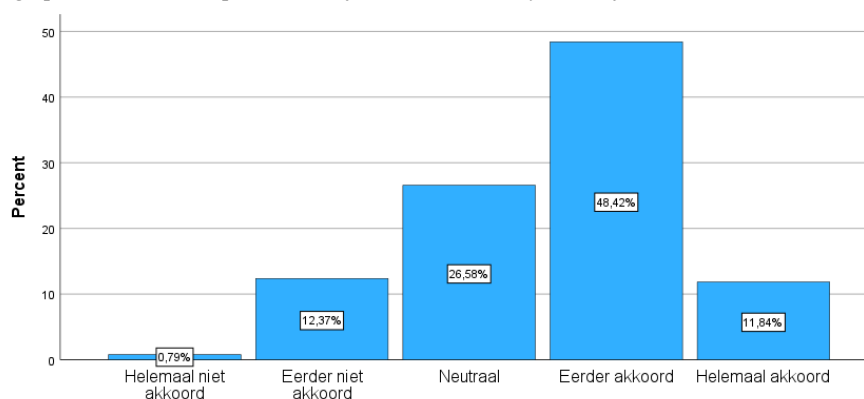
Grafiek 1: Staafdiagram die de attitude weergeeft ‘het assisensysteem draagt bij aan mijn vertrouwen in de rechtspraak’

Deze resultaten suggereren dat het systeem een brede legitimiteitsperceptie geniet. Deze positieve houding is van belang bij het maatschappelijke debat over de toekomst van het assisensysteem. In onderzoeksvraag 3 wordt verder ingegaan op de argumenten die deze houding kunnen verklaren.

De tweede stelling ‘De straffen die momenteel worden uitgesproken door beroepsrechters bij correctionele strafzaken zijn te licht’, biedt aanvullende context bij het vertrouwen van de rechterlijke macht.⁴⁴ Ook hier blijkt een uitgesproken tendens aanwezig. De antwoorden op de surveyvraag toonden dat een ruime meerderheid van 60,26% deze mening kracht bij stelden (eerder akkoord 48,42% en helemaal akkoord 11,84%). Slechts een minderheid (13,16%) volgde deze attitude tegenover de huidige rechtspraak niet.

Grafiek 2: Staafdiagram die de attitude weergeeft ‘de straffen die momenteel worden uitgesproken door beroepsrechters bij correctionele strafzaken zijn te licht’

⁴³ Zie Grafiek 1

⁴⁴ Zie Grafiek 2

Deze uitgesproken perceptie van een lakse strafpraktijk binnen het correctionele systeem suggereert een kritische houding ten aanzien van de bestaande rechterlijke sanctionering. In die zin lijkt de volksjury te functioneren als een tegengewicht voor een systeem dat door sommigen als te soft wordt ervaren. De hypothese dat deze attitude samenhangt met een verschil in standpuntkeuze, wordt getoetst in de laatste onderzoeksvraag.

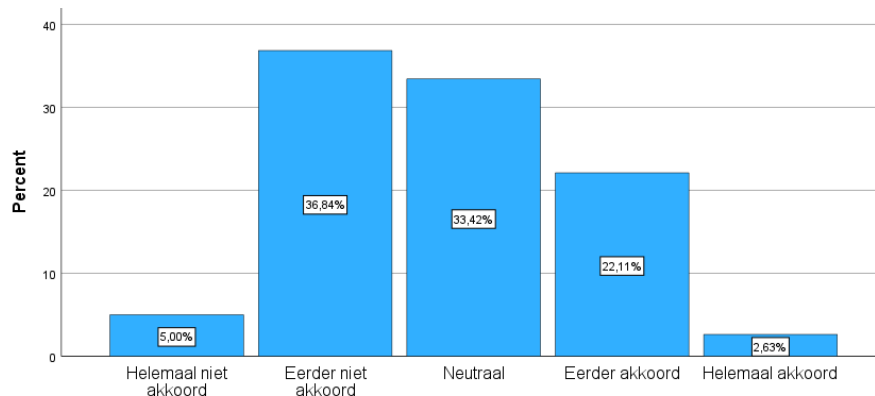
De bevinding illustreert de spanningsverhouding tussen deskundigheid en legitimiteit in publieke percepties van justitie en bevestigt dat attitudevorming rond de volksjury niet losstaat van bredere gevoelens van kritiek op het juridische systeem.

8.2.2 Vertrouwen in volksjury versus beroepsrechters

Terwijl hierboven werd beschreven dat er een algemeen vertrouwen heerst in de volksjury, toont de vergelijking met professionele rechters echter een asymmetrisch vertrouwen. Om de attitude van burgers ten aanzien van de volksjury beter te begrijpen, werd via spiegelvragen gepeild naar het vergelijkend vertrouwen in de uitspraken van volksjuryleden versus die van professionele rechters. Deze vergelijking is cruciaal aangezien het vertrouwen in de volksjury niet los kan worden gezien van het vertrouwen in het professionele alternatief.

De resultaten wijzen op een duidelijke ongelijkheid in vertrouwen. De eerste stelling luidde: *‘Ik heb meer vertrouwen in een uitspraak van een volksjury dan in een uitspraak van beroepsrechters’*.⁴⁵ De resultaten tonen een eerder kritische houding aan: slechts 24,7% van de respondenten antwoordde bevestigend (22,1% ‘eerder akkoord’, 2,6% ‘helemaal akkoord’). Een groot aandeel van 41,8% kon zich niet vinden in deze uitspraak (36,8% ‘eerder niet akkoord’, 5% ‘helemaal niet akkoord’). Opvallend is het hoge aandeel neutrale antwoorden (30,79%), wat erop kan wijzen dat veel burgers geen uitgesproken voorkeur hebben of onvoldoende vertrouwd zijn met beide systemen om een duidelijke inschatting te maken.

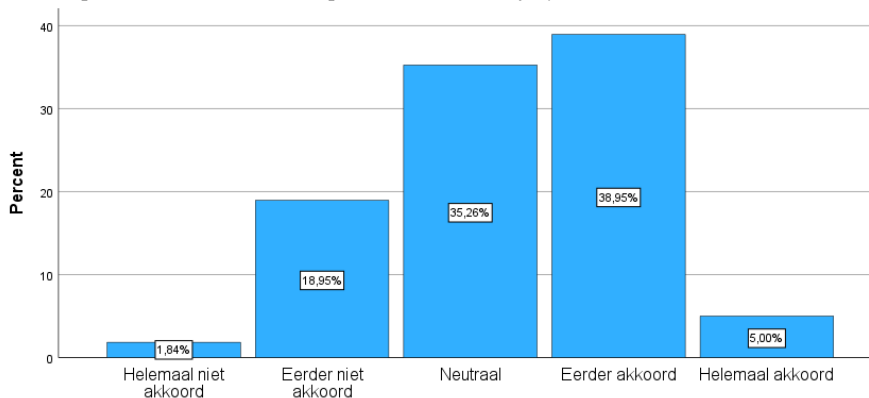
Grafiek 3: Staafdiagram die de attitude weergeeft ‘ik heb meer vertrouwen in een uitspraak van een volksjury dan in een uitspraak van beroepsrechters’

⁴⁵ Zie Grafiek 3

Bij de spiegelstelling werd een veel sterker vertrouwen in de beroepsrechter gerapporteerd.⁴⁶ 43,95% van de respondenten gaf aan (eerder of volledig) akkoord te gaan met de stelling dat zij meer vertrouwen stellen in uitspraken van beroepsrechters. Tegelijkertijd was 35,26% van de respondenten neutraal. Slechts 20,79% was het daarmee oneens, terwijl 35,26% een neutrale positie innam. Deze cijfers wijzen op een voorkeur voor de beroepsrechters, al blijven de attitudes verspreid.

Grafiek 4: Staafdiagram die de attitude weergeeft 'ik heb meer vertrouwen in een uitspraak van beroepsrechters dan in een uitspraak van een volksjury'

De wederzijdse bevestiging van deze twee spiegelvragen toont aan dat het vertrouwen in lekenrechtspraak relatief begrensd blijft wanneer het in directe vergelijking wordt geplaatst met professionele magistratuur. Terwijl slechts één op vier respondenten aangeeft meer vertrouwen te hebben in de volksjury, kiest iets minder dan de helft voor een oordeel van beroepsrechter. Deze discrepantie is veelzeggend: waar het assisenproces als symbolisch democratisch kader legitiem wordt geacht, blijven de concrete oordelen van de lekenjury onderhevig aan twijfels. Dit hoeft niet noodzakelijk te betekenen dat de volksjury per definitie als onbetrouwbaar wordt gezien, maar het kan wijzen op bezorgdheden rond juridische expertise.

Het spanningsveld tussen procedurele legitimiteit en inhoudelijke deskundigheid is cruciaal in het debat over de toekomst van lekenrechtspraak en wordt bevestigd in de latere resultaten over hervormingsvoorkeuren.⁴⁷

8.2.3 Oordeelsbekwaamheid

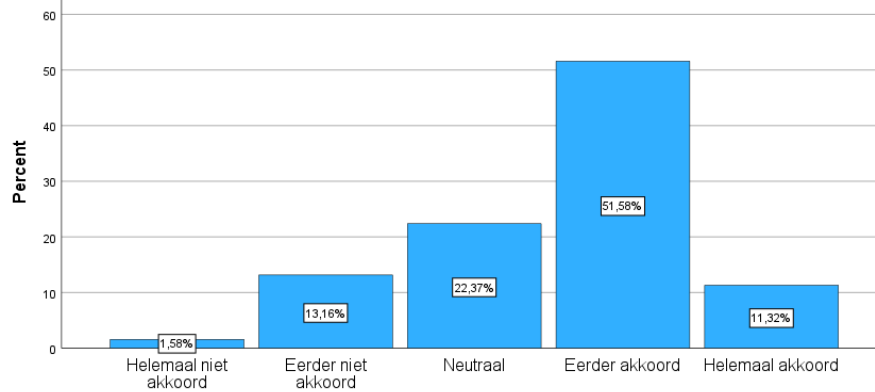
Een ander onderdeel van de attitudevorming tegenover de volksjury betreft de perceptie van oordeelsbekwaamheid. In hoeverre acht de burger leken geschikt om complexe en juridisch onderbouwde beslissingen te nemen in ernstige strafzaken? Deze vraag werd onderzocht aan de hand van twee spiegelstellingen die expliciet het oordeelsvermogen van juryleden en beroepsrechters tegenover elkaar plaatsten.

⁴⁶ Zie Grafiek 4

⁴⁷ Zie onderzoeksdeelvraag 2

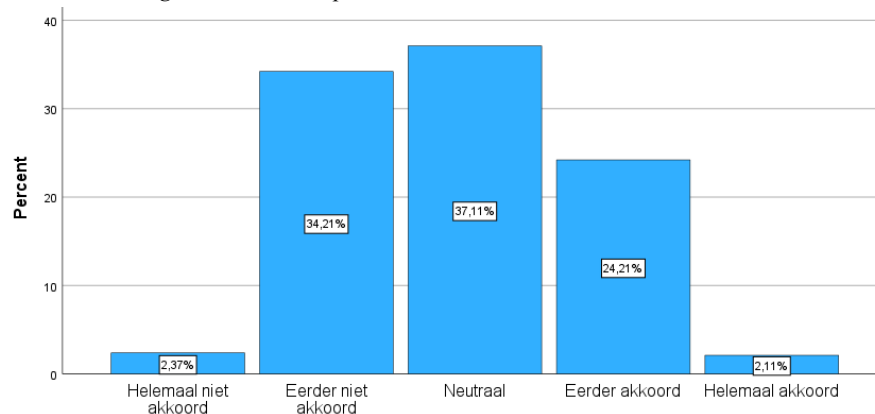
De eerste stelling, die het overwicht van beroepsrechters benadrukt, kon op brede instemming rekenen.⁴⁸ 62,9% van de respondenten gaf instemming op deze stelling (11,32% ging volledig akkoord en 51,58% ging eerder akkoord). Slechts 14,74% was het niet eens (13,16% ‘eerder niet akkoord’, 1,58% ‘helemaal niet akkoord’). Opnieuw bleef een groot deel van de respondenten (22,37%) neutraal.

Grafiek 5: Staafdiagram die de attitude weergeeft ‘beroepsrechters kunnen een beter onderbouwde beslissing nemen dan juryleden in een assisenzaak’

De spiegelstelling, waarin werd nagegaan of respondenten de besluitvormingsbekwaamheid van leken evenwaardig achten aan die van beroepsrechters, kreeg minder steun.⁴⁹ Slechts 26,32% van de respondenten was het (eerder of volledig) eens met de stelling dat juryleden een even goed onderbouwde beslissing kunnen nemen. Een aandeel van 36,58% was het hiermee (eerder) niet eens. Opnieuw bleek een substantiële groep (37,11%) neutraal.

Grafiek 6: Staafdiagram die de attitude weergeeft ‘juryleden kunnen een even goed onderbouwde beslissing nemen als beroepsrechters’

De stellingen tonen een genuanceerd maar duidelijk beeld waarin er sprake is van een perceptie van deskundigheidsverschil. Het publiek waardeert weliswaar het participatief karakter van juryrechtspraak, maar beschouwt de inhoudelijke oordeelsbekwaamheid van lekenleden niet als gelijkwaardig aan die van professioneel geschoolde rechters. Dat blijkt onder meer uit de asymmetrie in instemming. Waar

⁴⁸ Zie Grafiek 5

⁴⁹ Zie Grafiek 6

een ruime meerderheid (62,9%) gelooft in de deskundige onderbouwing van beroepsrechters, denkt slechts een kwart (26,32%) dat juryleden gelijkaardige kwaliteit kunnen leveren. De omvangrijke groep neutrale respondenten in beide stellingen bevestigt bovendien opnieuw dat veel burgers onzeker zijn over de feitelijke bekwaamheid van juryleden.

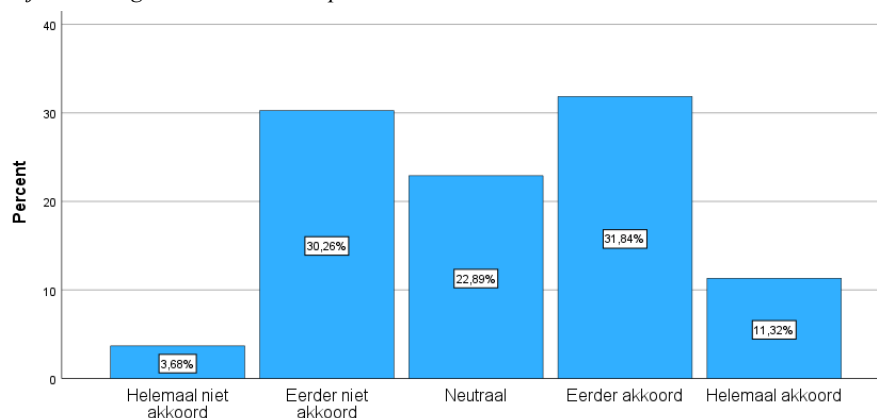
Deze bevinding sluit aan bij eerder genoemde attitudes, waaruit blijkt dat burgers bij hun beoordeling een onderscheid maken tussen de procedurele legitimiteit van lekenrechtspraak en de gepercipieerde deskundigheid ervan.

8.2.4 Actorvoorkeur

Via dezelfde spiegelstructuur werd bovendien ook gepeild naar de actorvoorkeur van burgers in het kader van ernstige misdrijven zoals moord of doodslag. Uit de resultaten blijkt dat er een lichte voorkeur bestaat voor beroepsrechters in de oordeelsvorming bij zware misdrijven.

De eerste stelling luidde: *‘In ernstige strafzaken moeten beslissingen altijd worden genomen door beroepsrechters’*.⁵⁰ Hieruit blijkt een licht overwicht aan instemmingen waarbij 43,16% deze voorkeur uitspreekt. 22,89% bleef neutraal en 33,94% is het er eerder of helemaal niet mee eens. Deze spreiding suggereert een zekere verdeeldheid in het publiek, met een lichte voorkeur voor de beroepsrechter, maar ook met een aanzienlijke minderheid die dit idee in twijfel trekt.

Grafiek 7: Staafdiagram die de attitude weergeeft ‘in ernstige strafzaken moeten beslissingen altijd worden genomen door beroepsrechters’

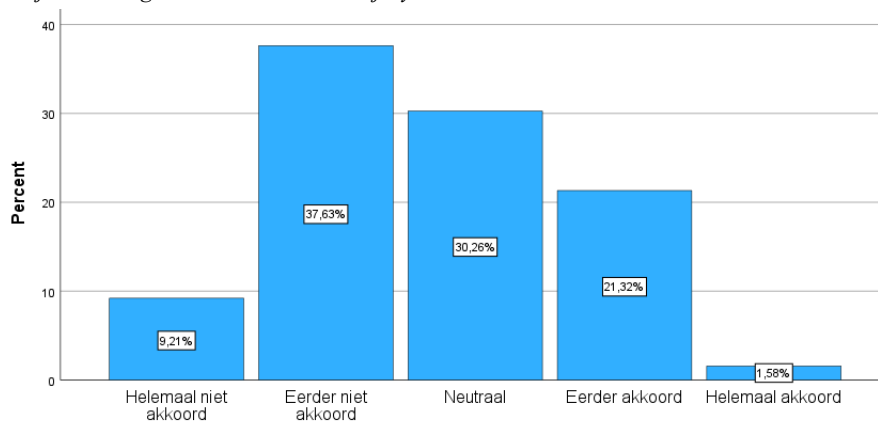

Bij de tegenovergestelde stelling (beslissingen door een lekenjury) is de steun beperkter.⁵¹ Slechts 21,32% van de respondenten is het eerder eens met deze stelling en 1,58% volledig. Daartegenover staat 46,84% die de actorvoorkeur verwerpt (waarvan 37,63% ‘eerder niet akkoord’ en 9,21% ‘helemaal niet akkoord’). 30,3% blijft neutraal.

⁵⁰ Zie Grafiek 7

⁵¹ Zie Grafiek 8

Grafiek 8: Staafdiagram die de attitude weergeeft 'in ernstige strafzaken moeten beslissingen altijd worden genomen door een lekenjury'

Deze resultaten bevestigen eerdere bevindingen over de relatieve voorkeur voor professionele expertise boven lekenrechtspraak in de context van ernstige en maatschappelijk gevoelige strafzaken. De voorkeur voor de beroepsrechter in ernstige zaken moet echter niet verward worden met een principiële afwijzing van de volksjury. Integendeel, de resultaten bevestigen de eerder vastgestelde waardering voor lekenparticipatie. Toch blijkt die waardering vaak ingebed in voorkeuren voor deskundige ondersteuning. Deze houding kan door de volgende deelvragen begrepen worden als een oproep tot herijking van het systeem, eerder dan tot afschaffing ervan.

8.2.5 Conclusie deelvraag 1

De resultaten van de univariate analyse tonen aan dat de attitude van burgers tegenover de volksjury complex, ambivalent en gelaagd is. De spiegelvragen maken dit spanningsveld tastbaar. Hoewel een duidelijke meerderheid het assisensysteem als geheel als vertrouwenwekkend percipieert en waarde hecht aan de symbolische legitimiteit van lekenparticipatie, blijken er bij nadere beschouwing aanzienlijke twijfels te bestaan over de deskundigheid van juryleden in vergelijking met professionele magistraten. Respondenten beoordelen het assisenproces als institutioneel legitiem, maar plaatsen duidelijke vraagtekens bij de deskundigheid van de volksjury. De meerderheid erkent het belang van burgerparticipatie, maar lijkt in de praktijk meer vertrouwen te stellen in de onderbouwing en ervaring van beroepsrechters. Dit geeft een tegenstrijdige attitude weer.

Samenvattend kan gesteld worden dat de volksjury in de publieke opinie een vorm van procedurele legitimiteit geniet, maar dat dit vertrouwen niet altijd gepaard gaat met geloof in inhoudelijke deskundigheid. Deze ambivalente houding vormt dan ook het vertrekpunt voor de verdere analyses over hervormingsvoorkeuren en systeempceptie. Het antwoord op de eerste vraag plaatst ook de andere analyses in perspectief.

8.3 Onderzoeksdeelvraag 2: Keuzeoriëntatie

Om een antwoord te formuleren op de vraag *‘Wat is de keuzeoriëntatie van het publiek over het behoud, de hervorming of de afschaffing van het assisenproces?’*, werd hun eerst een overzicht gegeven van de genoemde voor- en nadelen van een lekenjury. Vervolgens werd bevraagd in welke mate zij zich persoonlijk als voor- of tegenstander van een systeem met volksjury positioneren.

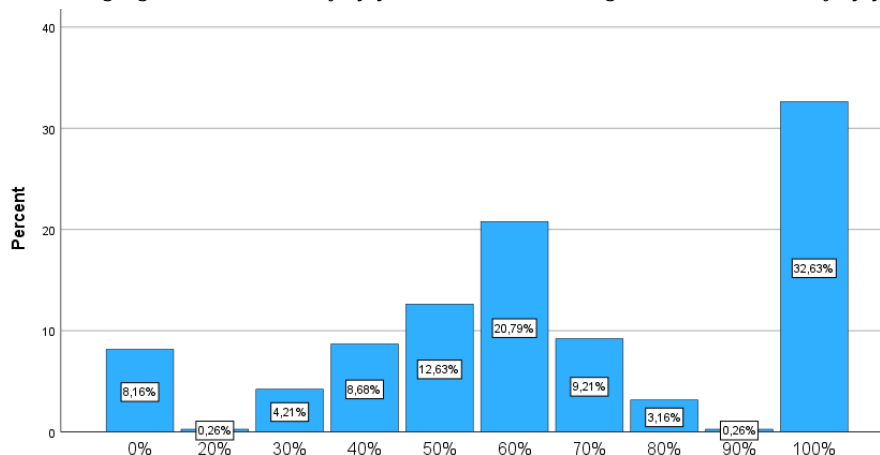
In wat volgt worden de resultaten van deze keuzevragen systematisch besproken. Eerst wordt de algemene verdeling van standpunten weergegeven, zowel in geünificeerde als in categorische vorm. Vervolgens wordt ingezoomd op de voorkeuren met betrekking tot verschillende hervormingsscenario's. De combinatie van deze analyses biedt een genuanceerd beeld van het maatschappelijk draagvlak voor juryrechtspraak in haar huidige en toekomstige vorm.

8.3.1 Dominante publieke standpuntkeuze

8.3.1.1 Geünificeerde weergave standpuntkeuze

Om het keuzestandpunt te onderzoeken, kregen respondenten eerst een binaire keuzestelling voorgelegd waarin zij konden aangeven of zij zich het meest herkenden in de voorstanders (32,63%), de tegenstanders (8,16%) of beide standpunten waardeerden (59,21%). Deze laatste groep werd vervolgens uitgenodigd om via een schuifbalk van 0 tot 100% aan te duiden in welke mate ze voor- of tegenstander zijn van een systeem met juryrechtspraak. Om een coherent beeld te verkrijgen van de onderliggende voorkeuren, werden beide meetschalen analytisch met elkaar gecombineerd tot één geünificeerde schaal.⁵² Hierdoor wordt een duidelijk inzicht mogelijk in het procentuele voorkeursstandpunt van de respondent met behulp van één analytische variabele.

Grafiek 9: Staafdiagram die de procentuele verdeling weergeeft van de standpuntkeuze (waarbij 0% volledig tegenstander van een jurysysteem en 100% volledig voorstander van een jurysysteem)

⁵² Zie Grafiek 9

De gecombineerde schaal toont een duidelijke spreiding met twee extremen. Een relatief kleine groep uitgesproken tegenstanders en een substantiële cluster uitgesproken voorstanders. Ongeveer een derde van de respondenten is uitgesproken voorstander, terwijl uitgesproken tegenstanders slechts een minderheid vormen. Tussen deze uitersten bevindt zich een inhoudelijk interessante middengroep die sterk wordt bevolkt door 224 respondenten. Hoewel ze niet extreem zijn in hun voorkeur, neigen ze wél naar een bepaalde richting. Binnen deze middengroep valt op dat de meest voorkomende waarden zich concentreren rond 60% (79 respondenten; 20,79%) en 50% (48 respondenten; 12,63%).

Deze spreiding suggereert geen strikte neutraliteit, maar een gematigde positieve houding ten aanzien van juryrechtspraak. Deze verdeling toont aan dat de meerderheid van de respondenten zich niet uitsluitend identificeert met één uiterste positie. Integendeel, er is sprake van een aanzienlijke middengroep die bereid lijkt argumenten van beide kanten te erkennen, met een lichte neiging richting behoud van juryrechtspraak. De steun voor volledige afschaffing is daarentegen uiterst beperkt en bevindt zich in de marge van de publieke opinie. Deze bevinding onderstreept het belang van een genuanceerd debat over de toekomst van lekenrechtspraak, waarin gematigde en hybride oplossingen (zoals het gemengd model) mogelijk beter aansluiten bij de publieke opinie dan een strikte keuze tussen behoud of afschaffing.

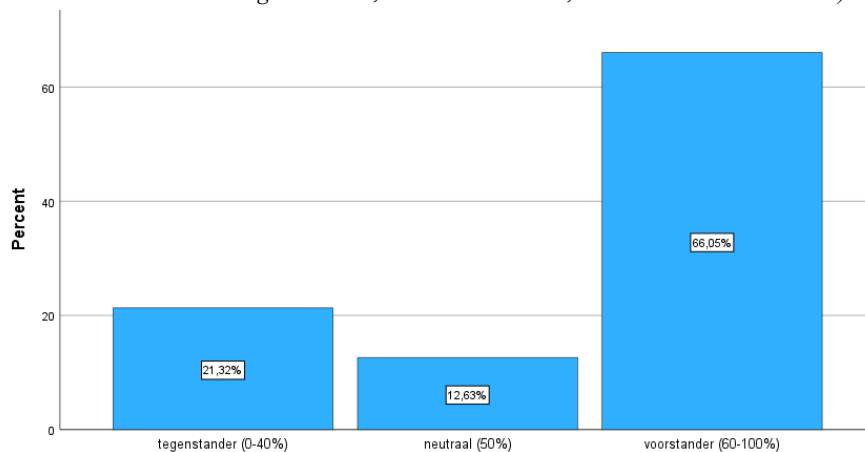
8.3.1.2 Categoriele weergave standpuntkeuze

Om de standpuntkeuze op een consistente en analyseerbare manier te verwerken in de verdere data-analyse, werd de geünificeerde procentuele schaal (supra) omgezet in een categorische variabele.⁵³ Respondenten werden op basis van hun aangegeven voorkeur ingedeeld in drie groepen: tegenstanders (0–40%), neutralen (50%) en voorstanders (60–100%). Deze categorische indeling laat toe om in latere analyses duidelijke statistische verbanden te leggen tussen deze standpuntcategorieën en andere variabelen zoals demografische kenmerken of attitude-indicatoren.

Daarnaast biedt deze categorisering ook op zichzelf een helder inzicht in de globale verdeling van de publieke opinie. Hieruit is opnieuw te zien dat 66,05% voorstander blijkt van een jursysteem. Een kleinere groep (12,63%) bevindt zich in het exacte midden en wordt als neutraal geclassificeerd. De resterende 21,32% wordt aangeduid als tegenstander.

⁵³ Zie Grafiek 10

Grafiek 10: Staafdiagram die de categoriale standpuntkeuze weergeeft (waarbij 0-40% wordt onderverdeeld als 'tegenstander', 50% als 'neutraal', 60-100% als 'voorstander')

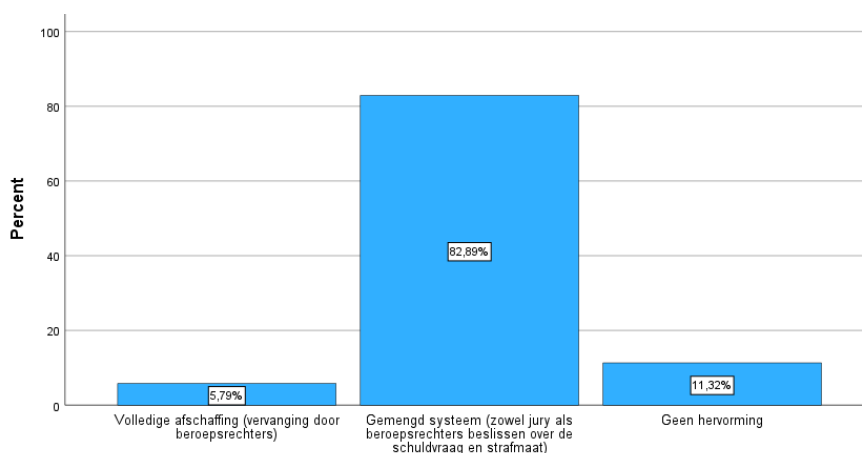

8.3.2 Dominante institutionele hervormingsvoorkeur

Om bijkomend inzicht te krijgen in het draagvlak voor verschillende hervormingsmodellen van het assisenproces, werd een expliciete beleidsvraag voorgelegd. Daarbij konden respondenten kiezen uit drie scenario's: volledige afschaffing van de volksjury, behoud van het huidige systeem zonder wijzigingen of invoering van een gemengd model. De internationale lessen uit de literatuurstudie (supra) vormden de inspiratie voor deze hervormingsvraag. Door deze internationale scenario's te vertalen naar een concrete beleidsvraag in de survey, wordt het mogelijk om na te gaan welke institutionele richting het grootste maatschappelijk draagvlak geniet binnen de Belgische context.

De resultaten zijn opvallend uitgesproken: 82,89% verkiest een gemengd systeem, tegenover 11,32% die geen hervorming wenst en slechts 5,79% die pleit voor volledige afschaffing.⁵⁴

Grafiek 11: Staafdiagram die de keuzeoriëntatie weergeeft voor institutionele hervormingen binnen het assisenproces

⁵⁴ Zie Grafiek 11

De uitgesproken voorkeur voor een gemengd systeem (82,89%) wijst op een brede maatschappelijke steun voor een evenwichtige hervorming van het assisenproces, waarbij de beroepsrechters ook mee beslissen over de schuldvraag. Burgers verkiezen geen radicale breuk, maar een model waarin lekenparticipatie behouden blijft en aangevuld wordt met de deskundigheid van beroepsrechters tijdens het beantwoorden van de schuldvraag. Deze voorkeur weerspiegelt inzichten uit eerdere resultaten.⁵⁵ Hoewel het assisensysteem wordt gewaardeerd om zijn democratisch karakter, leeft er twijfel over de oordeelsbekwaamheid van juryleden. Die spanning kan verklaren waarom een gemengd systeem wordt gepercipieerd als een geloofwaardig compromis.

De hervormingsvraag legt een uitgesproken beleidsvoorkeur bloot. De respondent wijst een binaire keuze tussen afschaffen of behouden grotendeels af en kiest voor een gemengd systeem waarin juryleden en rechters samen oordelen over zowel de schuldvraag als de straftoemeting. Deze derde weg sluit aan bij het internationale voorbeeld uit Frankrijk (supra) en biedt een politiek haalbare en maatschappelijk gedragen piste voor hervorming.

8.3.3 Conclusie deelvraag 2

De resultaten van deze tweede deelvraag tonen aan dat de publieke keuzeoriëntatie ten aanzien van juryrechtspraak zich niet laat herleiden tot een eenvoudige binaire tegenstelling. De procentuele schaal waarin respondenten hun voorkeur konden situeren op een continuüm tussen behoud en afschaffing, wijst op een inhoudelijk gelaagde middengroep. Deze groep is goed voor meer dan de helft van de respondenten en toont zich ontvankelijk voor argumenten aan beide zijden van het debat. Desondanks is er een overwegende neiging richting behoud van het assisensysteem zichtbaar.

Wanneer deze procentuele schaal vervolgens wordt omgezet in een analytisch hanteerbare categorische variabele, wordt het onderliggende voorkeurspatroon inzichtelijker. Twee derde van de respondenten positioneert zich als voorstander van juryrechtspraak, terwijl slechts een minderheid van ruim 20% tegenstander is. De resterende groep blijft neutraal. Deze uitkomst onderbouwt de hypothese dat het maatschappelijk draagvlak voor lekenrechtspraak reëel is.

De uitgesproken voorkeur van respondenten komt het sterkst naar voren in de beleidsgerichte hervormingsvraag. Hierin kiest een overweldigende meerderheid van 82,89% voor een gemengd systeem waarin juryleden samenwerken met beroepsrechters bij het oordelen over schuld én straftoemeting. Slechts een zeer kleine minderheid kiest voor volledige afschaffing of ongewijzigd behoud. Deze eensgezindheid wijst op een breed gedeelde voorkeur voor een evenwichtig compromis waarbij het democratische karakter van lekenparticipatie wordt combineert met de juridische

⁵⁵ Zie onderzoeksdeelvraag 1

deskundigheid van beroepsrechters. De bevindingen onderstrepen de noodzaak van een genuanceerd maatschappelijk debat, waarin radicale keuzes plaatsmaken voor hybride en gedragen oplossingen.

8.4 Onderzoeksdeelvraag 3: Argumentatiepatronen

Na het in kaart brengen van algemene attitudes en keuzeoriëntaties, richt een derde deelvraag *‘Welke argumenten worden, afhankelijk van het standpunt ten aanzien van juryrechtspraak, als meest doorslaggevend gepercipieerd in het debat over de volksjury?’*, zich op de onderliggende motieven die respondenten aanvoeren ter ondersteuning van hun standpunt over juryrechtspraak. Door deze argumentatieve thema’s uit de literatuurstudie expliciet aan respondenten voor te leggen, wordt het mogelijk om te analyseren welke inhoudelijke overwegingen het sterkst doorwegen bij verschillende standpuntgroepen.

Deze vraag raakt aan de kern van het draagvlak voor het assisenproces. Er wordt niet onderzocht *of* men voor- of tegenstander is, maar *waarom* men dat is. In deze analyse wijst een lagere gemiddelde score op een hogere overtuigingskracht: hoe lager het gemiddelde, hoe meer doorslaggevend het argument werd bevonden.

8.4.1 Voordelen per standpuntgroep ⁵⁶

Voorstanders van lekenrechtspraak blijken het meest belang te hechten aan ‘democratische inspraak’ (M=1,90), gevolgd door ‘diversiteit aan perspectieven’ (M=2,40). Beide argumenten benadrukken het democratische en participatieve karakter van het assisenproces. Transparantie (M=2,98) en controle op beroepsrechters (M=2,73) worden minder vaak als doorslaggevend genoemd, wat suggereert dat deze argumenten eerder secundair zijn voor behoudsgezinde burgers.

Ook bij tegenstanders scoort ‘democratische inspraak’ het laagst qua gemiddelde ranking (M=2,30), wat betekent dat dit ook voor hen het belangrijkste voordeel is. Ook hier volgt ‘diversiteit aan perspectieven’ (M=2,47) als op één na grootste voordeel. Verder zien ook zij ‘transparantie’ (M=2,60) en ‘controle op beroepsrechters’ (M=2,63) als een zwakker voordeel.

De neutrale groep volgt grotendeels het patroon: ‘democratische inspraak’ scoort het laagst qua ranking (M=1,96), gevolgd door ‘diversiteit van perspectieven’ (M=2,38).

Over alle groepen heen zien we een gelijklopende tendens op vlak van meest genoemde voordelen. Dit wijst erop dat binnen de publieke opinie een brede consensus bestaat over de kernwaarden die juryrechtspraak legitimeren.

⁵⁶ Zie Tabel 1: weergave mean argumentatievoorkeur (voordelen) per standpuntgroep

Tabel 1: weergave mean argumentatievoorkeur (voordelen) per standpuntgroep

	Democratische inspraak	Diversiteit van perspectieven	Transparantie	Controle op beroepsrechters
Mean (tegenstander)	2,30	2,47	2,60	2,63
Mean (neutraal)	1,96	2,38	2,92	2,75
Mean (voorstander)	1,90	2,40	2,98	2,73
Mean (totaal)	1,99	2,41	2,89	2,71

8.4.2 Nadelen per standpuntgroep ⁵⁷

Tegenstanders wijzen vooral op ‘gebrek aan juridische expertise’ (M=1,88) als het meest doorslaggevend bezwaar. Deze score is bovendien de laagste van alle gemiddelden in de tabel, wat suggereert dat dit argument fundamenteel is voor het afwijzen van het systeem. Dit bevestigt de hypothese dat deskundigheidskritiek fundamenteel is voor de afwijzing van de volksjury. Daarnaast hechten zij ook relatief veel belang aan de ‘gerechtelijke achterstand’ (M=2,35). Andere nadelen, zoals ‘hoge kosten’ (M=2,75) en ‘gebrek aan hoger beroep’ (M=3,02), worden als minder doorslaggevend ervaren. Dit wijst erop dat budgettaire en procedurele bezwaren voor deze groep een secundaire rol spelen.

De voorstanders vinden ‘gerechtelijke achterstand’ het meest problematisch (M=2,11), gevolgd door ‘hoge kosten’ (M=2,40). Opvallend is dat deze groep het ‘gebrek aan juridische expertise’ (M=2,52) en het ‘gebrek aan hoger beroep’ (M=2,98) relatief minder belangrijk acht.

De neutrale groep wijst het meest op de ‘gerechtelijke achterstand’ (M=2,06), gevolgd door een gedeelde tweede plaats voor ‘hoge kosten’ en ‘gebrek aan juridische expertise’ (beide M=2,33). Het ‘gebrek aan hoger beroep’ werd als minst doorslaggevend ervaren (M=3,27).

Tabel 2: weergave mean argumentatievoorkeur (nadelen) per standpuntgroep

	Hoge kosten	Gerechtelijke achterstand	Gebrek aan hoger beroep	Gebrek aan kennis
Mean (tegenstander)	2,75	2,35	3,02	1,88
Mean (neutraal)	2,33	2,08	3,27	2,33
Mean (voorstander)	2,40	2,11	2,98	2,52
Mean (totaal)	2,47	2,15	3,02	2,36

8.4.3 Conclusie deelvraag 3

De resultaten werpen een helder licht op de onderliggende motivaties die het draagvlak voor of tegen het assisenproces mee vormgeven. Ze tonen aan dat meningen over het assisenproces niet louter emotioneel of principieel zijn, maar inhoudelijk gemotiveerd kunnen worden. Daarnaast toont de

⁵⁷ Zie Tabel 2: weergave mean argumentatievoorkeur (nadelen) per standpuntgroep

analyse aan dat de bezorgdheden over de volksjury niet uniform zijn verdeeld, maar sterk samenhangen met de houding die men ten aanzien van het systeem aanneemt.

Over de hele lijn blijkt dat ‘democratische inspraak’ het meest overtuigende voordeel is voor alle standpuntgroepen. Deze brede consensus over de legitimiteitsversterkende functie van lekenrechtspraak wijst op een gedeelde appreciatie voor de democratische grondslag van het systeem, zelfs bij respondenten die tot de categorie ‘tegenstander’ behoren. Het assisenproces wordt door velen gezien als een middel om burgerinspraak te waarborgen en een tegengewicht te vormen voor een gesloten professionele rechtsorde. Andere voordelen, zoals ‘transparantie’ en ‘controle op rechters’, worden daarentegen als minder fundamenteel ervaren, wat suggereert dat de kern van het draagvlak vooral ideologisch van aard is.

Wat de nadelen betreft, verschillen de argumentatieve prioriteiten meer uitgesproken per groep. Voor tegenstanders vormt het ‘gebrek aan juridische expertise’ veruit het meest doorslaggevende bezwaar. Deze groep beschouwt het systeem dus niet primair als inefficiënt of duur, maar als structureel problematisch vanwege een vermeend gebrek aan deskundigheid. Voorstanders daarentegen erkennen vooral praktische hinderpalen zoals ‘gerechtelijke achterstand’ en ‘hoge kosten’.

In essentie toont deze onderzoeksdeelvraag aan dat het publieke debat over juryrechtspraak gedragen wordt door een fundamentele spanningslijn tussen legitimiteit en deskundigheid. Elke toekomstgerichte hervorming van het assisenproces zal dus moeten zoeken naar een institutioneel evenwicht waarin de twee kernwaarden op geloofwaardige wijze met elkaar verzoend worden.

8.5 Onderzoeksdeelvraag 4: invloed sociodemografische kenmerken

De vierde vraag zoekt een antwoord op de vraag *‘Welke invloed hebben sociodemografische kenmerken op de standpuntkeuze ten aanzien van de volksjury?’* De onderliggende hypothese stelt dat persoonskenmerken mogelijke verklarende factoren zijn in de perceptievorming. Om deze hypothese te toetsen, wordt per kenmerk nagegaan of er statistisch significante verschillen bestaan in de standpuntkeuze.

8.5.1 Verschil in standpuntkeuze op vlak van leeftijd

Voor de toetsing van het verband tussen leeftijd en de voorkeur ten aanzien van juryrechtspraak werd gekozen voor de Spearman-rangcorrelatie en niet voor de klassieke Pearson-correlatiecoëfficiënt.⁵⁸ Deze keuze is methodologisch verantwoord door de niet-normale verdeling van de leeftijdsvariabele.

Een Spearman-correlatieanalyse tussen leeftijd (in jaren) en houding t.o.v. juryrechtspraak leverde een zwakke positieve correlatie op ($r_s=.072$). Dit wijst op een lichte neiging bij oudere respondenten om

⁵⁸ Zie Tabel 3 in bijlagen: weergave van de Spearman-correlatieanalyse tussen leeftijd en standpuntkeuze

positiever te staan tegenover lekenrechtspraak. Deze trend bleek echter niet statistisch significant ($p=.159$). Dit betekent dat de waargenomen correlatie met een kans van meer dan 15% op toeval berust, en dus niet als betrouwbaar verband mag worden geïnterpreteerd binnen deze steekproef.

Op basis van deze correlatietest kan geconcludeerd worden dat er geen significante monotone samenhang bestaat tussen leeftijd en de houding ten opzichte van juryrechtspraak. Ondanks een kleine positieve trend, zijn de verschillen te gering om te spreken van een statistisch onderbouwd verband.

8.5.2 Verschil in standpuntkeuze op vlak van gender

Om na te gaan of er een significant verband bestaat tussen het gender van de respondent en diens houding t.o.v. juryrechtspraak, werd een kruistabelanalyse met Pearson's chi-kwadraattoets uitgevoerd. De afhankelijke variabele is de gecategoriseerde standpuntkeuze zoals hierboven reeds besproken. De onafhankelijke variabele *gender* kende drie categorieën: man ($n=97$), vrouw ($n=282$) en anders ($n=1$). Gezien de uiterst kleine omvang van de categorie 'anders' ($n=1$), kunnen de resultaten voor deze groep niet als statistisch betrouwbaar worden beschouwd. Deze observatie werd daarom uitgesloten uit deze analyse.

De resultaten van de Pearson chi-kwadraattoets geven aan dat er geen statistisch significant verband bestaat tussen gender en de houding tegenover juryrechtspraak ($\chi^2(2)=4,954$, $p=.084$).⁵⁹ Hoewel er descriptief kleine verschillen zichtbaar zijn tussen mannen en vrouwen - zoals een iets hogere neutraliteit bij vrouwen en een hoger aandeel voorstanders bij mannen - zijn deze verschillen niet groot genoeg om te spreken van een betekenisvol patroon in de populatie. De p -waarde ligt ruim boven de conventionele drempel van .05, wat betekent dat het gevonden verschil waarschijnlijk op toeval berust. Deze bevinding impliceert dat gender binnen deze steekproef geen doorslaggevende factor vormt bij de standpuntkeuze.

8.5.3 Verschil in standpuntkeuze naargelang de nationaliteit

Om na te gaan of er een verband bestaat tussen nationaliteit en de houding tegenover juryrechtspraak, werd opnieuw een kruistabelanalyse uitgevoerd. Van de 380 respondenten hadden er 368 de Belgische nationaliteit en 12 niet. Er moet hierbij worden opgemerkt dat de groep zonder Belgische nationaliteit zeer beperkt is, waardoor de betrouwbaarheid van eventuele uitspraken over deze subgroep beperkt blijft. De resultaten tonen dat 66,3% van de Belgische respondenten zich als voorstander uitte van juryrechtspraak, tegenover 58,3% van de niet-Belgen. Tegelijk lag het aandeel tegenstanders bij niet-Belgen iets hoger (33,3%) dan bij Belgen (20,9%).

Aangezien niet aan alle assumpties van de Pearson's chi-kwadraattoets werd voldaan, werd de Fisher-Freeman-Halton Exact Test toegepast als robuustere toetsingsmethode.⁶⁰ Uit deze analyse bleek dat de

⁵⁹ Zie Tabel 4 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen gender en standpuntkeuze

⁶⁰ 2 van de cellen hebben een verwachte frequentie kleiner dan 5

descriptieve verschillen echter niet statistisch significant zijn ($p=.668$).⁶¹ Dit wijst erop dat de verhouding tussen voorstanders, neutralen en tegenstanders niet betekenisvol verschilt naargelang men al dan niet de Belgische nationaliteit bezit. Hoewel niet-Belgische respondenten dus iets vaker sceptisch zijn over juryrechtspraak, kan op basis van deze steekproef niet worden geconcludeerd dat nationaliteit een bepalende factor vormt in het vormen van de standpuntkeuze t.o.v. lekenrechtspraak.

8.5.4 Verschil in standpuntkeuze naargelang de huidige werkstatus

In de vierde analyse werd opnieuw een kruistabel gebruikt om het verband tussen werkstatus en standpuntkeuze na te gaan. Hieruit bleek dat studenten relatief vaker tegenstander zijn van de volksjury (27,5%) dan werkenden (16%) of gepensioneerden (0%). Tegelijkertijd blijken gepensioneerden overwegend voorstander te zijn (87,5%), wat aanzienlijk hoger ligt dan bij studenten (62,7%) of werkenden (68%). Werkzoekenden ($n = 5$) en niet-werkzamen ($n = 5$) zijn vanwege hun zeer beperkte aantal moeilijk te interpreteren.

Vanwege de schending van toetsassumpties bij de Pearson chi-kwadraattoets, werd de Fisher-Freeman-Halton Exact Test gebruikt om de descriptieve bevindingen te toetsen.⁶² Deze test leverde een p -waarde op van .067, wat boven de conventionele significantiedrempel van .05 ligt.⁶³

Om de bevindingen met betrekking tot de studentenstatus verder te verfijnen, werd een bijkomende analyse uitgevoerd met een binaire categorisering: studenten versus niet-studenten. Deze dichotomie liet een betrouwbaardere toetsing toe. Uit de resultaten blijkt een statistisch significant verschil tussen beide groepen ($\chi^2(2) = 10,030$, $p = .006$).⁶⁴ Studenten positioneren zich substantieel vaker als tegenstander (27,5%) dan niet-studenten (15%). Daarentegen zijn niet-studenten in hogere mate voorstander (69,5%) dan studenten (62,7%).

Deze resultaten suggereren dat studenten, mogelijk vanwege hun transitiefase en kritisch-reflexieve levenshouding, terughoudender staan tegenover institutionele participatievormen zoals lekenrechtspraak. De andere groep lijkt sterker gehecht aan klassieke vormen van burgerlijke betrokkenheid binnen de strafrechtspleging.

⁶¹ Zie Tabel 5 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen nationaliteit en standpuntkeuze

⁶² 8 van de cellen hebben een verwachte frequentie kleiner dan 5

⁶³ Zie Tabel 6 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen huidige werkstatus en standpuntkeuze

⁶⁴ Zie Tabel 7 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen studentenstatus en standpuntkeuze

8.5.5 Verschil in standpuntkeuze naargelang het hoogst behaalde diploma

Om te onderzoeken of de houding tegenover juryrechtspraak verschilt naargelang het opleidingsniveau van de respondenten, werd opnieuw een kruistabelanalyse uitgevoerd.⁶⁵ Respondenten met een master- of academische bacheloropleiding zijn in de descriptieve analyse relatief vaker tegenstander van de volksjury in vergelijking met respondenten met een lager of middelbaar diploma, die vaker uitgesproken voorstander zijn. De lineaire associatietoets wijst op een mogelijke onderliggende trend ($p=.085$), al is er geen significantie aanwezig. Deze analyse suggereert dat de houding kritischer wordt naarmate het diploma stijgt. Dit patroon kan wijzen op een verschil in vertrouwen in lekenrechtspraak tussen laag- en hoogopgeleide burgers. Toch moet deze vaststelling met enige terughoudendheid geïnterpreteerd worden.

Samenvattend toont de analyse een tendens waarbij hoger opgeleiden kritischer staan tegenover het assisenproces, maar deze relatie is in deze steekproef niet statistisch significant. Wel verdient deze observatie verdere aandacht in toekomstig onderzoek met meer evenwichtige verdeling over opleidingsniveaus.

8.6 Onderzoeksdeelvraag 5: Juridische geschooldheid

Om een antwoord te formuleren op de vraag ***‘Verschilt de standpuntkeuze tussen juridisch geschoolde en niet-juridisch geschoolde respondenten?’***, werd een kruistabelanalyse uitgevoerd met als onafhankelijke variabele de juridische opleidingsachtergrond en als afhankelijke variabele de standpuntkeuze.

De resultaten van de Pearson chi-kwadraattoets wijzen op een significant verband tussen juridische scholing en de voorkeur voor juryrechtspraak ($\chi^2(2)=9,643$, $p=.008$).⁶⁶ Personen met juridische scholing ($n=69$) zijn significant vaker tegenstander van het assisensysteem dan zij zonder juridische achtergrond. Terwijl slechts 14,3% van de uitgesproken voorstanders juridisch geschoold is, loopt dit aandeel bij de tegenstanders op tot 29,6%. Deze bevinding ondersteunt de aanname dat kennis van strafrecht en strafprocesrecht samengaat met een kritische benadering van lekenrechtspraak. Deze resultaten bevestigen dat juridische scholing een belangrijke verklarende factor is voor de kritische houding tegenover het assisensysteem en onderstrepen het belang van professionele percepties in de legitimering van de volksjury.

⁶⁵ Zie Tabel 8 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen hoogst behaalde diploma en standpuntkeuze

⁶⁶ Zie Tabel 9 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen juridische geschooldheid en standpuntkeuze

8.7 Onderzoeksdeelvraag 6: Zelfgerapporteerd slachtofferschap

De kruistabel en bijbehorende toetsen tonen aan dat er geen significant verband bestaat tussen zelfgerapporteerd slachtofferschap en de standpuntkeuze ten aanzien van lekenrechtspraak ($\chi^2(4)=1.547$, $p=.818$).⁶⁷

De vraag *‘Verschilt de standpuntkeuze ten aanzien van juryrechtspraak tussen zelfgerapporteerde slachtoffers en niet-slachtoffers?’* kan dus worden beantwoord door te stellen dat er geen significante verschillen zijn gevonden. Dit suggereert dat een individuele ervaring met criminaliteit geen doorslaggevende factor lijkt in de opinievorming over lekenrechtspraak.

8.8 Onderzoeksdeelvraag 7: Strafrechtelijke attitude

De laatste analyse toets de vraag *‘Heeft de overtuiging dat correctionele straffen te licht zijn een invloed op het keuzestandpunt ten aanzien van de volksjury?’* Hiervoor werd een kruistabelanalyse uitgevoerd tussen de attitude *‘De straffen die momenteel worden uitgesproken door beroepsrechters bij correctionele strafzaken zijn te licht’* en de categorische standpuntkeuze (tegenstander, neutraal, voorstander). Aangezien niet aan de toetsassumpties van de Pearson Chi-kwadraattoets werd voldaan, werd de Fisher-Freeman-Halton Exact Test als robuust alternatief gebruikt.⁶⁸ Deze test wijst op een statistisch significant verband tussen beide variabelen ($p = ,038$).

De kruistabel toont een duidelijke trend: hoe sterker respondenten akkoord gaan met de stelling dat straffen te licht zijn, hoe vaker zij zichzelf als voorstander van juryrechtspraak positioneren. Zo identificeert slechts 0,8% van de respondenten die het ‘helemaal niet akkoord’ zijn met de stelling zich als voorstander, tegenover 75,6% bij de groep die ‘helemaal akkoord’ ging. Ook het aandeel tegenstanders neemt gradueel af bij toenemende instemming, van 33,3% naar 6,7%. Deze tendens toont dat het aandeel voorstanders stijgt naarmate de attitude over de huidige correctionele straffen verscherpt.

⁶⁷ Zie Tabel 10 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen zelfgerapporteerd slachtofferschap en standpuntkeuze

⁶⁸ Zie Tabel 11 in bijlagen: weergave van de kruistabel en Chi-kwadraattoetsen die het verband weergeven tussen de attitudeschaal en standpuntkeuze

DEEL V. Discussie en conclusie

9 Discussie

Op basis van de voorgaande resultaten wordt in dit hoofdstuk een thematische bespreking uitgewerkt waarin de belangrijkste bevindingen kritisch worden geïnterpreteerd. Aan de hand van deze reflecties worden ze geplaatst binnen een breder wetenschappelijk kader.

9.1 Standpuntkeuze: Geen polarisatie, wel nuance

De bevindingen rond publieke voorkeuren bevestigen dat de keuzeoriëntatie van burgers zich niet laat vatten in een eenvoudige tweedeling tussen behoud en afschaffing. De meerderheid van de respondenten positioneert zich op een inhoudelijk gelaagd continuüm waarin argumenten van beide uitersten worden erkend. Desondanks toont de categoriale weergave dat de meerderheid van de respondenten zich positioneert als voorstander van lekenrechtspraak.

Deze genuanceerde houding wordt bevestigd in de hervormingsvraag, waar een overweldigende meerderheid kiest voor een gemengd model waarin leken en beroepsrechters samenwerken bij het beantwoorden van de schuld- en strafvraag. Dit impliceert dat burgers niet vasthouden aan het traditionele assisensysteem, maar wel belang hechten aan het behoud van lekenparticipatie als uitdrukking van democratische legitimiteit. Deze voorkeur sluit aan bij het tweede scenario uit de literatuurstudie (het Frans model), waarin professionele rechters en lekenrechters samen oordelen over straf én schuld. De publieke opinie verworpt hiermee het eerste scenario van volledige professionalisering en het status quo-scenario van ongewijzigd behoud.

Deze bevindingen contrasteren met het gepolariseerde debat onder juridische professionals waar vaak wordt gepleit in absolute termen (Debacker, 2015; Stevens, 2015; Van Leeuw, 2020). Dit masteronderzoek toont aan dat burgers de kwestie minder zwart-wit benaderen. De publieke perceptie kenmerkt zich door nuance en gematigdheid, waarbij uitgesproken voorkeuren tot de minderheid behoren.

Deze resultaten vertonen parallellen met eerdere resultaten uit de Justitiebarometer 2024, waarin eveneens werd vastgesteld dat burgers het principe van lekenrechtspraak waarderen (Hoge Raad voor de Justitie, 2024). Deze masterproef werpt echter een verdiepend licht op de motieven en attitudes die aan deze mening ten grondslag liggen. In tegenstelling tot de barometer brengt deze studie niet enkel de aanwezigheid van draagvlak in beeld, maar ook de inhoudelijke complexiteit ervan. Daarmee biedt deze studie een genuanceerde aanvulling op de bestaande data en levert ze een duidelijke beleidsmatige meerwaarde. Hervormingsvoorstellen die inzetten op institutionele verzoening en het combineren van lekenparticipatie met juridische expertise, lijken immers het best aan te sluiten bij het maatschappelijk draagvlak.

9.2 Attitudevorming: Tussen legitimiteit en deskundigheid

Een opvallende bevinding uit dit onderzoek betreft de ambivalente attitude van burgers tegenover de volksjury. Hoewel een ruime meerderheid aangeeft dat het assisensysteem bijdraagt aan hun vertrouwen in justitie, blijkt uit spiegelvragen dat dit vertrouwen niet gelijkloopt met een geloof in de inhoudelijke deskundigheid van de juryleden. Zo geeft slechts een kleine minderheid aan meer vertrouwen te hebben in de uitspraak van een volksjury, terwijl 43,95% de voorkeur geeft aan een uitspraak van een professionele magistraat.

Deze discrepantie bevestigt het spanningsveld tussen procedurele legitimiteit en inhoudelijke deskundigheid, zoals eerder beschreven in civil law-contexten (Roberts & Hough, 2009). Burgers waarderen het democratische karakter van lekenrechtspraak, maar twijfelen aan de juridische competentie van juryleden bij complexe zaken. De resultaten bevestigen dat het publieke vertrouwen in de volksjury symbolisch van aard is. Burgers waarderen het idee van burgerparticipatie als democratisch principe, maar blijven terughoudend wanneer het gaat om het vermogen van leken om complexe zaken te beoordelen (De Hert, 2004; Van den Wyngaert et al., 2019). Dit verklaart ook waarom niet het ongewijzigd behoud van de volksjury, maar wel de invoering van een gemengd systeem het meeste draagvlak geniet binnen de institutionele hervormingsvraag (82,89%).

De spanningslijn tussen legitimiteit en deskundigheid krijgt verdere diepgang bij de analyse van de argumentatiepatronen. Deze resultaten tonen aan dat het publieke draagvlak voor of tegen de volksjury niet louter gebaseerd is op emotie, maar op inhoudelijke afwegingen die sterk samenhangen met de standpuntoriëntatie. Voorstanders verwijzen vooral naar ‘democratische inspraak’ en ‘diversiteit aan perspectieven’ als kernmotieven. Ook opvallend is dat zelfs tegenstanders deze legitimiteitsversterkende waarden als belangrijkste voordelen erkennen, wat wijst op een brede principiële appreciatie voor lekenparticipatie.

Tegelijkertijd maken de resultaten duidelijk dat tegenstanders fundamenteel struikelen over het vermeende gebrek aan juridische expertise. Dit sluit aan bij de eerder besproken attitude en weerspiegelt de structurele bezorgdheid over de bekwaamheid van leken om complexe strafzaken te beoordelen (Malsch, 2009). Budgettaire of procedurele bezwaren, zoals kosten of gebrek aan hoger beroep, blijken daarentegen van ondergeschikt belang. De bezwaren tegenover de volksjury lijken voornamelijk gestoeld op fundamentele juridische waarden (zoals het recht op een deskundige beoordeling), en minder op praktische bezwaren zoals efficiëntie of kosteneffectiviteit.

9.3 Sociodemografische verschillen

Hoewel juryrechtspraak in publieke debatten vaak wordt gepresenteerd als een kwestie van principe, zocht dit onderzoek naar sociodemografische verschillen binnen de publieke perceptie. Toch blijft het aantal statistisch significante verbanden met sociodemografische kenmerken in deze steekproef eerder beperkt. Enkel voor de variabele ‘studentenstatus’ werd een significant verschil vastgesteld ($p = .006$), terwijl andere kenmerken zoals leeftijd, gender en nationaliteit geen doorslaggevende invloed bleken te hebben op de standpuntkeuze.

De analyses tonen aan dat leeftijd slechts in zeer beperkte mate samenhangt met de attitude tegenover juryrechtspraak. Hoewel een lichte positieve correlatie zichtbaar was (oudere respondenten bleken iets positiever) is dit verband niet significant. Ook gender en nationaliteit bleken binnen deze steekproef statistisch verwaarloosbare factoren. Daarnaast vertoont het opleidingsniveau een interessante, zij het niet-significante tendens. Het enige sociodemografische kenmerk dat wél significant samenhangt met de attitude ten aanzien van lekenrechtspraak is de werkstatus, meer bepaald het verschil tussen studenten en niet-studenten. Studenten blijken beduidend kritischer tegenover de volksjury dan niet-studenten. Deze bevinding ligt in lijn met wat in de literatuurstudie werd besproken als een veranderende invulling van burgerschap (Loobuyck, 2022). Waar participatie in het klassieke republikeinse model werd opgevat als een plicht ten opzichte van de gemeenschap, evolueert burgerschap vandaag meer richting een keuzegericht en individueel model. Jurydeelname, als verplichte en institutionele vorm van participatie, sluit moeilijker aan bij dat hedendaagse burgerschapsbegrip.

Deze bevindingen bevestigen het belang van een argumentatief en inhoudelijk gericht maatschappelijk debat over lekenrechtspraak, eerder dan een focus op demografische scheidslijnen. Lekenparticipatie in het strafproces blijkt namelijk geen thema dat diep verdeelt langs lijnen van leeftijd, geslacht of nationaliteit, maar wel één dat fundamentele waarden benadrukt.

9.4 Juridische expertise en slachtofferschap: Kennis creëert kritiek, ervaring niet

Naast sociodemografische factoren werd in dit onderzoek ook aandacht besteed aan twee inhoudelijke achtergrondkenmerken die mogelijk bepalend zijn voor de attitudevorming rond juryrechtspraak: juridische scholing en persoonlijk slachtofferschap. Juridische expertise wordt in de hypothese geassocieerd met een verhoogde aandacht voor rechtsstatelijke normen, terwijl slachtofferschap verondersteld wordt te leiden tot grotere betrokkenheid en gevoeligheid voor legitimiteit en herstel.

De invloed van juridische scholing op de attitudevorming rond juryrechtspraak blijkt significant. Respondenten met een juridische opleidingsachtergrond uitten zich opvallend kritischer over de volksjury. De meer gereserveerde houding van juridisch geschoolden is consistent met eerdere uitlatingen van prominente actoren in het juridische veld. Zoals besproken in de literatuur, stellen juridische professionals in publieke debatten vaak de lekenrechtspraak in vraag. De surveyresultaten

geven aan dat deze bezorgdheden ook onder juridisch geschoolde burgers leven, wat wijst op een zeker verband tussen academische en professionele opvattingen.

Slachtoffers worden in het publieke debat vaak opgevoerd als argument vóór of tegen het behoud van de volksjury, vanuit de veronderstelling dat het assisenproces bijdraagt aan de legitimiteit van de uitspraak en het verwerkingsproces van betrokkenen vergemakkelijkt (Stevens, 2015; Bekaert, 2020). De surveyresultaten tonen echter aan dat persoonlijk slachtofferschap in de praktijk geen significante invloed heeft op de perceptievorming.

Deze bevindingen onderstrepen dat juridische kennis wél, maar slachtofferervaring níét bijdraagt aan een uitgesproken positie ten aanzien van juryrechtspraak. Waar kennis afstand schept, blijkt ervaring in dit domein weinig richtinggevend.

9.5 Van straffeloosheidsgevoel naar lekenvertrouwen: De impact van strafattitudes

Een opvallende en statistisch significante slotbevinding binnen dit onderzoek betreft de invloed van strafrechtelijke attitudes op de standpuntkeuze over lekenrechtspraak. Meer specifiek werd onderzocht of de overtuiging dat correctionele straffen te licht zijn, samenhangt met de voorkeur voor of tegen juryrechtspraak. De resultaten van de kruistabelanalyse bevestigen dit verband.

De bevinding illustreert dat de perceptie van de volksjury niet louter draait om procedurele kenmerken of juridische kennis, maar ook vervlochten is met bredere normatieve opvattingen over strafdoelen en punitieve rechtvaardigheid. De voorkeur voor een lekenjury blijkt in dit licht ook een uitdrukking van morele onvrede met het bestaande strafsysteem. Wie het gevoel heeft dat de beroepsrechter tekortschiet in het sanctioneren van misdrijven, lijkt ontvankelijker voor een model waarin gewone burgers rechtstreeks oordelen over schuld en straf.

10 Beperkingen en aanbevelingen

10.1 Beperkingen van het onderzoek

Hoewel dit onderzoek waardevolle inzichten biedt in de publieke opinie over lekenrechtspraak, dient een reeks methodologische beperkingen in acht genomen te worden bij de interpretatie van deze resultaten.

10.1.1 Niet-representatieve steekproef

Hoewel de steekproefomvang van 380 respondenten de statistisch gewenste ondergrens voor een betrouwbaarheidsniveau van 95% benadert, moet benadrukt worden dat het hier niet om representatieve steekproef gaat. Het onderzoek maakte gebruik van een niet-probabilistische steekproef via convenience sampling, waarbij respondenten voornamelijk werden bereikt via sociale media en persoonlijke netwerken. Hierdoor is de kans reëel dat bepaalde groepen uit de populatie ondervertegenwoordigd bleven. Het ontbreken van een gestratificeerde of gewogen steekproef bemoeilijkt de generaliseerbaarheid van de resultaten naar de publieke perceptie als geheel (Baarda et al., 2010; Hardyns, 2022).

De steekproef vertoonde bovendien duidelijke scheeftrekkingen in de verdeling van demografische subgroepen. Zo identificeerde 74,2% van de respondenten zich als vrouw. Ook respondenten met een hoger opleidingsniveau waren duidelijk oververtegenwoordigd. Daartegenover stonden zeer kleine respondentenaantallen in sommige categorieën, zoals niet-Belgen, werkzoekenden of doctoraatshouders. Deze onbalans beperkte de statistische kracht van de deelanalyses, leidde tot lege of zwak gevulde cellen in kruistabellen en noopte tot het gebruik van alternatieve toetsen zoals de Fisher-Freeman-Halton Exact Test (Hardyns et al., 2022).

De gebruikte verspreidingskanalen verhogen daarnaast het risico op selectiebias. Respondenten met een bovengemiddelde interesse in justitie, politiek of maatschappelijke onderwerpen zijn hierdoor mogelijk oververtegenwoordigd (Berk, 1983). Dit kan ertoe leiden dat attitudes rond juryrechtspraak in deze steekproef positiever of sterker onderbouwd zijn dan in een bredere, meer toevallig geselecteerde populatie. Ook juridisch geschoolde respondenten vormden een opvallend grote subgroep, wat de resultaten deels kan kleuren.

Aangezien het onderzoek volledig digitaal werd afgenomen via Qualtrics, is ook het risico op digitale uitsluiting reëel. Personen zonder vlotte toegang tot internet of met beperkte digitale vaardigheden zijn hierdoor mogelijk ondervertegenwoordigd in de respons.

10.1.2 Beperkte controle over begripsinterpretatie

Hoewel veel aandacht werd besteed aan een heldere en genuanceerde operationalisering van concepten, blijft er in surveyonderzoek altijd een zekere mate van interpretatievrijheid bij de respondent. Het gebrek aan standaardisering in begripsinterpretatie vormt een risico voor de interne validiteit en is een gekende beperking van surveyonderzoek zonder face-to-face toelichting.

Het blijft dus onduidelijk in welke mate antwoorden gestoeld zijn op pragmatische invullingen van deze termen. Dit vormt een fundamentele beperking in het verzamelen van percepties via gesloten antwoordopties.

10.1.3 Afwezigheid van controlevraag

Een bijkomende methodologische beperking betreft het ontbreken van een controlevraag in de vragenlijst. Deze validiteitschecks maken het mogelijk om na te gaan in welke mate respondenten de survey aandachtig en oprecht invullen. Doordat een dergelijke vraag ontbrak, was het in dit onderzoek niet mogelijk om de betrouwbaarheid van individuele responsen systematisch te controleren. Dit bemoeilijkt de inschatting van de interne datakwaliteit en laat toe dat eventuele onzorgvuldig ingevulde vragenlijsten in de analyse zijn opgenomen.

10.2 Aanbevelingen voor verder onderzoek

10.2.1 Longitudinaal en contextueel onderzoek

Aangezien attitudes ten aanzien van lekenrechtspraak niet statisch zijn, maar beïnvloed worden door maatschappelijke gebeurtenissen, is longitudinaal onderzoek aangewezen. Een herhaalde meting kan nagaan hoe publieke percepties evolueren in de tijd. Daarnaast zou een contextuele analyse, zoals een vergelijking tussen respondenten die recent geconfronteerd werden met justitie (bv. als jurylid, slachtoffer of procespartij) en zij die geen directe ervaring hebben, waardevolle inzichten opleveren over attitudevorming door ervaring.

10.2.2 Mixed methods-onderzoek

Een belangrijke aanbeveling betreft de methodologische benadering van juryrechtspraak. Dit onderzoek vertrekt vanuit een kwantitatieve survey, maar toekomstig onderzoek zou bij voorkeur een mixed methods-benadering hanteren. Door het combineren van kwantitatieve surveys met kwalitatieve interviews of focusgroepen kan een meer gelaagd inzicht ontstaan. Terwijl kwantitatieve data patronen en generaliseerbaarheid toelaten, kunnen kwalitatieve methoden de onderliggende betekenisaders en motieven blootleggen die schuilgaan achter de publieke opinie.

11 Conclusie

Deze masterproef onderzocht hoe burgers de functie van de volksjury binnen het Belgische assisenproces beoordelen, op basis van een kwantitatieve survey (n=380) en een literatuurstudie over lekenrechtspraak in binnen- en buitenland. De centrale onderzoeksvraag *‘Hoe percipieert de publieke opinie de rol van de volksjury binnen de hedendaagse Belgische assisenprocedure?’* kan als volgt beantwoord worden: burgers zijn voorstander van de participatiefunctie van de volksjury, maar uiten bedenkingen over haar deskundigheid en huidige functioneren. Er bestaat geen draagvlak voor afschaffing, wél voor een hervormde invulling die een evenwicht zoekt tussen burgerparticipatie en juridische expertise. De volksjury wordt niet fundamenteel verworpen, maar eerder als hervormingsgevoelig beschouwd.

De kernboodschap van deze thesis is dat de publieke perceptie niet gereduceerd kan worden tot simplistische voor- of tegenstand. De respondent wijst de binaire keuze tussen afschaffen of behouden grotendeels af. In de plaats daarvan kiest hij voor een derde weg: een gemengd systeem waarin juryleden en rechters samen oordelen over zowel de schuldvraag als de straftoemeting. De legitimiteit van lekenrechtspraak lijkt weliswaar verankerd in haar democratisch karakter. Toch zal haar toekomst afhangen van de mate waarin zij zich weet te hervormen in functie van professionele ondersteuning, transparantie en maatschappelijke verwachtingen.

De surveydata wijzen bovendien op enkele relevante factoren die de standpuntkeuze mede beïnvloeden. Zo blijkt juridische scholing significant samen te hangen met een meer kritische houding ten aanzien van de volksjury, terwijl ook de attitude tegenover correctionele straffen een duidelijke invloed uitoefent op de standpuntkeuze. Daarentegen speelden sociodemografische kenmerken doorgaans geen significante rol, met uitzondering van studenten, die zich opvallend terughoudender opstelden.

Deze studie toont dat burgers wél bereid zijn om te geloven in een rechtssysteem dat hen betreft, mits het hun vertrouwen waard is. De toekomst van het assisenproces ligt niet in de afschaffing van de volksjury, maar in de vernieuwing ervan.

12 Bibliografie

Baarda, B., de Goede, M., & van Dijkum, C. (2010). *Basisboek Statistiek met SPSS*. Noordhoff Uitgevers.

Bekaert, P. (2020). Vijf argumenten om de volksjury af te schaffen. VRT. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/02/25/schaf-de-volksjury-af/>

Berk, R. A. (1983). An Introduction to Sample Selection Bias in Sociological Data. *American Sociological Review*, 48(3), 386-394. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/2095230>

De Hert, P. (2004). De discussie over de jury in België. *Beschuldigde, sta op. Actueel debat over de juryrechtspraak*, 25, 9-20.

De Roos, T. A. (2006). *Is de invoering van lekenrechtspraak in de Nederlandse strafrechtspleging gewenst?* Retrieved from <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-30800-VI-20-b1.pdf>

de Roos, T. A. (2007a). De meerwaarde van leken in de strafrechtspraak. *Strafblad*, 2(2007), 115-123.

De Roos, T. A. (2007b). Lekenrechtspraak: Een hot issue inmiddels al weer afgekoeld? https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/943144/leken_RvdR.PDF?utm_

De Standaard. (2015). Assisen vijf keer duurder dan gewone strafzaak. https://www.standaard.be/cnt/dmf20150630_01756731

Debacker, K. (2015). Mary: 'Schaf assisen helemaal af'. <https://www.standaard.be/binnenland/mary-schaf-assisen-helemaal-af/41661106.html>

Demeulemeester, S. (2010). *Lekenrechters in strafzaken* Universiteit Gent]. Gent. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/458/277/RUG01-001458277_2011_0001_AC.pdf

Devloo, R., Jorens, Y., & Martyn, G. (2018). *Kennismaking met recht en rechtspraak*. die Keure.

Duff, P. (2011). The compatibility of Jury Verdicts with article 6: Taxquet v Belgium. *The Edinburgh Law Review*, 15, 246-251. <https://doi.org/10.3366/elr.2001.0023>

Duquenne, S. (2015). *Discussie over het belang van de jury binnen België en een kritische evaluatie van de juryrechtspraak van het hof van assisen*. Universiteit Gent]. Gent. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/213/514/RUG01-002213514_2015_0001_AC.pdf

Emerson, R. W., & Hardwicke, J. W. (2021). The Use and Disuse of the Magna Carta: Due Process, Juries, and Punishment. *North Carolina Journal of International Law*, 46(3), 571. <https://scholarship.law.unc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2114&context=ncilj>

Franssen, V. (2016). Op zoek naar de grenzen van het mechanisme van correctionalisering. *Panopticon*, 37(1), 49-58. <https://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-37/issue-1-january-february-2016/op-zoek-naar-de-grenzen-van-het-mechanisme-van-cor/pdf>

Geens, K. (2015). *Het justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*.

Germain, C. M. (2018). Trials by Peers: The Ebb and Flow of the Criminal Jury in France and Belgium. *UF Law Faculty Publications*. <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1845&context=facultypub>

Hamitov, R., Tumanov, D., & Sakhapov, R. (2017). Origin of a Jury Trial in the European Countries. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(5), 152-159. <https://doi.org/doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i5.1286>

Hardyns, W. (2019). *Onderzoeksontwerp in de criminologie*. Institute for International Research on Criminal Policy - UGent. <http://hdl.handle.net/1854/LU-8658916>

Hardyns, W., Ponnet, K., & Hauspie, T. (2022). *Toegepaste statistiek: from zero to statistical hero* Pelckmans.

Heirbaut, D., & Martyn, G. (Eds.). (2005). *Napoleons nalatenschap: tweehonderd jaar Burgerlijk Wetboek in België*. Kluwer. <http://hdl.handle.net/1854/LU-317496>.

Hoge Raad voor de Justitie. (2024). *Vijfde justitiebarometer 2024: De blik van de burger*. <https://hrj.be/admin/storage/hrj/vijfde-justitiebarometer-2024.pdf>

Jackson, J., & Kovalev, N. (2006). Lay adjudication and human rights in Europe. *Columbia Journal of European Law*, 13(83). https://www.researchgate.net/publication/291005283_Lay_adjudication_and_human_rights_in_Europe

Latoir, G. (2009). Bloemen verwelken, schepen vergaan, maar het hof van assisen blijft eeuwig bestaan. Het debat omtrent het hof van assisen. *Ad Rem*, 2, 30-41.

Loobuyck, P. (2022). *Burgerschap; politiek-filosofische perspectieven*. Boom. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:003095381>

- Malsch, M. (2009). *Democracy in the Courts: Lay participation in European criminal justice systems*. Routledge. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781315576428>
- Medallia. (2015). *De steekproefgrootte bepalen van je enquête*. <https://nl.checkmarket.com/blog/de-steekproefgrootte-bepalen-van-je-enquete/>
- Nikodimov, I. Y., Burmistrov, I. A., Mironovan, E. A., Zakhartsev, S. I., & Dobruskina, T. N. (2020). Jury trial. *Utopía y Praxis Latinoamericana*, 25, 187-195. <https://doi.org/https://doi.org/10.5281/zenodo.3984230>
- Pradel, J. (2001). Le jury en France: Une histoire jamais terminée. *Revue internationale de droit pénal*, 72, 175-179. <https://droit.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-175?lang=fr&tab=texte-integral>
- Roberts, J. V., & Hough, M. (2009). Public Opinion and the Jury: An International Literature Review. *Ministry of Justice Research*. https://www.researchgate.net/publication/237526529_Public_Opinion_and_the_Jury_An_International_Literature_Review
- Rosendor, I. (2017). *De gevolgen van de Potpourri II-wet op het hof van assisen: Evolutie of Revolutie?* Universiteit Gent]. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/349/426/RUG01-002349426_2017_0001_AC.pdf
- Safaryan, E. (2019). *Lekenrechters in strafzaken: iets bijzonders?* Universiteit Gent]. Gent. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/782/733/RUG01-002782733_2019_0001_AC.pdf
- Speltens, T. (2018). *De afbouw van het hof van assisen: Bron van vertrouwen van de burger in de jury?* Universiteit Gent]. Gent. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/479/264/RUG01-002479264_2018_0001_AC.pdf
- Stevens, G. (2015). Strafpleiters zijn het oneens over afschaffing assisen. *Het Nieuwsblad*. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20151006_01905597?journeybuilder=nopaywall
- Tak, P. J. P. (2008). *The Dutch criminal justice system*. Wolf Legal Publishers. <http://hdl.handle.net/20.500.12832/2945>
- Tumanov, D. Y., Sakhapov, T. R., Faizrahmanov, D. I., & Safin, R. R. (2016). The Origin of a Jury in Ancient Greece and England. *International journal of environmental & science education*, 11(11), 4154-4163. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1114887.pdf>

Van Beethoven, L. (2019). *De toekomst van het hof van assisen: Hervormen of afschaffen?* Universiteit Gent].

Van den Wyngaert, C., Vandromme, S., & Traest, P. (2019). *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*. Gompel&Svacina.

Van Driessche, V., & Leestmans, D. (2022). Minstens 41,7 miljoen euro: het proces over de aanslagen wordt niet alleen het grootste, maar ook het duurste proces ooit. VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/12/01/het-duurste-proces-ooit-in-ons-land-dit-is-wat-het-proces-over/>

Van Hulle, S. (2015). *Wie betaalt waarom, wanneer welke kosten van het strafproces?* Universiteit Gent]. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/213/427/RUG01-002213427_2015_0001_AC.pdf

Vandenberghe, J. (2024). *Economische analyse van de afschaffing van het hof van assisen: (in)directe kosten* Universiteit Gent]. Gent.

Verstraeten, R., & Gyselaers, L. (2006). Naar een hervorming van de assisenprocedure? *Maklu* 13. <https://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/recht-beweging/2006/13de-vrg-alumnidag-2006/naar-een-hervorming-van-de-assisenprocedure//pdf>

Vilain, R., & Royer, S. (2020). In getrouwtrek om toekomst assisen trekt niemand aan het langste eind. *De Juristenkrant*, 2020(404), 11-11.

Von Moschzisker, R. (1921). The historic origin of trial by jury. *University of Pennsylvania Law Review and American Law Register*, 70(1), 1-13. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/3314114>

13 Bijlagen

13.1 AI-checklist UGent: Generatieve AI-gebruik

Dit document biedt een overzicht van het GAI-gebruik van studenten bij de academische (schrijf)taken. Het kan als bijlage aan een (schrijf)taak toegevoegd worden om verantwoord GAI-gebruik aan te moedigen.

Naam: Janne Vandenberghe

Studentnummer: 02100744

Gelieve met 'x' aan te duiden wat van toepassing is en vul aan indien nodig.

- ☐ Ik heb geen GAI-tool gebruikt.
- ☒ Ik heb een of meerdere GAI-tools gebruikt.
- Welke? **Chatgpt**

Gelieve met 'x' aan te duiden wat van toepassing is en omschrijf hoe je de tools hebt gebruikt.

Ik heb de tool gebruikt als:

- ☒ **Ideeënverstrekker** (bijvoorbeeld: brainstorm met de tool over een bepaald thema, bereid een discussie voor door argumenten te laten genereren, enz.)

Omschrijving: **Tijdens de eerste fase van het onderzoek heb ik de tool af en toe gebruikt om brainstormideeën te verzamelen en mogelijke onderzoeksvragen te verkennen. Dit hielp me om mijn eigen denkproces op gang te brengen.**

- ☐ **Zoekmachine** (bijvoorbeeld: extra literatuur zoeken over een bepaalde onderwerp, enz.)

Omschrijving:

- ☒ **Schrijfassistent** (bijvoorbeeld: spellings- en typfouten laten verbeteren, een tekst formeler laten schrijven, genereren van tekst enz.)

Omschrijving: **Ik heb ChatGPT gebruikt om delen van mijn tekst na te lezen op helderheid en formulering. De tool gaf suggesties voor academischer taalgebruik, maar ik heb steeds zelf inhoudelijk herwerkt en gecontroleerd.**

- X** **Ontwerper** (bijvoorbeeld: maak een nieuwe, unieke afbeelding, laat je tekst herschrijven in een academischere stijl, enz.)

Omschrijving: **Ik gebruikte AI om bepaalde paragrafen te herformuleren in een academische stijl.**

- X** **Oefentool** (bijvoorbeeld: gebruik de tool als een buddy en vraag extra uitleg bij specifieke leerstof, vraag om extra oefeningen te maken, enz.)

Omschrijving: **Ik heb ChatGPT gebruikt om uitleg te krijgen over bepaalde statistische toetsen die ik in SPSS moest toepassen. De tool hielp me beter begrijpen wanneer en waarom een bepaalde toets geschikt is. Zo kon ik me goed voorbereiden op de latere data-analyse.**

- ☐ **Data-analyse** (bijvoorbeeld: berekenen van data, scatterplot genereren, enz.)

Omschrijving:

- ☐ **Efficiëntie bevorderen** (bijvoorbeeld: samenvatten van bestaande teksten, bronnenlijst in APA-stijl zetten enz.)

Omschrijving:

- ☐ **Ik heb de tools op een andere manier gebruikt.**

Omschrijving:

13.2 Enquête

▼ Inleiding

...

☐ Inleiding

Beste deelnemer,

Dank u voor uw deelname aan deze enquête over het Belgische assisenproces. In het kader van mijn masterproef wil ik in deze bevraging peilen naar **uw mening over lekenrechtspraak in de huidige assisenprocedure** en mogelijke hervormingen van dit strafproces. Uw antwoorden zijn volledig **anoniem** en worden uitsluitend voor academische doeleinden gebruikt. De deelname aan het onderzoek is volledig **vrijwillig** en u kunt op elk moment de enquête beëindigen. De enquête neemt **5 à 10 minuten** in beslag.

Door op het pijltje hieronder te klikken, bevestigt u dat u vrijwillig deelneemt aan dit onderzoek en dat u zich ervan bewust bent dat u op elk moment de enquête kunt beëindigen zonder verplichtingen. Daarnaast geeft u hierdoor toestemming aan de onderzoeker om de gegevens te verzamelen en te verwerken in functie van het onderzoek.

Wanneer u de vragenlijst volledig doorlopen hebt, maakt u kans op een **waardebon van Bol.com ter waarde van 20 euro**.

Als u **vragen of opmerkingen** hebt over deze enquête, kunt u contact opnemen via het e-mailadres **janne.vandenberghe@ugent.be**.

Ik dank u alvast voor uw deelname.

Janne Vandenberghe, onder promotorschap van Prof. Dr. Ben Depoorter en begeleiding van Dr. Jef De Mot.

▼ Sociaaldemografische gegevens

...

Vraag 1

★

Wat is uw leeftijd? (uitgedrukt in cijfers, bijvoorbeeld: 21)

Vraag 2

★

Wat is uw gender?

- ☐ Man
☐ Vrouw
☐ Anders

☐ Vraag 3

★

Heeft u de Belgische nationaliteit?

- ☐ Ja
☐ Nee

Vraag 4

Wat is uw huidige werkstatus?

- ☐ Student
- ☐ Werkzaam
- ☐ Werkzoekend
- ☐ Niet werkzaam
- ☐ Gepensioneerd

Vraag 5

Wat is uw hoogst behaalde diploma? Indien u nog studeert, duid dan het hoogst behaalde diploma aan dat u tot nu toe heeft behaald.

- ☐ Geen diploma
- ☐ Lager onderwijs
- ☐ Secundair onderwijs
- ☐ Professionele bachelor
- ☐ Academische bachelor
- ☐ Master
- ☐ Doctoraat

Vraag 6

Heeft u een juridische opleiding gevolgd of volgt u momenteel een juridische opleiding met een diepgaande focus op strafrecht en strafprocesrecht?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, ik ben bezig met een juridische opleiding (rechten, criminologie, rechtspraak, ...)
- ☐ Ja, ik heb een juridische opleiding afgerond (rechten, criminologie, rechtspraak, ...)

Vraag 7

Bent u de laatste 10 jaar **slachtoffer** geworden van een wanbedrijf of misdaad?

Voorbeelden hiervan zijn geweldsdelicten (slagen en verwondingen, mishandeling, bedreiging, ...), vermogensdelicten (diefstal, oplichting, fraude, ..) of zedendelicten (seksueel misbruik, verkrachting, aanranding, ...).

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Zeg ik liever niet

Vraag 7.1

Deze vraag weergeven

Als Bent u de laatste 10 jaar slachtoffer geworden van een wanbedrijf of misdaad? Voorbeelden hiervan... Ja is geselecteerd

Van welk wanbedrijf of welke misdaad was u slachtoffer? Meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Gewelddelicten (slagen en verwondingen, diefstal met geweld, mishandeling, bedreiging, ...)
- ☐ Vermogensdelicten (diefstal, oplichting, fraude, afpersing, ...)
- ☐ Zedendelicten (seksueel misbruik, verkrachting, aanranding, ...)
- ☐ Andere, namelijk:
- ☐ Zeg ik liever niet

Vraag 8

Bent u de laatste 10 jaar betrokken geweest bij een assisenzaak?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, als slachtoffer
- ☐ Ja, als beschuldigde
- ☐ Ja, als burgerlijke partij
- ☐ Ja, als getuige
- ☐ Ja, als jurylid
- ☐ Ja, in het kader van mijn beroepsactiviteit

Vraag 8.1

Deze vraag weergeven

Als Bent u de laatste 10 jaar betrokken geweest bij een assisenzaak? Ja, in het kader van mijn beroepsactiviteit is geselecteerd

In het kader van welke beroepsactiviteit bent u in aanraking gekomen of betrokken geweest bij een assisenprocedure? Meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Advocaat van de burgerlijke partij
- ☐ Advocaat van de verdediging
- ☐ Voorzitter of assessor
- ☐ Magistraat
- ☐ Onderzoeksrechter
- ☐ Deskundige
- ☐ Griffier
- ☐ Politie en veiligheidspersoneel
- ☐ Journalist
- ☐ Sociaal werker
- ☐ Andere, namelijk:

Pagina-einde

Vraag 9

Deze vraag weergeven

Als Bent u de laatste 10 jaar betrokken geweest bij een assisenzaak? Nee is geselecteerd

Kent u het verloop van een assisenproces in België?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Twijfel

Pagina-einde

Uitleg assisen

Deze vraag weergeven

Als Kent u het verloop van een assisenproces in België? Ja is niet geselecteerd

Of

Als Bent u de laatste 10 jaar betrokken geweest bij een assisenzaak? Nee is geselecteerd

Om de enquête tot een goed einde te brengen, wordt hieronder wat meer informatie gegeven over het Belgisch assisenproces:

Het Hof van assisen is een rechtbank die wordt samengesteld voor de berechting van **zware misdrijven, zoals moord, doodslag en terrorisme**. In tegenstelling tot andere rechtbanken wordt de **schuldvraag** hier niet door professionele rechters beoordeeld, maar door een **volksjury**. Deze jury bestaat uit **12 willekeurig geselecteerde burgers** zonder juridische achtergrond. Tijdens het mondelinge proces luisteren zij naar de pleidooien van de aanklager en de verdediging, en beoordelen ze de bewijzen en getuigenissen. De **12 juryleden** beslissen uiteindelijk of de beschuldigde schuldig is of niet. **De juryleden beslissen over deze schuldvraag zonder tussenkomst van een beroepsrechter**. Indien de beschuldigde schuldig wordt bevonden, bepalen de juryleden samen met drie beroepsrechters de strafmaat.

Opinie over het assisenproces en de volksjury

Vraag 10

In het volgende onderdeel zal gepeild worden naar uw mening over assisen en de volksjury. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen.

	Helemaal niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Helemaal akkoord
"Het assisensysteem (met bijhorende volksjury) draagt bij aan mijn vertrouwen in de rechtspraak"	☐	☐	☐	☐	☐
"Ik heb meer vertrouwen in een uitspraak van een volksjury dan in een uitspraak van beroepsrechters."	☐	☐	☐	☐	☐
"Ik heb meer vertrouwen in een uitspraak van beroepsrechters dan in een uitspraak van een volksjury."	☐	☐	☐	☐	☐
"De straffen die momenteel worden uitgesproken door beroepsrechters bij correctionele strafzaken zijn te licht."	☐	☐	☐	☐	☐
"Beroepsrechters kunnen een beter onderbouwde beslissing nemen dan juryleden in een assisenzaak."	☐	☐	☐	☐	☐
"Juryleden kunnen een even goed onderbouwde beslissing nemen als beroepsrechters."	☐	☐	☐	☐	☐
"In ernstige strafzaken (moord, doodslag, ...) moeten beslissingen altijd worden genomen door beroepsrechters."	☐	☐	☐	☐	☐
"In ernstige strafzaken (moord, doodslag, ...) moeten beslissingen altijd worden genomen door een lekenjury."	☐	☐	☐	☐	☐

Pagina-einde

Achtergrondinfo

Al jarenlang is het assisenproces onderwerp van discussie. Lees onderstaande tekst om een beter begrip te krijgen van de argumenten pro en contra:

Tegenstanders pleiten voor een afschaffing of hervorming, voornamelijk omwille van de hoge kosten, lange doorlooptijden en het gebrek aan hoger beroep. Assisenprocessen zijn duurder voor de maatschappij dan correctionele strafzaken en kunnen weken tot maanden duren, wat leidt tot vertragingen in de rechtsgang. Daarnaast is er geen mogelijkheid tot hoger beroep: een beslissing van een volksjury kan enkel bij het Hof van Cassatie worden aangevochten op basis van procedurefouten. Bovendien wijzen critici erop dat juryleden niet genoeg juridische expertise hebben, wat hen minder geschikt zou maken voor het behandelen van complexe juridische kwesties in vergelijking met beroepsrechters.

Voorstanders pleiten echter voor het behoud van het assisenproces. Zij benadrukken de democratische legitimiteit van een systeem waarin gewone burgers mee oordelen over ernstige misdrijven. De willekeurige selectie van juryleden zorgt volgens hen voor een breed maatschappelijk perspectief in de beoordeling van een zaak. Daarnaast draagt de mondelinge, openbare procedure bij aan de controleerbaarheid van de rechtspraak. Voorstanders vrezen dat een afschaffing zou leiden tot een rechtssysteem waarin alleen beroepsrechters beslissen, zonder directe betrokkenheid van burgers.

Pagina-einde

Vraag 11

Na het lezen van voorgaande tekst: Bij welke argumentatie sluit u zich het meest aan?

- ☐ Ik ben **voorstander** van een systeem met juryrechtspraak
- ☐ Ik ben **tegenstander** van een systeem met juryrechtspraak
- ☐ Ik kan mij in **beide argumentaties** vinden

Vraag 11.1

Deze vraag weergeven

Als Na het lezen van voorgaande tekst: Bij welke argumentatie sluit u zich het meest aan? Ik kan mij in beide argumentaties vinden is geselecteerd

U gaf aan zich in beide argumentaties te kunnen vinden.

Geef met behulp van de schuifbalk procentueel aan in welke mate u voor- of tegenstander bent van een systeem met juryrechtspraak. Hierbij betekent **0% 'volledig tegenstander'**, **50% 'neutraal'** (waarbij beide argumenten even zwaar wegen), en **100% 'volledig voorstander'**.

Vraag 12

Welke hervorming van de assisenprocedure heeft uw voorkeur?

- ☐ **Volledige afschaffing** en vervanging door beroepsrechters
- ☐ **Gemengd systeem** waarbij zowel jury als beroepsrechters beslissen over de schuldvraag en strafmaat
- ☐ Ik wens **geen hervorming**

▼ Argumenten voor het behoud/ de afschaffing van assisen

Vraag 13

Rangschik de volgende voordelen van het assisenproces **van meest naar minst belangrijk**. (Sleep de opties in de gewenste volgorde, waarbij 1 volgens u het meest belangrijke argument is en 4 het minst belangrijke.)

Democratische inspraak: Het systeem zorgt ervoor dat gewone burgers kunnen meebeslissen over ernstige misdrijven, wat leidt tot meer democratie en betrokkenheid.

1

Diversiteit aan perspectieven: Juryleden brengen verschillende achtergronden en maatschappelijk perspectieven in.

2

Transparantie en toegankelijkheid: De mondelinge en openbare procedure maakt de rechtspraak transparanter voor het brede publiek.

3

Controle op beroepsrechters: Het systeem zorgt ervoor dat beslissingen over de zwaarste misdrijven niet alleen door rechters worden genomen, maar dat er ook een controle is vanuit de burgers.

4

Vraag 14

Rangschik de volgende nadelen van het assisenproces **van meest naar minst belangrijk**. (Sleep de opties in de gewenste volgorde, waarbij 1 volgens u het meest belangrijke argument is en 4 het minst belangrijke.)

Hoge kosten: Assisenprocedures zijn duurder dan correctionele zaken en vergen aanzienlijke middelen van justitie en de belastingbetaler.

1

Gerechtelijke achterstand: Assisenprocessen duren vaak veel langer dan gewone strafprocedures, wat leidt tot vertragingen in de rechtsgang.

2

Gebrek aan hoger beroep: Tegen beslissingen van het hof van assisen staat geen hoger beroep open.

3

Gebrek aan juridische expertise: Juryleden hebben vaak geen juridische achtergrond, wat hen minder geschikt maakt voor het behandelen van complexe juridische kwesties in vergelijking met beroepsrechters

4

▼ Deelname waardebon

E-mail waardebon

Wil u kans maken op een **waardebon van €20 bij Bol.com**? Vul dan hieronder uw e-mailadres in.

Uw e-mailadres wordt uitsluitend gebruikt om u te contacteren indien u als winnaar wordt geselecteerd en wordt niet gedeeld met derden. Hou er rekening mee dat uw e-mailadres zichtbaar is voor de onderzoeker, wat betekent dat uw identiteit mogelijks achterhaald kan worden. Indien u uw anonimiteit volledig wenst te bewaren, kunt u deze vraag overslaan.

Einde enquête

Bedankt voor de tijd die u heeft genomen om aan deze enquête deel te nemen.

Uw antwoord is geregistreerd.

13.3 Datamanagementplan

Assisen in vraag gesteld: Een kwantitatief onderzoek naar de publieke perceptie over lekenrechtspraak Law & Criminology DMP +

Administrative Data

Date of first version

20/01/2025

Date of last update

07/04/2025

1. Data Collection

1.1 What data will you collect or create?

In het kader van deze masterproef wordt voornamelijk kwantitatieve surveydata verzameld via een online vragenlijst in 'Qualtrics' die gericht is op de publieke perceptie van de lekenrechtspraak in België. Deze survey is volledig zelf opgesteld en bevat zowel gesloten vragen (zoals Likert-schalen, meerkeuzevragen en ja/nee-antwoorden) als enkele demografische achtergrondvragen (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, woonplaats, enz.).

De beoogde gegevens omvatten onder meer: Inhoudelijke kennis van het assisenproces en de rol van de volksjury; Attitudes ten aanzien van lekenrechtspraak (vertrouwen, legitimiteit, efficiëntie, ...); Persoonlijke ervaringen met justitie (direct of indirect); Basisgegevens omtrent sociodemografische kenmerken van de respondenten.

De gegevens worden digitaal gegenereerd en geëxporteerd in CSV-formaat, wat toelaat om de dataset te verwerken en analyseren in de statistische software SPSS. Dit formaat is breed compatibel, transparant en bij uitstek geschikt voor zowel korte- als langetermijnsopslag.

Er wordt geen gebruik gemaakt van bestaande of externe databanken; alle gegevens zijn origineel gegenereerd binnen het kader van dit onderzoek. Tevens wordt geen kwalitatief materiaal, beeld- of geluidsmateriaal verzameld.

De verwachte omvang van de dataset blijft beperkt: er wordt gericht op ongeveer 300 á 400 respondenten.

1.2 How will the data be collected or created?

De gegevens worden digitaal verzameld via het online surveyplatform Qualtrics, dat toelaat om op een gestructureerde, gestandaardiseerde en gebruiksvriendelijke wijze kwantitatieve data te verzamelen. Deze werkwijze is in lijn met gangbare methodologische praktijken binnen de sociale wetenschappen en de criminologie, waar online surveyonderzoek steeds meer ingeburgerd is om grootschalige dataverzameling efficiënt en veilig te laten verlopen.

Om de kwaliteit van de dataverzameling te waarborgen, werden volgende maatregelen genomen: Voorafgaand aan de dataverzameling werd de vragenlijst zorgvuldig getest via een pilootbevraging bij een beperkte groep proefpersonen. Op basis van hun feedback werd de formulering van enkele items aangepast om ambiguïteit of interpretatieproblemen te vermijden. Na de dataverzameling wordt een grondige datacleaning uitgevoerd in SPSS, waarbij wordt gecontroleerd op outliers, ontbrekende waarden, en inconsistenties.

Wat betreft structuur en bestandsbeheer worden alle datasets, outputbestanden en analyses op een beveiligde manier bewaard binnen een hiërarchisch opgebouwde mapstructuur met duidelijke naamgevingsconventies. De hoofdstructuur bestaat uit submappen zoals: 01_Data (met ruwe en opgeschoonde versies van de dataset); 02_Analysis (SPSS-bestanden met syntax en output)

Alle bestanden worden voorzien van een uniforme naamgeving met versienummers en duidelijke datums.

Elke nieuwe bewerking van data of analyses wordt opgeslagen als een aparte versie, zodat voorgaande versies steeds kunnen worden geraadpleegd indien nodig.

2. Data Documentation and Metadata

2.1 How will you document the data?

Alle verzamelde data worden gedocumenteerd in een duidelijk codeboek waarin per vraag wordt uitgelegd welke variabele erbij hoort, welke antwoordmogelijkheden er waren, hoe de antwoorden zijn gecodeerd in SPSS en welk datatype werd gebruikt. Dit codeboek bevat per variabele: de bijhorende surveyvraag, de antwoordcategorieën, de toegepaste codering (bv. 1 = eens, 2 = neutraal, 3 = oneens) en het datatype (nominaal, ordinaal, interval). Dit maakt de dataset begrijpelijk voor zowel de onderzoeker zelf als voor anderen.

Verder wordt een methodologische beschrijving toegevoegd die toelichting geeft over de opbouw van de vragenlijst, de doelgroep, de dataverzamelmethode en de verwerkingsstappen in SPSS. Er wordt wel gestreefd naar transparantie en reproduceerbaarheid via consistente documentatie.

Alle documentatie en data worden gestructureerd bewaard op de beveiligde H-schijf van de Universiteit Gent, die enkel toegankelijk is via het Athena-platform. Een back-up wordt opgeslagen op een externe harde schijf.

3. Ethics, Legal Issues and Confidentiality

3.1 How will you manage ethics? Choose one of the options from the dropdown menu and briefly motivate your choice in the 'Comment' box below.

- Approval by the Ethical Committee of the Faculty is neither required nor desirable

Voor deze masterproef werd geen formeel advies gevraagd aan de Ethische Commissie van de Faculteit Recht en Criminologie van de UGent. De reden hiervoor is dat het onderzoek via een anonieme, online survey werd uitgevoerd en geen gevoelige of medische persoonsgegevens verzamelt in de zin van de GDPR. Hoewel er enkele vragen worden gesteld over indirecte of persoonlijke ervaringen met justitie en slachtofferschap, blijven deze vragen algemeen geformuleerd en wordt nergens gevraagd naar concrete feiten, daders, tijdstippen of locaties.

De survey werd zo opgesteld dat deelnemers op elk moment vrij kunnen kiezen of ze bepaalde vragen willen beantwoorden. Daarnaast werd het informed consent duidelijk geformuleerd in de inleiding van de vragenlijst, inclusief informatie over anonimiteit, vrijwillige deelname en het recht op afbreken van de deelname zonder enige consequentie. Gezien de aard, inhoud en methodologie van het onderzoek, werd een formeel ethisch advies niet als vereist beschouwd.

3.2 How will you manage any confidentiality issues?

In dit onderzoek wordt een online survey afgenomen over de publieke perceptie van de volksjury binnen het Belgische assisenproces. De meeste gegevens worden anoniem verzameld en bevatten geen direct identificeerbare informatie. Uitzondering hierop vormt de optionele vraag aan het einde van de vragenlijst waarbij deelnemers hun e-mailadres kunnen opgeven om kans te maken op een waardebon van Bol.com. Dit dient als stimulans om deelname aan de survey te bevorderen.

Het opgeven van het e-mailadres is volledig vrijwillig en wordt duidelijk toegelicht in de survey. Deze contactgegevens worden strikt gescheiden bewaard van de inhoudelijke antwoorden en worden enkel gebruikt voor de verloting. In het bestand voor statistische verwerking (SPSS) worden deze gegevens niet opgenomen, zodat de dataset volledig geanonimiseerd is.

Er worden geen andere persoonsgegevens verzameld die herleidbaar zijn tot individuele respondenten, en er wordt geen gevoelige informatie zoals etnische afkomst, strafrechtelijke gegevens of gezondheidsinformatie bevestigd. Informatie over bijvoorbeeld slachtofferschap of contact met justitie wordt enkel in algemene termen en via gesloten antwoordcategorieën bevestigd.

De gegevens worden opgeslagen op de beveiligde H-schijf van de Universiteit Gent, enkel toegankelijk via het Athena-platform en beperkt tot de onderzoeker zelf. Daarnaast wordt een back-up bewaard op een beveiligde en versleutelde externe harde schijf. De export vanuit Qualtrics naar SPSS gebeurt via een beveiligde verbinding binnen de UGent-omgeving.

Deelnemers geven hun geïnformeerde toestemming op de eerste pagina van de survey, waar het doel van het onderzoek, de vertrouwelijkheid van de verwerking en het recht op vrijwillige deelname helder worden toegelicht. Deze werkwijze waarborgt de vertrouwelijkheid en veiligheid van alle verzamelde gegevens.

3.3 How will you manage intellectual property rights issues?

De intellectuele eigendomsrechten op de in dit onderzoek verzamelde gegevens berusten bij de onderzoeker en de Universiteit Gent, conform de standaardrichtlijnen voor masterproeven aan de instelling. Aangezien alle data origineel gegenereerd worden

via een zelfontwikkelde survey en er geen gebruik wordt gemaakt van externe of derde datasets, zijn er geen auteursrechtelijke beperkingen op het gebruikte materiaal.

De data wordt niet publiek gedeeld vóór afronding van de masterproef en blijft toegankelijk voor de onderzoeker en begeleiders. Alle gegevens en gevoelige informatie worden geanonimiseerd om de vertrouwelijkheid te waarborgen.

Er worden geen databanken of instrumenten van derden hergebruikt waarvoor voorafgaande toestemming vereist is. Ook wordt er geen gepatenteerd materiaal ontwikkeld in het kader van dit onderzoek.

De gegenereerde en geanonimiseerde dataset wordt niet publiek gedeeld. Er is dus geen specifieke licentie voor hergebruik voorzien, noch een formeel data sharing plan, aangezien de data uitsluitend binnen het kader van deze masterproef gebruikt worden.

4. Data Storage and Backup during Research

4.1 How will you store and backup data during research?

Tijdens het onderzoeksproces worden alle ruwe en verwerkte data opgeslagen op een versleutelde cloudopslag van de universiteit en lokaal op een beveiligde harde schijf. Deze schijf is uitsluitend toegankelijk via het platform Athena, dat enkel beschikbaar is voor geregistreerde gebruikers met een UGent-account. Dit garandeert een veilige en gecontroleerde opslagomgeving.

Er wordt op regelmatige basis (minstens wekelijks) een back-up gemaakt van alle bestanden. In geval van gegevensverlies op één locatie, kan de dataset probleemloos hersteld worden via de alternatieve back-up. Zo wordt het risico op dataverlies tot een minimum beperkt.

4.2 How will you ensure that stored data are secure?

Om de veiligheid van de opgeslagen gegevens te garanderen, worden verschillende beveiligingsmaatregelen toegepast. De onderzoeksdata worden opgeslagen op de persoonlijke H-schijf binnen het beveiligde netwerk van de Universiteit Gent, dat uitsluitend toegankelijk is via het platform 'Athena'. Deze toegang is persoonlijk en vereist authenticatie via UGent-login en wachtwoord. Bovendien is op alle opslaglocaties, waaronder ook de externe harde schijf waarop een reservekopie wordt bewaard, tweestapsverificatie actief.

De toegang tot de data is strikt beperkt tot de onderzoeker zelf; er zijn geen gedeelde toegangsrechten met derden.

De overdracht van data, bijvoorbeeld bij export van de resultaten uit Qualtrics naar SPSS, verloopt enkel via beveiligde verbindingen en binnen het netwerk van UGent.

Door deze maatregelen wordt een hoog niveau van gegevensbeveiliging nagestreefd, conform de GDPR-regelgeving en de ethische vereisten voor sociaalwetenschappelijk onderzoek.

5. Data Selection and Preservation after Research

5.1 Which data should be retained for preservation and/or sharing?

In het kader van deze masterproef zullen enkel de geanonimiseerde surveydata bewaard blijven voor archiveringsdoeleinden. Deze gegevens zijn relevant voor eventuele latere consultatie of verificatie van de onderzoeksresultaten. Omdat er binnen dit onderzoek geen samenwerkingen lopen met externe partners, noch een verplichting tot open data-publicatie geldt, worden de gegevens niet publiek gedeeld, maar wel zorgvuldig opgeslagen binnen de universiteitsomgeving.

Gegevens die persoonlijke identificeerbare informatie bevatten, zoals e-mailadressen verzameld in het kader van de incentive, worden na afloop van de trekking definitief verwijderd, aangezien ze uitsluitend werden verzameld met het oog op de toekenning van een waardebon.

De bewaarde data (geanonimiseerde SPSS-bestanden, codeboek en analysetemplates) worden na twee jaar verwijderd. Volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG/GDPR) mogen persoonsgegevens niet langer bewaard worden dan noodzakelijk is voor het onderzoeksdoel. Twee jaar is daarbij een vaak gehanteerde termijn in sociaalwetenschappelijk onderzoek.

5.2 What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

/

6. Data Sharing

6.1 Are any restrictions on data sharing required?

Aangezien de verzamelde data deels persoonsgegevens bevatten (zoals e-mailadressen in het kader van een incentive), zijn er bepaalde beperkingen op het delen van deze gegevens noodzakelijk. De e-mailadressen worden uitsluitend gebruikt voor de verloting van een waardebon en worden volledig losgekoppeld van de inhoudelijke antwoorden in het SPSS-bestand. Enkel geanonimiseerde surveydata worden behouden voor verdere analyse.

Bij aanvang van de vragenlijst werd uitdrukkelijk toestemming gevraagd aan de deelnemers voor het verwerken van hun gegevens, inclusief een duidelijke toelichting over de vertrouwelijkheid en het doel van de dataverzameling. De deelnemers werden eveneens geïnformeerd dat hun antwoorden nooit herleidbaar zouden zijn tot hun identiteit.

Er wordt in deze masterproef geen gebruik gemaakt van gegevens van derden, noch van datasets die beschermd zijn door intellectuele eigendomsrechten. De data bevatten geen informatie die gepatenteerd dient te worden of waarvan de valorisatie bescherming vereist.

Omwille van de ethische gevoeligheid van bepaalde surveyvragen (zoals attitudes ten aanzien van justitie, slachtofferschap of persoonlijke ervaringen), wordt ervoor gekozen om de data enkel in geanonimiseerde vorm te bewaren. Publieke deling van de dataset is niet voorzien.

6.2 How will you share data selected for sharing?

De geanonimiseerde surveydata zullen voorlopig niet publiek gedeeld worden.

7. Responsibilities and Resources

7.1 Who will be responsible for data management?

De masterstudent die dit onderzoek uitvoert, Janne Vandenberghe, is als enige onderzoeker ook volledig verantwoordelijk voor het beheer van de data. Dit houdt in dat zij instaat voor de opmaak, uitvoering en eventuele bijsturing van het datamanagementplan gedurende de looptijd van de masterproef.

Alle taken inzake dataverzameling, -opslag, -beveiliging, -anonymisering en eventuele (beperkte) deling worden door de student zelfstandig beheerd, onder supervisie van de promotor. Er zijn geen externe partners of co-onderzoekers betrokken bij dit project, waardoor er geen nood is aan taakverdeling binnen een onderzoeksteam.

7.2 Will you need additional resources to implement your DMP?

Er zullen geen extra middelen nodig zijn buiten de bestaande voorzieningen van de Universiteit Gent.

Assisen in vraag gesteld: Een kwantitatief onderzoek naar de publieke perceptie over lekenrechtspraak GDPR Record

Collection and processing of personal data

1. Are you collecting or processing personal data?

- Yes

In het kader van dit onderzoek worden persoonsgegevens verzameld en verwerkt, zij het in beperkte en gecontroleerde mate. De survey bevat enkele demografische achtergrondvragen (zoals leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en woonplaats) die kunnen bijdragen tot identificatie wanneer ze in combinatie worden bekeken. Daarnaast wordt, in het kader van een incentive (waardebond van Bol.com), ook het e-mailadres van de respondent opgevraagd. Hoewel dit e-mailadres na de dataverzameling volledig losgekoppeld wordt van de inhoudelijke antwoorden in SPSS en afzonderlijk wordt opgeslagen, blijft dit technisch gezien verwerking van persoonsgegevens.

Daarom wordt dit onderzoek uitgevoerd met inachtneming van de GDPR-verplichtingen, zoals transparantie, geïnformeerde toestemming en gegevensminimalisatie. Alle gegevens worden bovendien beveiligd opgeslagen met beperkte toegangsrechten en onderworpen aan een pseudonimisatieprocedure.

2. In what format are you collecting or processing the personal data?

- Digital

Alle persoonsgegevens worden uitsluitend digitaal verzameld via het online surveyplatform Qualtrics. Respondenten vullen de vragenlijst in via een beveiligde link, en hun antwoorden worden automatisch opgeslagen op de beveiligde servers van Qualtrics. Nadien worden de gegevens geëxporteerd in CSV-formaat voor verwerking in SPSS. Er worden geen gegevens op papier verzameld of bewaard.

3. Are you collecting or processing primary personal data and/or secondary personal data?

- Primary personal data

In deze masterproef worden uitsluitend primaire persoonsgegevens verzameld. De data worden rechtstreeks bij de respondenten verzameld via een online vragenlijst in Qualtrics, met als specifiek doel het uitvoeren van academisch onderzoek naar de publieke perceptie van lekenrechtspraak in België. Er worden geen bestaande datasets of eerder verzamelde persoonsgegevens hergebruikt.

4. If you are processing secondary personal data, will you inform the persons whose personal data are being processed or have they already been informed?

- No

Niet van toepassing. Er worden in deze masterproef geen secundaire persoonsgegevens verwerkt. Alle persoonsgegevens worden primair verzameld via een zelf opgestelde online survey.

5. If no, explain why it is impossible or why it would take a disproportionate effort to inform the persons whose personal data are being processed.

Niet van toepassing.

6. How will the personal data be processed?

- Pseudonymised (explain below)
- Raw personal data, i.e. non-pseudonymised or non-anonymised (explain below)

De meeste persoonsgegevens die verzameld worden in dit onderzoek (zoals leeftijd, gender, opleidingsniveau en slachtofferschap) worden op een zodanige manier opgeslagen dat zij niet direct tot een individu herleidbaar zijn. In de dataset worden deze gegevens dus pseudoniem verwerkt: respondenten krijgen geen naam of ID toegekend, en de antwoorden worden enkel gekoppeld aan een respondentnummer zonder enige directe identificatiecode.

De enige uitzondering vormt het e-mailadres dat optioneel wordt verzameld voor deelname aan een loting voor een waardebon. Deze informatie wordt strikt gescheiden van de rest van de dataset bewaard en zal enkel worden gebruikt voor contact met de winnaar(s). In SPSS worden e-mailadressen niet mee opgenomen in de analysebestanden. Dit betekent dat de rest van de data niet tot een persoon herleidbaar is.

Er wordt dus bewust gekozen voor pseudonimisering om te voldoen aan de principes van gegevensminimalisatie en gegevensbescherming binnen de GDPR, terwijl het toch mogelijk blijft om deelnemers te contacteren i.f.v. de beloning.

7. If you are going to process personal data in a pseudonymised form, describe the method of pseudonymisation, where you will keep the key, and who has access to it.

Binnen dit onderzoek worden enkel e-mailadressen verzameld met het oog op deelname aan een loting voor een waardebon. Deze persoonsgegevens worden strikt gescheiden van de inhoudelijke surveydata verwerkt en worden dus gepseudonimiseerd.

Het bestand met e-mailadressen wordt tijdelijk en afzonderlijk opgeslagen op de H-schijf van de Universiteit Gent, enkel toegankelijk via Athena met tweestapsverificatie. Enkel de masterstudent, Janne Vandenberghe, heeft toegang tot dit bestand. De gepseudonimiseerde surveydata zelf (in SPSS-formaat) bevatten geen persoonsgegevens en zijn dus in feite anoniem.

Na afloop van de enquête en zodra de loting is uitgevoerd, wordt het bestand met e-mailadressen permanent verwijderd. Hiermee wordt voldaan aan het beginsel van dataminimalisatie.

Categories of personal data & data subjects

8. Are you collecting/processing any of the following special categories of data?

- None of the above

In het kader van dit onderzoek worden geen bijzondere categorieën van persoonsgegevens verwerkt zoals hierboven gedefinieerd. De survey bevraagt wel algemene sociodemografische gegevens (zoals geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en woonplaats), maar dit gebeurt enkel in ruime categorieën die niet herleidbaar zijn tot gevoelige persoonlijke informatie zoals etnische afkomst, religieuze overtuigingen of politieke voorkeur. Ook worden er geen audio- of videobeelden opgenomen en is de survey volledig tekstgebaseerd.

De survey bevat wel vragen naar ervaringsgegevens met justitie, zoals eerdere betrokkenheid bij een assisenproces (bv. als jurylid, beklaagde of slachtoffer) en eventuele slachtofferschapservaringen. Deze informatie kan als gevoelig worden beschouwd, maar valt niet automatisch onder de categorieën van bijzondere persoonsgegevens (zoals ras, religie, gezondheid, seksleven of politieke overtuiging). Het betreft zelfgerapporteerde ervaringen in een sociaalwetenschappelijke context, zonder enige koppeling aan forensisch bewijsmateriaal of officiële gerechtelijke bronnen.

De gegevensverzameling is dus beperkt tot wat strikt noodzakelijk is voor de onderzoeksdoelstelling, volledig in lijn met het principe van dataminimalisatie zoals bepaald in de GDPR.

9. Which other categories of personal data are you collecting/processing?

- Education and training
- Age
- Sex
- Nationality
- Other personal or physical characteristics (specify below)

In het kader van deze studie worden enkel algemene persoonsgegevens verwerkt die noodzakelijk zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Zo wordt leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, huidige beroepsstatus en nationaliteit bevraagd. Ook

worden ervaringen met justitie bevraagd (zoals slachtofferschap of betrokkenheid bij een assisenproces). Dit is optioneel en vrijwillig.

Daarnaast wordt in het kader van een optionele incentive (verloting van een bol.com-waardebon) gevraagd naar een e-mailadres. Dit e-mailadres kan in sommige gevallen indirect herleidbaar zijn tot een persoon. Het wordt daarom volledig losgekoppeld van de surveydata opgeslagen, en uitsluitend gebruikt voor de trekking. Het wordt na afloop verwijderd.

10. Whose personal data are you collecting/processing?

- Healthy persons
- Children over the age of 16

De survey werd verspreid via het netwerk van de student. Het werd daarnaast verspreid via sociale media en stond open voor een breed publiek. Er werd geen minimumleeftijd ingesteld, maar de vragenlijst werd hoofdzakelijk ingevuld door volwassen respondenten ouder dan 18 jaar. Gezien de vrije toegankelijkheid van de enquête namen er ook enkele 16- tot 18-jarigen deel uit van de enquête.

Er werden geen bijzondere categorieën van kwetsbare personen bevraagd (zoals patiënten, ouderen met cognitieve beperkingen, personen met een handicap of asielzoekers). De bevraagde populatie bestond dus uit gezonde personen, met inbegrip van studenten en jongvolwassenen.

11. Will your research be seriously hampered if the persons whose personal data are being collected/processed exercise their right to access, to rectification, to restriction of processing, to be forgotten, to data portability and/or to object?

- No

Respondenten kunnen deelnemen aan de survey zonder persoonlijke gegevens in te vullen. Hun rechten hinderen het onderzoek dus op geen enkele manier. Alles is vrijwillig, en ze kunnen zelf kiezen welke informatie ze delen.

12. If yes, please justify the need to deviate from one or more of the rights mentioned in question 11. A justification is required for each deviation.

Niet van toepassing.

Purpose(s) of the processing

13. What is/are the purpose(s) of the personal data processing?

De verwerking van persoonsgegevens in dit onderzoek heeft als doel het analyseren van publieke opvattingen over de lekenrechtspraak in België, en meer specifiek over het assisenproces en de rol van de volksjury. Dit gebeurt aan de hand van een online vragenlijst die verspreid werd binnen een breed publiek.

Demografische gegevens (zoals leeftijdscategorie, geslacht, opleidingsniveau, woonplaats in ruime regio's) worden verzameld om verschillen in perceptie op een wetenschappelijk verantwoorde manier te kunnen analyseren op basis van achtergrondkenmerken.

Daarnaast worden ervaringsgegevens bevraagd (zoals deelname aan een assisenproces of slachtofferschapservaringen) om hun mogelijke invloed op meningen over lekenrechtspraak na te gaan.

14. What is the legal ground for the processing? If the data are being processed for multiple purposes, you must describe the legal ground for each purpose.

- The individuals participating in the research have freely given their explicit consent for the processing of their personal data for one or more specific purposes.
- The research is necessary for the purposes of the legitimate interests of Ghent University and/or Ghent University Hospital, yet results in no high risks for the individuals participating in the research.

- The research will be performed in the public interest, which means that it will lead to an increase of knowledge and insight to the direct or indirect benefit of society.

De deelnemers geven vrijwillig en geïnformeerd hun toestemming voor de verwerking van hun persoonsgegevens. Deze toestemming wordt expliciet verkregen via het openingsscherm van de enquête, waarin doel, aard van de gegevens en rechten van de respondent duidelijk worden toegelicht.

Het onderzoek heeft als primair doel om wetenschappelijke kennis te bevorderen over de publieke perceptie van de lekenrechtspraak in België, wat een bijdrage levert aan maatschappelijke discussies over de legitimiteit, hervorming en toekomst van het assisenproces.

15. If you are processing special categories of personal data (see question 8), on which exception is this based?

- The data subject has given his or her explicit consent.

Niet van toepassing. Daarenboven gaven alle respondenten expliciet geïnformeerde toestemming via de introductietekst van de survey, waarin de aard van de vragen en het vrijwillige karakter van deelname duidelijk wordt toegelicht via de *informed consent*.

GDPR responsibility

16. Which institution(s) is/are involved in the research?

- Ghent University

Bij dit onderzoek is enkel de Universiteit Gent betrokken, aangezien de onderzoeker hieraan verbonden is.

17. Is there another university, hospital, research institute or partner involved in the research (besides Ghent University and/or Ghent University Hospital)? If yes, specify below.

- No

Nee, er is geen andere universiteit, ziekenhuis, onderzoeksinstituut of externe partner betrokken bij dit onderzoek. Alle dataverzameling, analyse en rapportering gebeurt uitsluitend onder verantwoordelijkheid van de masterstudent en binnen de afstudeerrichting criminologische wetenschappen.

18. Please specify who determines the purposes ('why') and the means ('how') of the research.

- This is determined within Ghent University: UGent is the data controller.

In dit onderzoek worden zowel het doel ("waarom") als de middelen ("hoe") volledig bepaald binnen de context van de masterproef aan de Universiteit Gent. Er is geen externe partner betrokken die zeggenschap heeft over het onderzoeksdesign of de verwerking van de persoonsgegevens.

Data transfers & categories of recipients

19. Are you disclosing/sharing/transferring personal data beyond your project team, either with recipients in UGent or UZ Gent, or with external recipients during or after your research?

- No

De verzamelde gegevens worden enkel door de masterstudent verwerkt in het kader van een individueel onderzoeksproject aan

de Universiteit Gent. Er vindt geen overdracht of deling plaats met andere onderzoekers, overheidsdiensten, bedrijven of externe instanties. Alle gegevens blijven intern en worden veilig opgeslagen op de UGent H-schijf en op een beveiligde externe harde schijf, toegankelijk enkel voor de onderzoeker. Er is dus geen nood aan een verwerkersovereenkomst of bijkomende afspraken omtrent gegevensdeling.

20. If yes, to or with which categories of recipients are the personal data being disclosed/shared/transferred?

Niet van toepassing.

21. If yes, where are the personal data being disclosed/shared/transferred to?

Niet van toepassing.

22. What is/are the purpose(s) of the data transfer?

Niet van toepassing.

23. What is the legal ground for the data transfer? If there will be multiple data transfers, you need to indicate the legal ground for each data transfer.

Niet van toepassing.

Retention period

24. What is the envisaged retention period for the different categories of personal data? Please motivate.

Voor dit onderzoek worden persoonsgegevens maximaal twee jaar na de voltooiing van het masterproefproject bewaard. Deze termijn laat voldoende ruimte voor: het afronden van de analyse en het schrijven van eventuele vervolpublicaties en de mogelijkheid tot controle of verificatie van resultaten.

Deze bewaartermijn is in lijn met het principe van opslagbeperking zoals voorzien in de GDPR, en met de richtlijnen van de Universiteit Gent voor masterproefonderzoek.

De volgende maatregelen worden genomen om de veiligheid en vertrouwelijkheid van de gegevens gedurende deze termijn te waarborgen: De data worden pseudoniem opgeslagen op de beveiligde H-schijf van UGent, enkel toegankelijk voor de onderzoeker via tweestapsverificatie via Athena. De persoonsgegevens die nodig waren voor de incentive (e-mailadressen) worden losgekoppeld van de surveydata en zullen na het afsluiten van de loting onherroepelijk verwijderd worden.

Na afloop van de bewaartermijn zullen alle gegevens volledig verwijderd worden, inclusief de back-ups op externe schijf. Hierdoor wordt verdere identificatie van respondenten uitgesloten.

Risk analysis

25. To analyse the possible risks associated with the processing of personal data, please tick the boxes that apply to this research.

- The research involves the processing of non-pseudonymised personal data.

In dit onderzoek worden géén bijzondere categorieën van persoonsgegevens verwerkt (zoals gezondheidsgegevens, etniciteit, religie, ...). Er worden ook géén gegevens verzameld van kinderen of kwetsbare groepen. De respondenten zijn volwassen burgers die vrijwillig en geïnformeerd deelnemen aan een online survey. De persoonsgegevens die eventueel kunnen leiden tot identificatie (zoals e-mailadressen bij deelname aan de loting voor een bol.com-waardebon) worden niet gepseudonimiseerd op

het moment van registratie, maar wel volledig losgekoppeld van de surveygegevens vóór de statistische analyse in SPSS. Daardoor worden deze tijdelijk als niet-gepseudonimiseerd verwerkt.

Hoewel het risico beperkt is, wordt de verwerking van niet-gepseudonimiseerde contactgegevens erkend. Er worden daarom passende technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen genomen (zoals opslag op beveiligde UGent-servers met tweestapsverificatie, en een snelle verwijdering van e-mailgegevens na afloop van de incentiveprocedure) om de privacy van de deelnemers te waarborgen. Een formele Data Protection Impact Assessment (DPIA) is op basis van de risico-inschatting niet vereist.

26. Does the research constitute a probable high-risk processing? If you ticked two or more boxes in question 25, the answer is 'yes'.

- No

Security measures

27. What technical and organisational security measures are in place to protect personal data?

- I hereby confirm that I carry out my research in accordance with the guidelines on information security of UGent and/or UZ Gent.
- Additional security measures will be or have been taken (please specify below)

In het kader van dit onderzoek worden volgende technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen genomen om de persoonsgegevens adequaat te beschermen:

- In de inleiding van de survey worden de respondenten gewezen op hun rechten aan de hand van de *informed consent*.
- Toegang tot data is strikt beperkt tot de onderzoeker (masterstudent) en gebeurt via persoonlijke login op het UGent-netwerk (Athena).
- De data worden digitaal opgeslagen op de beveiligde H-schijf van de UGent-servers, die beschermd is met tweestapsverificatie.
- De geëxporteerde data uit Qualtrics worden lokaal gecodeerd en pseudonimiseerd in SPSS, waarbij identificerende gegevens (zoals e-mailadressen) gescheiden worden bewaard van de surveydata.
- De sleutel tot pseudonimisatie (indien van toepassing) wordt apart en versleuteld opgeslagen, met toegang enkel voor de onderzoeker.
- De dataoverdracht tussen tools Qualtrics en SPSS, zal gebeuren via beveiligde netwerkomgevingen en nooit via onbeveiligde platformen of persoonlijke toestellen.
- Enkel noodzakelijke gegevens worden verwerkt, conform het principe van dataminimalisatie.

Deze maatregelen zijn in overeenstemming met de informatiebeveiligingsrichtlijnen van de Universiteit Gent, en voldoende proportioneel gezien het beperkte risico van het onderzoek.

28. If you have motivated the need to deviate from one or more of the rights of the persons whose personal data you are collecting/processing in question 11 and 12, please describe which safeguards are put in place to protect their rights and freedoms.

Niet van toepassing.

14.4 Tabellen en grafieken

13.3.1 Tabel 3: weergave van de spearman-correlatieanalyse tussen leeftijd en standpuntkeuze

		Leeftijd	Standpuntkeuze
Spearman's rho	Leeftijd	Correlation Coefficient	1,000
		Sig. (2-tailed)	,072
		N	380
	Standpuntkeuze (categorie)	Correlation Coefficient	,072
		Sig. (2-tailed)	1,000
		N	380

13.3.2 Tabel 4: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen gender en standpuntkeuze

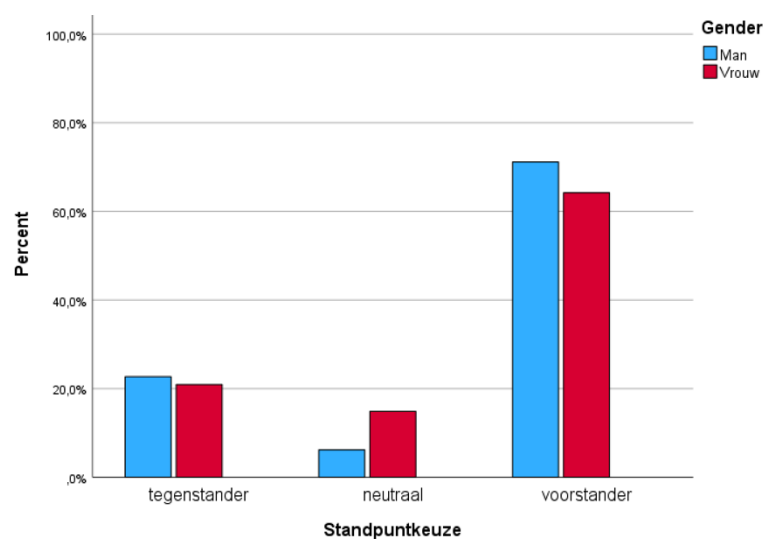
Standpuntkeuze * Gender

		Man	Vrouw	Total
Standpuntkeuze	tegenstander	Count	22	59
		Expected Count	20,7	81,0
		% within Standpuntkeuze	27,2%	72,8%
		% within Gender	22,7%	20,9%
	neutraal	Count	6	42
		Expected Count	12,3	35,7
		% within Standpuntkeuze	12,5%	87,5%
		% within Gender	6,2%	14,9%
	voorstander	Count	69	181
		Expected Count	64,0	186,0
		% within Standpuntkeuze	27,6%	72,4%
		% within Gender	71,1%	64,2%
Total	Count	97	282	379
	Expected Count	97,0	282,0	379,0
	% within Standpuntkeuze	25,6%	74,4%	100,0%
	% within Gender	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,954 ^a	2	,084
Likelihood Ratio	5,640	2	,060
Linear-by-Linear Association	,288	1	,592
N of Valid Cases	379		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,28.

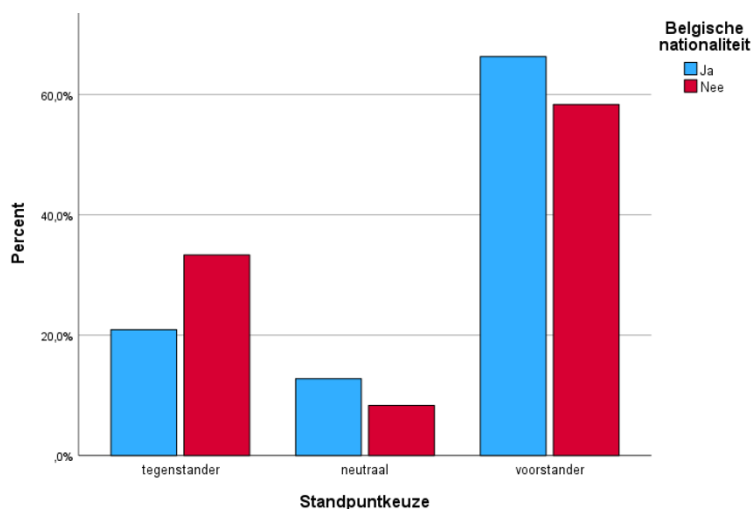
13.3.3 Tabel 5: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen nationaliteit en standpuntkeuze

Standpuntkeuze * Belgische nationaliteit					
			Ja	Nee	Total
Standpuntkeuze	tegenstander	Count	77	4	81
		Expected Count	78,4	2,6	81,0
		% within Standpuntkeuze	95,1%	4,9%	100,0%
		% within Belgische nationaliteit	20,9%	33,3%	21,3%
	neutraal	Count	47	1	48
		Expected Count	46,5	1,5	48,0
		% within Standpuntkeuze	97,9%	2,1%	100,0%
		% within Belgische nationaliteit	12,8%	8,3%	12,6%
	voorzitter	Count	244	7	251
		Expected Count	243,1	7,9	251,0
		% within Standpuntkeuze	97,2%	2,8%	100,0%
		% within Belgische nationaliteit	66,3%	58,3%	66,1%
Total		Count	368	12	380
		Expected Count	368,0	12,0	380,0
		% within Standpuntkeuze	96,8%	3,2%	100,0%
		% within Belgische nationaliteit	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	1,133 ^a	2	,568	,668		
Likelihood Ratio	1,041	2	,594	,668		
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	1,158			,668		
Linear-by-Linear Association	,715 ^b	1	,398	,480	,246	,091
N of Valid Cases	380					

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,52.

b. The standardized statistic is -,845.

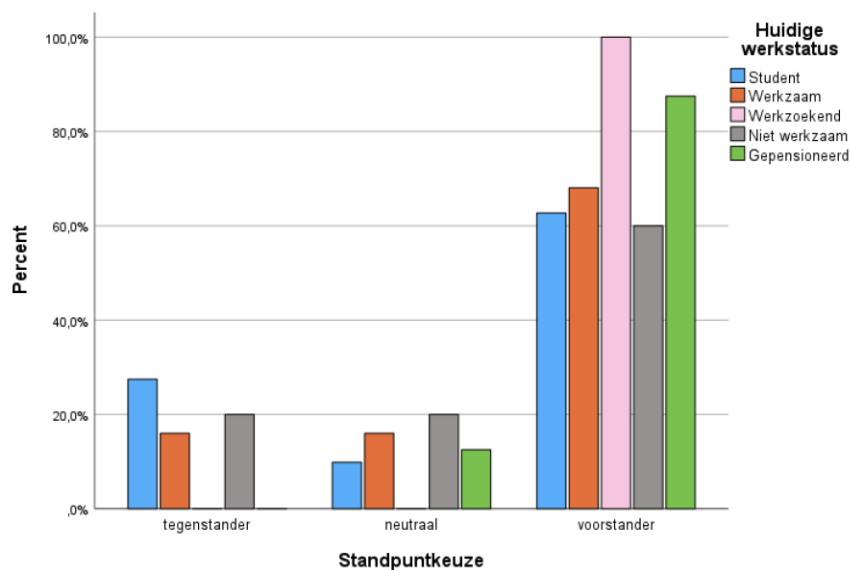
13.3.4 Tabel 6: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen huidige werkstatus en standpuntkeuze

Standpuntkeuze * Huidige werkstatus								
			Student	Werkzaam	Werkzoekend	Niet werkzaam	Gepensioneerd	Total
Standpuntkeuze	tegenstander	Count	53	27	0	1	0	81
		Expected Count	41,1	36,0	1,1	1,1	1,7	81,0
		% within Standpuntkeuze	65,4%	33,3%	0,0%	1,2%	0,0%	100,0%
		% within Huidige werkstatus	27,5%	16,0%	0,0%	20,0%	0,0%	21,3%
	neutraal	Count	19	27	0	1	1	48
		Expected Count	24,4	21,3	,6	,6	1,0	48,0
		% within Standpuntkeuze	39,6%	56,3%	0,0%	2,1%	2,1%	100,0%
		% within Huidige werkstatus	9,8%	16,0%	0,0%	20,0%	12,5%	12,6%
	voorstander	Count	121	115	5	3	7	251
		Expected Count	127,5	111,6	3,3	3,3	5,3	251,0
		% within Standpuntkeuze	48,2%	45,8%	2,0%	1,2%	2,8%	100,0%
		% within Huidige werkstatus	62,7%	68,0%	100,0%	60,0%	87,5%	66,1%
Total	Count	193	169	5	5	8	380	
	Expected Count	193,0	169,0	5,0	5,0	8,0	380,0	
	% within Standpuntkeuze	50,8%	44,5%	1,3%	1,3%	2,1%	100,0%	
	% within Huidige werkstatus	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	13,874 ^a	8	,085	,087		
Likelihood Ratio	16,987	8	,030	,033		
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	12,780			,067		
Linear-by-Linear Association	6,210 ^b	1	,013	,013	,005	,001
N of Valid Cases	380					

a. 8 cells (53,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,63.

b. The standardized statistic is 2,492.

13.3.5 Tabel 7: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen studentenstatus en standpuntkeuze

Standpuntkeuze * Studentenstatus

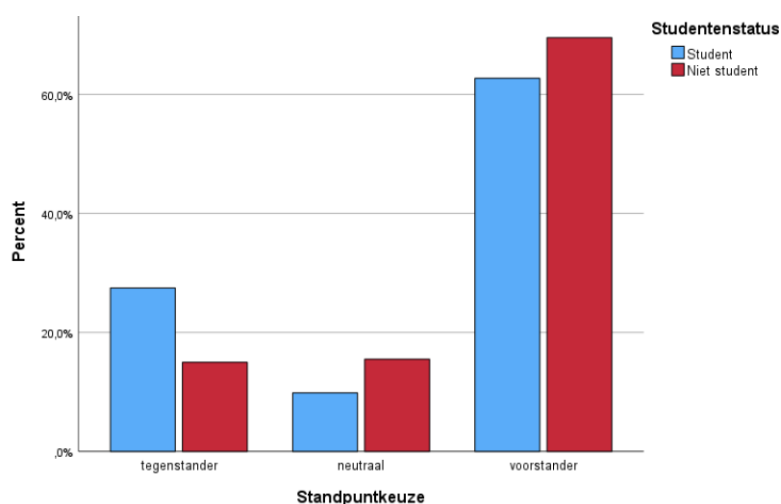
			student	niet student	Total
Standpuntkeuze	tegenstander	Count	53	28	81
		Expected Count	41,1	39,9	81,0
		% within Standpuntkeuze	65,4%	34,6%	100,0%
		% within Studentenstatus	27,5%	15,0%	21,3%
	neutraal	Count	19	29	48
		Expected Count	24,4	23,6	48,0
		% within Standpuntkeuze	39,6%	60,4%	100,0%
		% within Studentenstatus	9,8%	15,5%	12,6%
	voorzitter	Count	121	130	251
		Expected Count	127,5	123,5	251,0
		% within Standpuntkeuze	48,2%	51,8%	100,0%
		% within Studentenstatus	62,7%	69,5%	66,1%
Total	Count	193	187	380	
	Expected Count	193,0	187,0	380,0	
	% within Standpuntkeuze	50,8%	49,2%	100,0%	
	% within Studentenstatus	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	10,030 ^a	2	,007	,007		
Likelihood Ratio	10,170	2	,006	,006		
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	10,044			,006		
Linear-by-Linear Association	5,245 ^b	1	,022	,024	,013	,004
N of Valid Cases	380					

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23,62.

b. The standardized statistic is 2,290.

13.3.6 Tabel 8: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen hoogst behaalde diploma en standpuntkeuze

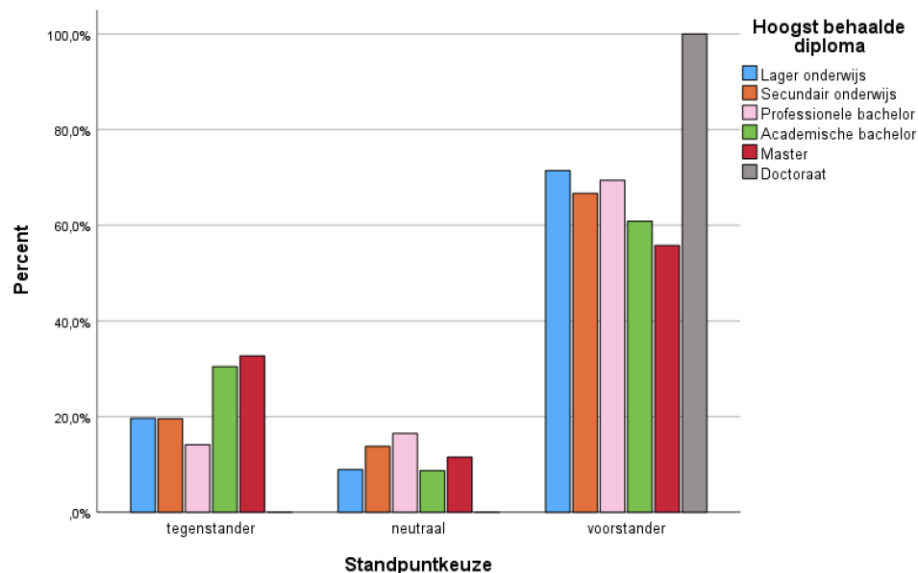
Standpuntkeuze * Hoogst behaalde diploma										
			Lager onderwijs	Secundair onderwijs	Professionele bachelor	Academische bachelor	Master	Doctoraat	Total	
Standpuntkeuze	tegenstander	Count	11	27	12	14	17	0	81	
		Expected Count	11,9	29,4	18,1	9,8	11,1	,6	81,0	
		% within Standpuntkeuze	13,6%	33,3%	14,8%	17,3%	21,0%	0,0%	100,0%	
		% within Hoogst behaalde diploma	19,6%	19,6%	14,1%	30,4%	32,7%	0,0%	21,3%	
	neutraal	Count	5	19	14	4	6	0	48	
		Expected Count	7,1	17,4	10,7	5,8	6,6	,4	48,0	
		% within Standpuntkeuze	10,4%	39,6%	29,2%	8,3%	12,5%	0,0%	100,0%	
		% within Hoogst behaalde diploma	8,9%	13,8%	16,5%	8,7%	11,5%	0,0%	12,6%	
	voorstander	Count	40	92	59	28	29	3	251	
		Expected Count	37,0	91,2	56,1	30,4	34,3	2,0	251,0	
		% within Standpuntkeuze	15,9%	36,7%	23,5%	11,2%	11,6%	1,2%	100,0%	
		% within Hoogst behaalde diploma	71,4%	66,7%	69,4%	60,9%	55,8%	100,0%	66,1%	
	Total		Count	56	138	85	46	52	3	380
			Expected Count	56,0	138,0	85,0	46,0	52,0	3,0	380,0
			% within Standpuntkeuze	14,7%	36,3%	22,4%	12,1%	13,7%	0,8%	100,0%
			% within Hoogst behaalde diploma	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	12,604 ^a	10	,247	. ^b		
Likelihood Ratio	13,273	10	,209	. ^b		
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	. ^b			. ^b		
Linear-by-Linear Association	2,969 ^c	1	,085	,087	,045	,004
N of Valid Cases	380					

a. 3 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,38.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory.

c. The standardized statistic is -1,723.

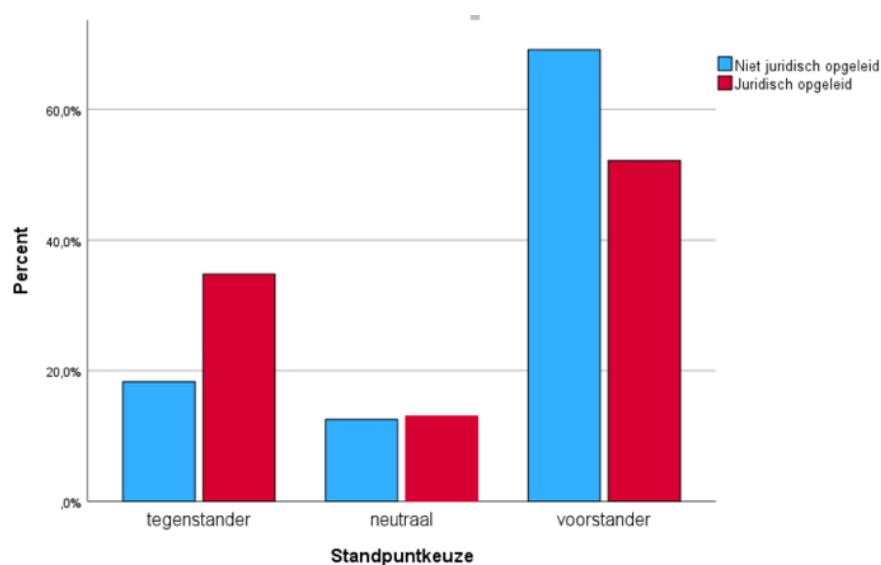

13.3.7 Tabel 9: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen juridische geschooldheid en standpuntkeuze

			Niet juridisch opgeleid	wel juridisch opgeleid	Total
Standpuntkeuze	tegenstander	Count	57	24	81
		% within Standpuntkeuze	70,4%	29,6%	100,0%
	neutraal	Count	39	9	48
		% within Standpuntkeuze	81,3%	18,8%	100,0%
	voorstander	Count	215	36	251
		% within Standpuntkeuze	85,7%	14,3%	100,0%
Total	Count	311	69	380	
	% within Standpuntkeuze	81,8%	18,2%	100,0%	

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	9,643 ^a	2	,008	,007	
Likelihood Ratio	8,909	2	,012	,013	
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	9,111			,010	
Linear-by-Linear Association	9,335 ^b	1	,002	,003	,002
N of Valid Cases	380				

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,72.
b. The standardized statistic is -3,055.

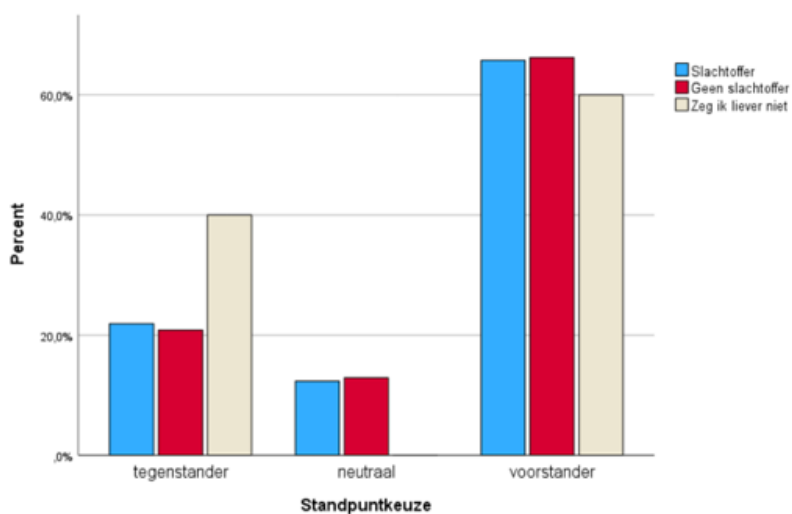
13.3.8 Tabel 10: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen zelfgerapporteerd slachtofferschap en standpuntkeuze

			Slachtoffer	Geen slachtoffer	Zeg ik liever niet	Total
Standpuntkeuze	tegenstander	Count	16	63	2	81
		% within Standpuntkeuze	19,8%	77,8%	2,5%	100,0%
	neutraal	Count	9	39	0	48
		% within Standpuntkeuze	18,8%	81,3%	0,0%	100,0%
	voorstander	Count	48	200	3	251
		% within Standpuntkeuze	19,1%	79,7%	1,2%	100,0%
Total	Count	73	302	5	380	
	% within Standpuntkeuze	19,2%	79,5%	1,3%	100,0%	

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	1,547 ^a	4	,818	,858		
Likelihood Ratio	2,010	4	,734	,835		
Fisher-Freeman-Hallon Exact Test	1,303			,891		
Linear-by-Linear Association	,000 ^b	1	,995	1,000	,512	,038
N of Valid Cases	380					

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,63.

b. The standardized statistic is ,006.

13.3.9 Tabel 11: weergave van de kruistabel, Chi-kwadraattoetsen en grafiek die het verband weergeven tussen de attitudeschaal en standpuntkeuze

		Standpuntkeuze			Total
		tegenstander	neutraal	voorstander	
Attitude "correctionele straffen zijn te licht"	Helemaal niet akkoord	Count	1	0	2
		Expected Count	,6	,4	3,0
		% within Attitude "correctionele straffen zijn te licht"	33,3%	0,0%	100,0%
		% within Standpuntkeuze	1,2%	0,0%	0,8%
	Eerder niet akkoord	Count	12	6	29
		Expected Count	10,0	5,9	47,0
		% within Attitude "correctionele straffen zijn te licht"	25,5%	12,8%	61,7%
		% within Standpuntkeuze	14,8%	12,5%	11,6%
	Neutraal	Count	24	22	55
		Expected Count	21,5	12,8	66,7
		% within Attitude "correctionele straffen zijn te licht"	23,8%	21,8%	54,5%
		% within Standpuntkeuze	29,6%	45,8%	21,9%
	Eerder akkoord	Count	38	15	131
		Expected Count	39,2	23,2	121,5
		% within Attitude "correctionele straffen zijn te licht"	20,7%	8,2%	71,2%
		% within Standpuntkeuze	46,9%	31,3%	52,2%
	Helemaal akkoord	Count	6	5	34
		Expected Count	9,6	5,7	29,7
		% within Attitude "correctionele straffen zijn te licht"	13,3%	11,1%	75,6%
		% within Standpuntkeuze	7,4%	10,4%	13,5%
Total		Count	81	48	251
		Expected Count	81,0	48,0	251,0
		% within Attitude "correctionele straffen zijn te licht"	21,3%	12,6%	66,1%
		% within Standpuntkeuze	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	15,985 ^a	8	,044	,046		
Likelihood Ratio	15,722	8	,047	,049		
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	15,359			,038		
Linear-by-Linear Association	4,874 ^b	1	,027	,028	,015	,003
N of Valid Cases	380					

a. 3 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,38.

b. The standardized statistic is 2,208.

